

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**PRIMERJALNA ANALIZA SOCIO-EKONOMSKEGA POLOŽAJA
MLADIH Z VIDIKA BREZPOSELNOSTI V IZBRANIH DRŽAVAH
EU V ČASU VELIKE RECESIJE**

Ljubljana, februar 2018

JAKA KLAJDERIČ

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Jaka Klajderič, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Primerjalna analiza socio-ekonomskega položaja mladih z vidika brezposelnosti v izbranih državah EU v času Velike recesije, pripravljene v sodelovanju s svetovalcem izr. prof. dr. Aleksandrom Kešeljevičem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študenta: _____

»Pobude mladih so vredne toliko kot izkušnje starih.«

POVZETEK

Brezposelnost med mladimi je v današnjem času velik problem, s katerim se ne spopada zgolj Slovenija, temveč tudi države po vsej Evropi. Zaslediti je kar nekaj raziskav v povezavi z omenjeno tematiko, vendar je kljub temu še veliko področij neraziskanih. V magistrskem delu so podane tri temeljne hipoteze, ki jih želim raziskati v treh samostojnih poglavjih. V prvem bo poudarek na socio-ekonomskem položaju mladih v Sloveniji in izbranih državah Evropske unije (v nadaljevanju EU), v drugem vpliv različnih dejavnikov (ciklični, strukturni in frikcijski) na brezposelnost mladih v Sloveniji in izbranih državah EU, ter v tretjem poglavju ukrepi za zmanjšanje brezposelnosti med mladimi prav tako v izbranih državah EU.

S pomočjo podatkov, pridobljenih s strani evropskega statističnega urada, strokovnih revij ter lastne analize sem prišel do ugotovitve, da je bil položaj mladih v Sloveniji pred krizo boljši kot v EU, kar pa se je po krizi spremenilo. Izbrani ciklični, strukturni in frikcijski dejavniki so med leti 2007 in 2014 najbolj prizadeli mlade v državah s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela. Na drugi strani pa se je kontinentalna skupina držav z vidika hitrejšega sprejemanja ukrepov in števila sprejetih ukrepov izkazala za najuspešnejšo v primerjavi z ostalimi skupinami držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela.

Ključne besede: trg dela, dejavniki brezposelnosti, socio-ekonomski položaj, mladi, stopnja brezposelnosti, ukrepi, države EU.

SUMMARY

Unemployment among young people is a major problem nowadays, not only in Slovenia, but also in countries across Europe. There are a few studies in connection with the mentioned topic, but it is also many areas unexplored. Three main hypotheses are given in the master's thesis, which I want to research in three separate chapters. In the first, the study will focus on the socio-economic position of young people in Slovenia and selected EU countries (hereinafter EU), in the second on the impact of various factors (cyclical, structural and friction) on youth unemployment in Slovenia and selected EU countries, and in the third chapter on measures to reduce unemployment among young people also in selected EU countries.

With the information obtained by the European statistical office, professional journals and my own analysis, I came to the conclusion that the situation of young people in Slovenia was better than EU before crisis, which changed after the crisis. Between 2007 and 2014 selected cyclical, structural and frictional factors were most affected by young people in countries with Mediterranean characteristics on the labor market. On the other hand, the Continental group of countries, in terms of faster adoption of measures and the number of measures adopted, proved to be more successful compared to other groups of countries with the same institutional characteristics on the labor market.

Key words: labor market, factors of unemployment, socio-economic position, youth, unemployment rate, measures, EU countries.

KAZALO

UVOD	1
1 VSEBINA DELA	2
1.1 Opredelitev področja in opis problema	2
1.2 Namen, cilji	3
1.3 Metodologija raziskovanja in temeljne hipoteze	4
2 SOCIO-EKONOMSKI POLOŽAJ MLADIH V SLOVENIJI IN EU	5
2.1 Opredelitev mladih	5
2.2 Demografski pregled mladih v Sloveniji in EU	6
2.3 Vključenost mladih v izobraževanje in usposabljanje v Sloveniji in EU.....	8
2.4 Stanje na trgu dela in delovna aktivnost med mladimi v Sloveniji in EU.....	11
2.4.1 Delovna aktivnost med mladimi	11
2.4.2 Delež mladih, zaposlenih za določen čas.....	11
2.5 Brezposelnost med mladimi v Sloveniji in EU	13
2.5.1 Gibanje števila brezposelnosti mladih v Sloveniji in EU.....	13
2.5.2 Delež mladih brezposelnih v Sloveniji in EU po stopnjah izobrazbe	14
2.5.3 Trajanje brezposelnosti v Sloveniji in EU	16
2.6 Socialna izključenost in nastanitev mladih v Sloveniji in EU.....	17
2.6.1 NEET posamezniki	17
2.6.2 Stanovanjske razmere mladih	19
2.7 Primerjalna analiza socio-ekonomskega položaja mladih v Sloveniji in EU.....	20
3 VPLIV DEJAVNIKOV NA BREZPOSELNOST MED MLADIMI V IZBRANIH SKUPINAH DRŽAV V EU	25
3.1 Vrste brezposelnosti	25
3.2 Institucionalne značilnosti trga dela	26
3.3 Vpliv cikličnih dejavnikov na brezposelnost med mladimi v izbranih skupinah držav.	28
3.4 Vpliv strukturnih dejavnikov na brezposelnost med mladimi v izbranih skupinah držav.	31
3.5 Vpliv frikcijskih dejavnikov na stopnjo brezposelnosti med mladimi v izbranih skupinah držav	37
3.6 Primerjalna analiza vpliva izbranih dejavnikov na brezposelnost med mladimi v izbranih skupinah držav	40

4 UKREPI IZBRANIH DRŽAV ZA ZMANJŠANJE BREZPOSELNOSTI MED MLADIMI.....	43
4.1 Ukrepi na področju poklicnega usposabljanja in vajeništva za mlade.....	45
4.2 Ukrepi na področju pripravništva oz. mentorstva za mlade.....	49
4.3 Ukrepi na področju vključevanja na trg dela za mlade – subvencije za delodajalce	53
4.4 Ukrepi na področju samozaposlovanja/podjetništva za mlade	56
4.5 Ukrepi na področju preprečevanja zgodnjega opuščanja izobraževanja za mlade .	59
4.6 Primerjalno-zbirna analiza ukrepov	62
5 POVZETEK UGOTOVITEV RAZISKAVE	65
SKLEP.....	68
LITERATURA IN VIRI.....	70
PRILOGE	
KAZALO TABEL	
Tabela 1: Primerjava socialno-ekonomskega položaja mladih v Sloveniji in EU leta 2007 in 2014.....	23
Tabela 2: Stopnja brezposelnosti mladih v starosti od 15 do 29 let po izbranih skupinah držav v obdobju 2004–2014.....	30
Tabela 3: Stopnja brezposelnosti med mladimi in stopnja prostih delovnih mest po izbranih skupinah držav, v letih 2007 in 2014, v odstotkih	33
Tabela 4: Delež mladih, ki se izobražujejo in so hkrati aktivni na trgu delovne sile v odnosu s stopnjo brezposelnosti v izbranih skupinah državah EU v letu 2007 in 2014.....	39
Tabela 5: Razvrstitev izbranih držav in skupin držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela glede na vpliv cikličnih, strukturnih.....	42
Tabela 6: Učinkovitost ukrepov na področju poklicnega usposabljanja in vajeništva za mlade	48
Tabela 7: Učinkovitost ukrepov na področju pripravništva oz. mentorstva za mlade	52
Tabela 8: Učinkovitost ukrepov na področju vključevanja na trg dela za mlade – subvencije za delodajalce	55
Tabela 9: Učinkovitost ukrepov na področju samozaposlovanja/podjetništva za mlade....	58
Tabela 10: Učinkovitost ukrepov na področju preprečevanja zgodnjega opuščanja izobraževanja za mlade	61

Tabela 11: Razvrstitev izbranih držav in skupin držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela na podlagi	63
---	----

KAZALO SLIK

Slika 1: Število mladih do 29 let in starejših (nad 65 let) v Sloveniji, v obdobju od leta 2010 do leta 2060.....	7
Slika 2: Delež mladih (15–29 let) in starejših (65+) prebivalcev v Sloveniji in EU-28 v obdobju od leta 2013 do 2060.....	7
Slika 3: Vključenost mladih (15–29 let) v Sloveniji in EU v redno izobraževanje	9
Slika 4: Delež mladih (15–29 let) z doseženo sekundarno in terciarno stopnjo izobrazbe v Sloveniji in EU-27 v obdobju od leta 2004 do leta 2014.....	10
Slika 5: Stopnja zaposlenosti med mladimi od 15 do 29 let v Sloveniji in EU-28	11
Slika 6: Delež mladih v starosti od 15 do 29 let z začasno zaposlitvijo glede na skupno število zaposlenih v Sloveniji in EU-28 v obdobju 2004–2014	12
Slika 7: Stopnja brezposelnosti mladih v starosti od 15 do 29 let Sloveniji in EU-28 v obdobju 2004–2014	14
Slika 8: Delež brezposelnosti mladih od 15 do 29 let po doseženi sekundarni in terciarni izobrazbi v Sloveniji v obdobju 2004–2014.....	15
Slika 9: Delež brezposelnosti mladih od 15 do 29 let po doseženi sekundarni in terciarni izobrazbi v EU v obdobju 2004–2014	15
Slika 10: Stopnja dolgotrajne brezposelnosti med mladimi (12 mesecev ali več) v starosti od 15 do 29 let v Sloveniji in EU-28 v obdobju 2003–2014	17
Slika 11: Mladi v starosti od 15 do 24 let, ki so del skupine NEET v Sloveniji in EU-28 v obdobju 2004–2014	18
Slika 12: Delež mladih od 15 do 29 let v skupnem gospodinjstvu s starši.....	20
Slika 13: Stopnja brezposelnosti mladih v starosti od 15 do 29 let po izbranih državah	29
Slika 14: Beveridge krivulje med izbranimi državami v obdobju 2007–2014	32
Slika 15: Delež mladih, ki se izobražujejo in so hkrati aktivni na trgu dela v odvisnosti od deleža brezposelnosti glede na preučevano državo v letu 2014	38

UVOD

Tema magistrskega dela pred vami prikazuje položaj mladih na trgu dela v izbranih državah Evropske unije (v nadaljevanju EU). Vedno več mladih je soočenih s težavami, prisotnimi na trgu dela, upoštevajoč, da je ravno delo eden izmed dejavnikov, ki omogoča mladim prehod iz mladosti v odraslost. Pred leti je mladim dokončana izobrazba pomenila odprta vrata proti dobri karieri, danes pa žal ne zagotavlja niti delovnega mesta. Posledično mladi težje preidejo do ekonomske in tudi socialne neodvisnosti. Tako imamo na eni strani mlade, ki se srečujejo s težavami pri prebijanju na trg dela in na drugi strani države EU, ki se z različnimi ukrepi borijo proti visoki brezposelnosti.

Magistrsko delo je sestavljeno iz petih vsebinskih delov. Prvi del je namenjen kratki predstavitvi vsebine, skupaj z namenom, cilji in zastavljenimi hipotezami. V magistrskem delu so oblikovane tri glavne hipoteze, ki jih želim preveriti v treh samostojnih poglavjih.

V drugem poglavju bom prikazal socio-ekonomski položaj mladih med 15. in 29. letom v državah EU in Sloveniji. V strokovni literaturi je zaznati kar nekaj socio-ekonomskih področij, sam sem se v svojem magistrskem delu osredotočil le na tista, ki so se mi zdela bistvena za mojo raziskavo. To so področja demografije, izobraževanja, trga dela, delovne aktivnosti, brezposelnosti, socialne izključenosti in stanovanjskih razmer. Na koncu poglavja je opravljena primerjalna analiza socio-ekonomskega položaja mladih v Sloveniji in EU v obdobju pred in po veliki recesiji (2008). Analiza temelji na sekundarnih virih.

V tretjem poglavju analiziram vpliv treh dejavnikov, in sicer cikličnih, strukturnih in frikcijskih na brezposelnost mladih do 29. leta v izbranih državah in skupinah držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela. Na koncu poglavja bo predstavljena zbirna primerjalna analiza izbranih dejavnikov (gospodarska kriza, neskladnost med trgom dela in izobraževalnim sistemom, pomanjkanje delovnih izkušenj) in posledično razvrstitev držav ter skupin držav glede na omenjene dejavnike.

V četrtem poglavju sledi analiza ukrepov izbranih držav za zmanjšanje brezposelnosti med mladimi. Po pregledu strokovnih virov je moč ugotoviti, da ne obstaja en sam ukrep, ki bi pripomogel k zmanjšanju brezposelnosti po državah EU. Sam sem po izbranih državah EU analiziral tista področja oz. tiste ukrepe, ki se v literaturi največkrat omenjajo in so po mojem mnenju tudi najbolj pomembni. Pri vsakem ukrepu sem države ocenjeval in razvrstil na podlagi dveh kazalnikov. Prvi se nanaša na hitrost sprejemanja ukrepa oz. kako odzivne so bile države (pred, med in po krizi). Drugi pa se nanaša na število ukrepov, ki jih je posamezna država sprejela. V tem delu je prikazana tudi razvrstitev držav in skupin držav z enakimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela glede na uspešnost ukrepanja.

Zadnji del magistrskega dela je namenjen sklepnim ugotovitvam in pregledu literature.

1 VSEBINA DELA

1.1 Opredelitev področja in opis problema

Trg dela je področje, ki se neprestano spreminja, predvsem v zadnjem obdobju, ko je bilo moč občutiti posledice finančne krize in se je brezposelnost med mladimi občutno povečala. Tako je vedno več mladih soočenih s težavami, ki so prisotne na trgu delovne sile, kar je zelo neugodno, upoštevajoč, da je ravno delo eden izmed dejavnikov, ki omogoča mladim prehod iz mladosti v odraslost. Zadnja kriza je močno prizadela prav mlade in njihov socio-ekonomski položaj v Sloveniji in EU.

Po podatkih Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ) je bilo v letu 2005 v Sloveniji število mladih brezposelnih od 15 do 29 let 35 tisoč, delež v skupni brezposelnosti pa je znašal 37,8 odstotka. Po podatkih ZRSZ je bilo glede na december 2007, v aprilu 2013 na zavodu prijavljenih 18,2 odstotka več mladih v starosti od 15 do 24 let in 68,3 odstotkov več mladih v starosti od 25 do 29 let (ZRSZ, 2013, str. 9). Konec leta 2013 je delež v skupni brezposelnosti narasel na nekaj več kot 32 tisoč (ZRSZ, 2014, str. 20). Na drugi strani je po krizi v letu 2015 v skupini držav EU kar 4.451 milijona mladih brezposelnih, kar pomeni, da je bila stopnja brezposelnih mladih v povprečju v EU kar 19,7 odstotna. Najmanjši delež brezposelnosti med mladimi so decembra 2015 zabeležili v Nemčiji, in sicer 7,0 odstotkov. Na drugi strani je bil delež brezposelnih mladih najvišji v Grčiji, kar 48,6-odstoten (oktober 2015), in Španiji, in sicer 46,0-odstoten. Delež brezposelnih mladih je bil v Sloveniji v istem obdobju 15-odstoten (Eurostat, 2015, str. 2,5). Podatki kažejo, da se stopnja brezposelnosti med mladimi močno razlikuje po posameznih državah in skupinah držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela. Države in skupine držav so sprejele različne ukrepe in bile pri tem nadvse različno uspešne.

Magistrsko delo bo sestavljeno iz treh glavnih delov. V prvem delu bo predstavljen vidik socio-ekonomskega položaja mladih. Za izbiro tega vidika sem se odločil, ker me je zanimalo stanje oz. položaj mladih v Sloveniji v primerjavi z EU. V drugem delu sledi analiza vpliva izbranih dejavnikov na brezposelnost med mladimi, in sicer cikličnih (Vpliv krize 2008), strukturnih (Neskladnost med trgom dela in izobraževalnim sistemom) in frikcijskih dejavnikov (Pomanjkanje delovnih izkušenj) v državah z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela tako v času pred krizo kot po njej. V kontinentalno skupino so tako vključene Nemčija, Avstrija in Slovenija, v skandinavsko skupino Danska in Finska, v anglosaksonsko skupino Velika Britanija in Irska in v sredozemsko skupino držav Grčija in Španija. Zanima nas, katero skupino držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela so dejavniki, ki vplivajo na brezposelnost, najbolj prizadeli. V zadnjem delu sledi pregled in analiza ukrepov izbranih držav za zmanjšanje brezposelnosti med mladimi. Radi bi ugotovili, katere države so bile bolj

odzivne pri sprejemanju ukrepov za brezposelnost med mladimi ter koliko ukrepov so sprejele za zmanjšanje brezposelnosti med mladimi.

Na koncu vsakega poglavja sledi primerjalna analiza za obdobje med leti 2007 in 2014. Za obdobje pred in po krizi sem se odločil, ker me je zanimalo predvsem, kakšen vpliv je imela zadnja velika kriza na mlade na področju brezposelnosti.

1.2 Namen, cilji

Tematika magistrskega dela je aktualna, saj stanje na področju zaposlovanja mladih vzbuja veliko skrbi v državah članicah EU. Zaradi tega je glavni namen magistrskega dela s pomočjo domače in tuje strokovne literature proučiti in predstaviti problematiko mladih v Sloveniji in EU na področju brezposelnosti. Raziskati želim, kako je zadnja kriza vplivala na socio-ekonomski položaj mladih na trgu dela v Sloveniji in EU. Predvsem pa želim ugotoviti, kako so izbrani dejavniki, ki vplivajo na brezposelnost, prizadeli mlade na trgu dela v izbranih državah, kako učinkoviti so bili njihovi sprejeti ukrepi za zmanjšanje brezposelnosti ter katere skupine držav so bila pri tem najbolj oz. najmanj uspešne. Magistrsko delo vsebuje tri glavne sklope.

V prvem poglavju bo predstavljen socio-ekonomski položaj mladih v Sloveniji in EU pred in po krizi. Področja preučevanja in primerjalne analize med Slovenijo in EU bodo vključenost mladih v izobraževanje in usposabljanje, stanje na trgu dela in delovno aktivnost med mladimi, brezposelnost med mladimi, socialna izključenost in nastanitev mladih. Cilj prvega poglavja je s pomočjo primerjalne analize izbranih področij socio-ekonomskega položaja mladih ugotoviti, kakšen je bil socio-ekonomski položaj mladih v Sloveniji v primerjavi z EU v obdobju pred krizo in po krizi.

V drugem delu bo predstavljen vpliv različnih dejavnikov na brezposelnost mladih po državah in skupinah držav. Države z enakimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela so uvrščene v isto skupino držav. Cilj drugega poglavja magistrskega dela je raziskati vpliv različnih dejavnikov (ciklični, strukturni in frikcijski) na brezposelnost mladih v izbranih državah EU in ugotoviti, v katerih državah in skupinah držav so izbrani dejavniki mlade najbolj prizadeli med leti 2007 in 2014.

Zadnji del bo osredotočen na ukrepe, ki so jih izbrane države sprejele z namenom zmanjšanja brezposelnosti med mladimi. Izbrane države bodo razvrščene s pomočjo dveh kazalnikov, in sicer glede na število ukrepov, ki so jih sprejele za določeno področje, ter glede na odzivnost oz. hitrost sprejemanja predstavljenih ukrepov. Na enak način kot v drugem poglavju bodo poleg izbranih držav analizirane tudi skupine držav z enakimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela. Cilj tretjega dela je opredeliti in primerjati ukrepe izbranih držav ter ugotoviti, kako hitro so države in skupine držav ukrepale na

področju brezposelnosti med mladimi in kolikšno število ukrepov so izbrane države sprejele na področju brezposelnosti med mladimi.

1.3 Metodologija raziskovanja in temeljne hipoteze

Temeljne hipoteze so sestavni del vsakega raziskovalnega dela. V nadaljevanju so predstavljene tri temeljne hipoteze, ki jih želim potrditi oz. zavreči skozi primerjalno analizo izbranih držav in skupin držav. Analiza zajema obdobje pred in po veliki recesiji leta 2008.

Prvi hipotezi, ki je predstavljena v nadaljevanju, namenjam drugo poglavje. V njem bom preučeval socio-ekonomski položaj mladih v Sloveniji in EU pred in po veliki krizi leta 2008. Zanima nas kako se je po krizi leta 2008 spremenil socio-ekonomski položaj mladih v Sloveniji glede na EU. Naša predpostavka je, da je bil tako pred kot tudi po veliki recesiji socio-ekonomski položaj v Sloveniji boljši kot v EU. Prva temeljna hipoteza je:

- Hipoteza 1: Socio-ekonomski položaj mladih je v Sloveniji boljši kot v EU pred in po krizi leta 2008.

V tretjem poglavju bom analiziral vpliv različnih dejavnikov (frikcijski, strukturni in ciklični) na brezposelnost mladih v Sloveniji in EU. V tem delu nas zanima, kako oz. na kakšen način so omenjeni dejavniki vplivali na brezposelnost med mladimi in katera skupina držav EU je bila v času krize najbolj prizadeta. Naša predpostavka je, da so bili v času krize na trgu dela bolj prizadeti mladi v mediteranski skupini držav (Španija, Portugalska, Grčija, Italija) kot v kontinentalni, skandinavski ali anglosaksonski. Druga temeljna hipoteza je:

- Hipoteza 2: Med leti 2007 in 2014 so izbrani ciklični, strukturni in frikcijski dejavniki najbolj prizadeli mlade v državah s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela.

Tretja in hkrati zadnja hipoteza, ki je predstavljena v četrtem poglavju, je namenjena analizi sprejetih ukrepov na zmanjšanje brezposelnosti med mladimi v različnih državah in skupinah držav. V tem poglavju nas zanima, kako hitro so države ukrepale na področju brezposelnosti med mladimi (so države ukrepe sprejele na lastno pobudo ali na pobudo drugega subjekta) in kolikšno število ukrepov so države sprejele na področju brezposelnosti med mladimi. Naša predpostavka je, da se je z vidika hitrejšega sprejemanja ukrepov in števila sprejetih ukrepov skandinavska skupina držav izkazala kot uspešnejša v primerjavi z ostalimi skupinami držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela. Tretja temeljna hipoteza je:

- Hipoteza 3: Skandinavska skupina držav se je z vidika hitrejšega sprejemanja ukrepov in števila sprejetih ukrepov izkazala za uspešnejšo v primerjavi z ostalimi skupinami držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela.

Pri izdelavi magistrskega dela sem se oprl predvsem na sekundarne vire. Podatke sem pridobival s pomočjo publikacij statističnih uradov, publikacij vladnih in nevladnih institucij (zakonodaja, makroekonomske analize, različne finančne analize) in različnih brezplačno dostopnih podatkov na svetovnem spletu, v strokovnih člankih in revijah.

2 SOCIO-EKONOMSKI POLOŽAJ MLADIH V SLOVENIJI IN EU

V tem poglavju bom primerjal socio-ekonomski položaj mladih v Sloveniji in EU, ki sem ga razdelil po posameznih področjih. Tako bom uvodoma opredelil pojem mladih, v nadaljevanju bo sledila demografska slika mladih v Sloveniji in EU, primerjave vključenosti mladih v izobraževanje in usposabljanje v Sloveniji in EU, stanja na trgu dela in delovna aktivnost med mladimi v Sloveniji in EU, brezposelnosti med mladimi v Sloveniji in EU in socialne izključenosti ter nastanitve mladih v Sloveniji in EU. Na koncu poglavja sledi primerjalna analiza socio-ekonomskega položaja mladih v Sloveniji in EU. Cilj poglavja je ugotoviti, ali so z vidika socio-ekonomskega položaja mladi v Sloveniji v slabšem oz. boljšem položaju, kot so vrstniki v EU v času pred in po krizi.

2.1 Opredelitev mladih

Sama opredelitev mladih oseb je relativno zahtevna, saj je težko objektivno določiti, kdaj oseba preide iz mladostne dobe v dobo odraslosti. Običajno odločitve v tem obdobju mnogokrat zaznamujejo nadaljnjo pot posameznika, saj v tem obdobju mladi zaključujejo šolanje, preidejo na trg dela in začenjajo z oblikovanjem svojega lastnega gospodinjstva (Žnidaršič, 2006). Urad Republike Slovenije za mladino tako mlade opredeljuje kot tiste, ki so stari med 15 in 29 let.

V nadaljevanju poglavja bo prikazan demografski pregled za Slovenijo in EU. Sledilo bo podpoglavje, ki bo prikazovalo področje vključenosti mladih v izobraževanje in usposabljanje, področje mladih na trgu dela, brezposelnost med mladimi, socialno izključenost mladih in stanovanjske razmere mladih. Na koncu poglavja sledi zapis ugotovitev posameznih preučevanih področij.

Cilj poglavja je s pomočjo primerjalne analize izbranih področij socio-ekonomskega položaja mladih v Sloveniji in EU ugotoviti, kakšen je bil socio-ekonomski položaj mladih v Sloveniji v primerjavi z EU v obdobju pred krizo (leta 2007) in v obdobju po krizi (leta 2014), tako kot je zapisano tudi v hipotezi številka 1.

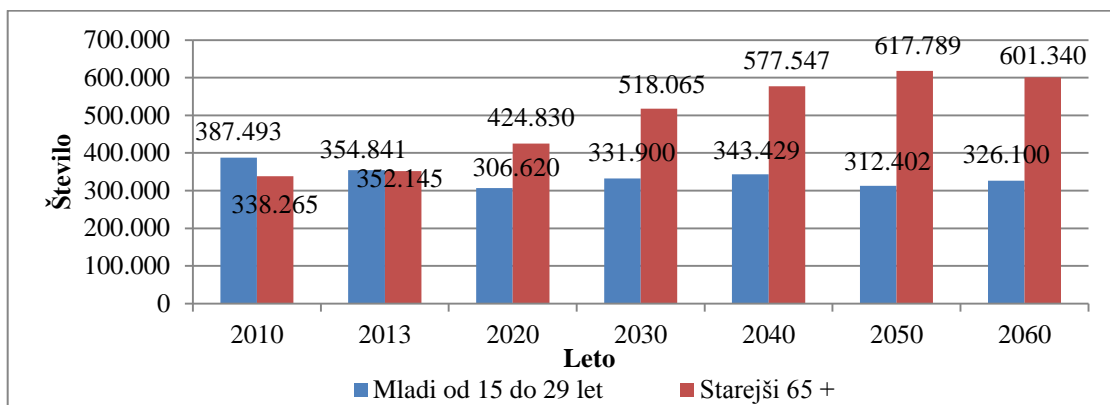
2.2 Demografski pregled mladih v Sloveniji in EU

Uvodoma je potrebno povedati, da demografska gibanja v Sloveniji niso najbolj ugodna. Zaznati je, da se število novorojencev zmanjšuje že nekaj desetletij. Več kot 30 tisoč otrok v enem letu se je zadnjič rodilo leta 1979. Deset let pozneje se je rodilo nekaj več kot 23 tisoč otrok. Leta 1992 je število novorojenih otrok padlo pod 20 tisoč. Tudi v naslednjih letih je bilo moč zaznati trend upadanja rodnosti, dno pa je bilo doseženo leta 2003, ko se je rodilo »le« nekaj več kot 17 tisoč otrok (Spruk, 2014, str. 5).

V zadnjih letih je ponovno zaznati rast novorojenih otrok, namreč od leta 2008 naprej, se vsako posamezno leto rodi več kot 20 tisoč otrok. Rast novorojencev bi lahko pripisali posledici rojevanja obsežni generaciji žensk, rojenih v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja, sedaj pa v obdobje rojevanja vstopajo ženske iz številčno šibkejše generacije, rojene v 90. letih prejšnjega stoletja, zaradi česar bo po napovedih zopet sledil trend zmanjševanja rodnosti. Tako zmanjšanje števila rojstev posledično vpliva na zmanjšanje števila mladih. Zaznati je, da se je število mladih iz leta 1990, ko jih je bilo v Sloveniji 450 tisoč, do leta 2012 zmanjšalo na 364 tisoč. Leta 1990 je bil delež mladih v Sloveniji 22,6-odstoten, v letu 2012 pa je bil 17,7-odstoten. Po podatkih Eurostata (EUROPOP2010) naj bi se število mladih zmanjševalo do leta 2023, zatem pa bi do leta 2036 sledila skromna rast. Tako se predvideva, da naj bi leta 2060 v Sloveniji živelo do 80 tisoč manj mladih kot v letu 2012, delež mladih bo predstavljal samo še 14 odstotkov celotnega prebivalstva v Sloveniji. Pričakovati je porast starejših, tj. starih 65 let ali več. V Sloveniji je delež starejših v letu 2012 predstavljal 16,6 odstotkov prebivalstva, v letu 2060 pa bo delež starejših predstavljal 31,6 odstotkov, tj. tretjino slovenskega prebivalstva. Potrebno je tudi povedati, da glede na to, da se predvideva, da se število mladih ne bo bistveno zmanjšalo, bosta število in delež starejših naraščala predvsem namesto delovno aktivnega prebivalstva, tj. oseb, ki so stare med 15 in 64 let. Delež omenjene skupine se bo do leta 2060 zmanjšal z 69,1 odstotkov v letu 2012 na 54,8 odstotkov. Predvidene demografske spremembe bodo v naslednjih letih povečale pritisk na javne finance, predvsem na pokojninsko in zdravstveno blagajno, s čimer bo Slovenija najverjetneje morala v prihodnosti podaljševati delovno aktivnost ter povečati vključenost delovno sposobnega prebivalstva v delovno aktivnost (predvsem starejše, ženske in mlade) (Spruk, 2014, str. 6).

Slika 1 prikazuje demografska gibanja mladih v starosti od 15 do 29 let in starejših nad 65 let v Sloveniji. Razvidno je, da se bo število starejše populacije zvišalo, medtem ko se bo na drugi strani število mlajše populacije zmanjšalo. Tako bo v letu 2060 število starejših že skoraj enkrat višje kot število mlajših.

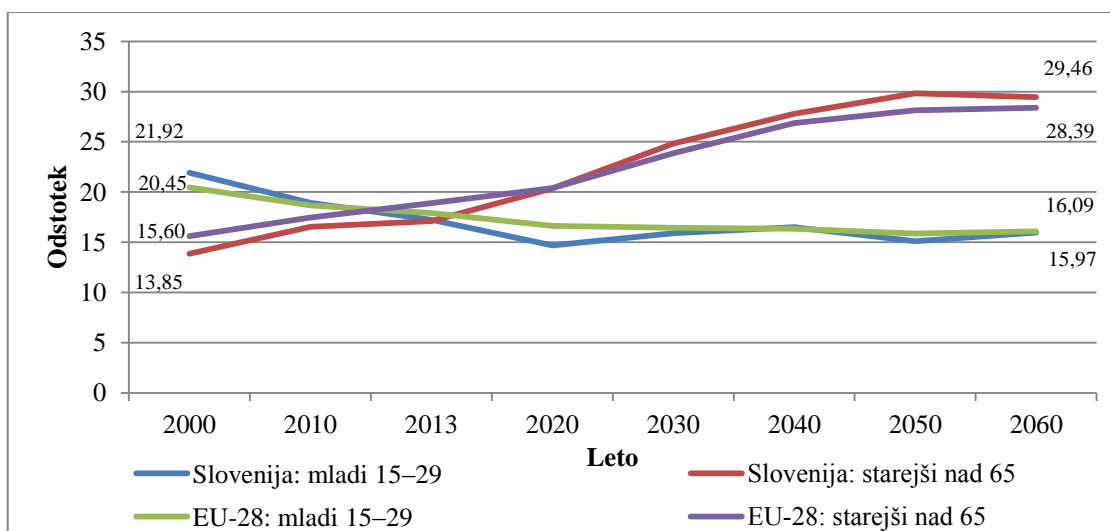
Slika 1: Število mladih do 29 let in starejših (nad 65 let) v Sloveniji, v obdobju od leta 2010 do leta 2060

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Projekcije prebivalstva EUROPOP2013 za Slovenijo, 2014a¹.

Tudi v Evropi starostna struktura prebivalstva postaja vse starejša, predvsem zaradi podaljševanja pričakovane življenjske dobe in nizke stopnje rodnosti. Projekcije prebivalstva za EU napovedujejo, da se bo proces staranja prebivalstva nadaljeval tudi v prihodnjih desetletjih, kar je razvidno tudi iz Slike 2. Staranje prebivalstva je dolgoročni trend, ki se odraža v vse večjem deležu starejših oseb, medtem ko je na drugi strani zaznati upad deleža delovno aktivnega prebivalstva (Tassa et al., 2010, str. 62 in 64).

Slika 2: Delež mladih (15–29 let) in starejših (65+) prebivalcev v Sloveniji in EU-28 v obdobju od leta 2013 do 2060

Vir: Eurostat, EUROPOP2013 – Population on 1 January by age and sex, 2016h².

¹Podatka za leto 2010 sta pridobljena na podlagi Eurostatove projekcije prebivalstva EUROPOP 2010, podatki od leta 2013 naprej pa so pridobljeni na podlagi EUROPOP2013.

Iz Slike 2 je vidno, da je staranje prebivalstva značilno za vso EU. Če je bil še delež starejše populacije v letih 2000 in 2010 nižji od populacije mladih, se od leta 2013 naprej zadeva obrne. Po podatkih Eurostata (EUROPOP 2013) se bo delež starejšega prebivalstva do leta 2050 povečeval, manjši padec je zaznati do leta 2060. Kljub temu bo delež starejšega prebivalstva leta 2060 29,46 odstotka, glede na leto 2000 višji za kar 15,61 o. t. Pri mlajši populaciji je slika ravno obratna. Če je bilo še leta 2000 v Sloveniji slabih 22 odstotkov mladih v starosti od 15 do 29 let, je do leta 2060 viden upad deleža mladih na 15 odstotkov. Še več, če je bilo glede na leto 2000 v Sloveniji višji delež mladih glede na EU, bo ta manjši v letu 2060.

Na podlagi navedenega je razvidno, da je za Slovenijo napoved oz. pričakovanje staranja prebivalstva nad povprečjem držav EU-28, kar pomeni, da bo imela Slovenija v primerjavi s povprečjem EU do leta 2060 višji delež starejših nad 65 let, medtem ko bo na drugi strani delež populacije mladih do 29 let v Sloveniji v primerjavi s povprečjem EU ostal približno enak.

2.3 Vključenost mladih v izobraževanje in usposabljanje v Sloveniji in EU

Vključevanje mladih v izobraževalni sistem izhaja iz želje po pridobivanju novega znanja in sposobnosti, na podlagi katerih bodo lahko posamezniki kasneje na trgu delovne sile pridobili ustrezno zaposlitev in si zagotovili dostojen socialni položaj v družbi. Na ta način izobraževanje igra ključno vlogo pri osamosvajanju mladih, hkrati pospešuje posameznikov osebni razvoj in služi pri uresničevanju posameznikovih življenjskih ciljev, učnih in raziskovalnih potencialov, kreativnosti, inovativnosti, kar navsezadnje pripelje do trajnostnega razvoja uspešne družbe (Resolucija o nacionalnem programu za mladino 2013–2022, v nadaljevanju ReNPM13–22, 2013, str. 4).

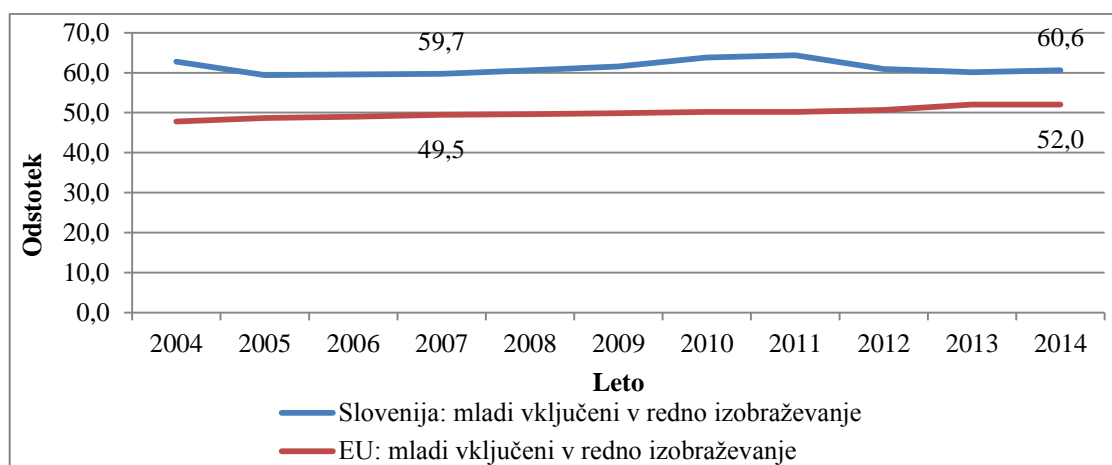
Samo izobraževanje pa se kaže tudi kot izredno pomemben dejavnik vsake družbe, kajti oblikuje njeno sedanost in prihodnost, zato je potrebno ugotoviti, kakšen potencial imajo posamezniki z znanjem in veščinami za posamezno družbo. Posledično nam stopnja dosežene izobrazbe prebivalstva kaže, kakšna znanja in veščine lahko najdemo na trgu delovne sile (Černoša, 2011, str. 8).

Formalna oblika izobraževanja vključuje vse večji delež današnjih posameznikov. Tako je postala kot nekakšen univerzalni način priprave na odraslost in socializacijo otrok in mladostnikov. Statistični pregledi na področju izobraževanja že nekaj časa temeljijo na ugotovitvi, da se formalno izobraževanje širi in podaljšuje (Lavrič et al., 2011, str. 93).

² Podatki za leti 2000 in 2010 so pridobljeni na podlagi sprotih podatkov SURS-a (2014b) in Eurostat-a. Podatki od leta 2013 do leta 2060 so pridobljeni na podlagi Eurostat-ove projekcije prebivalstva EUROPOP 2013.

Tako kot za Slovenijo, je tudi za celotno EU v zadnjih petdesetih letih značilna rast vključenosti mladih v redno izobraževanje. Tako kot za povprečnega državljana EU postaja izobraževanje pomembno tudi za povprečnega Slovenca. Povečanje vključenosti se v veliki meri pripisuje modernizaciji, vendar se hkrati dopušča tudi možnost, da gre pri omenjeni zadevi tudi za odlaganje vstopanja mladih na trg dela (Lavrič et al., 2011, str. 95).

Slika 3: Vključenost mladih (15–29 let) v Sloveniji in EU v redno izobraževanje v obdobju 2004–2014

Vir: Eurostat, Participation rate of young people in education and training by sex, age and labour status, 2016a.

Slika 3 prikazuje redno izobraževanje med mladimi, ki so stari od 15 do 29 let v obdobju od leta 2004 do leta 2014 tako v državah EU, kot tudi v Sloveniji. Delež mladih v Sloveniji, ki so vključeni v redno izobraževanje, je tako v času pred krizo kot tudi po njej višji v primerjavi z EU. Zaznati je, da se je stopnja mladih, ki so vključeni v redno izobraževanje, od leta 2007 do leta 2014 povečala tako v Sloveniji kot tudi EU.

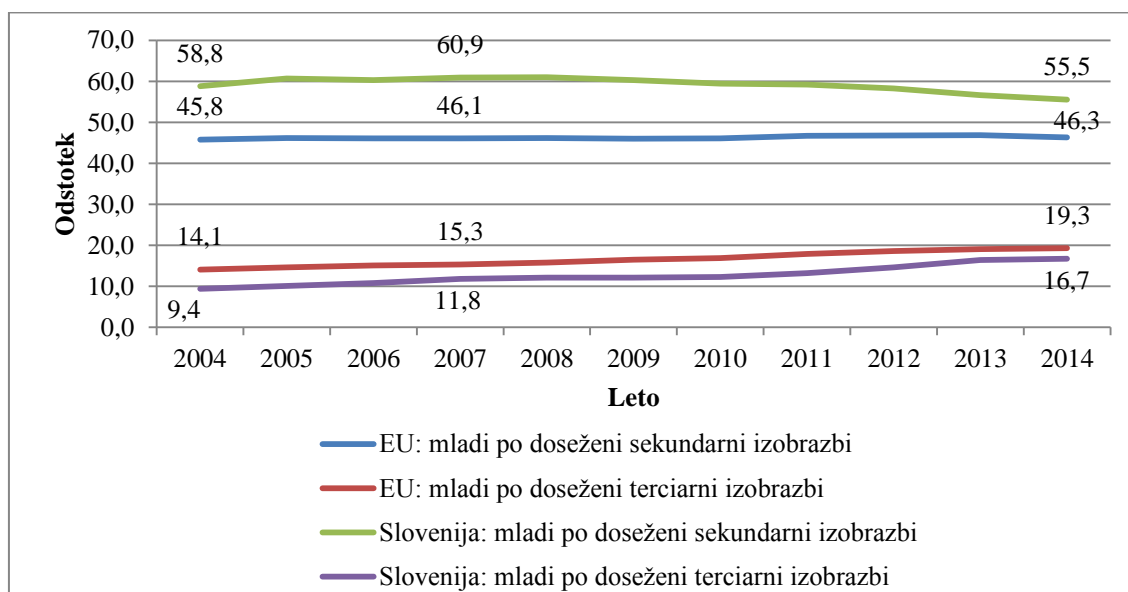
V Sloveniji je v srednješolsko izobraževanje dandanes vključena praktično celotna mladina (kar 98 odstotkov), za primerjavo, po podatkih Statističnega letopisa Slovenije (v nadaljevanju letopis) iz leta 1964, je vse vrste srednjih šol leta 1961 obiskovalo le 47,3 odstotka generacijske mladine v starosti od 15 do 18 let (Lavrič et al., 2011, str. 102).

Delež študentov med mladimi se je v obdobju 90. let strmo povečeval. Tako je bilo na primer po podatkih letopisa leta 1961 na terciarno izobraževanje vpisanih 12.781 posameznikov, kar je bilo takrat v starostni skupini od 19 do 26 let »le« 6,5 odstotkov. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS) je bil npr. v letu 2008 delež iste starostne skupine že kar 41-odstoten. V obdobju od leta 1996 do leta 2008

se je delež študentov med mladimi v starosti od 19 do 26 let skoraj podvojil, in sicer iz 22 odstotkov na 41 odstotkov (Lavrič et al., 2011, str. 96).

V nadaljevanju je prikazan delež mladih v starosti od 15 do 29 let z doseženo sekundarno in terciarno izobrazbo v Sloveniji in EU. Delež mladih v EU, ki ima zaključeno sekundarno stopnjo izobrazbe, je višji v primerjavi z deležem mladih s terciarno stopnjo izobrazbe. Kljub temu delež mladih s terciarno izobrazbo ostaja visok, saj ima to tako že vsak peti Evropejec. V primerjavi z evropskimi državami je stopnja sekundarnih izobraženih posameznikov v Sloveniji višja od povprečja EU, tako v času pred krizo, kot tudi po njej. Pri terciarni stopnji izobrazbe pa se v Sloveniji približujemo povprečju EU držav. V letu 2007, torej pred krizo, je bil delež mladih s pridobljeno terciarno stopnjo izobrazbe v EU 15,3 odstotka, v Sloveniji 11,8 odstotka. Leta 2014 je bil delež mladih s pridobljeno terciarno stopnjo izobrazbe v EU 19,3 odstoten, v Sloveniji pa 16,7 odstoten, kar kaže, da je bil delež mladih s pridobljeno terciarno stopnjo izobrazbe v EU višji tako pred krizo, kot tudi po njej.

Slika 4: Delež mladih (15–29 let) z doseženo sekundarno in terciarno stopnjo izobrazbe v Sloveniji in EU-27 v obdobju od leta 2004 do leta 2014

Vir: Eurostat, Population by educational attainment level, sex and age (%), 2016b.

Na podlagi navedenega ugotavljam, da je skozi celotno preučevano obdobje zaznati nižji delež mladih v EU po doseženi sekundarni izobrazbi, medtem ko je po doseženi terciarni izobrazbi nižji delež zaznati med mladostniki v Sloveniji.

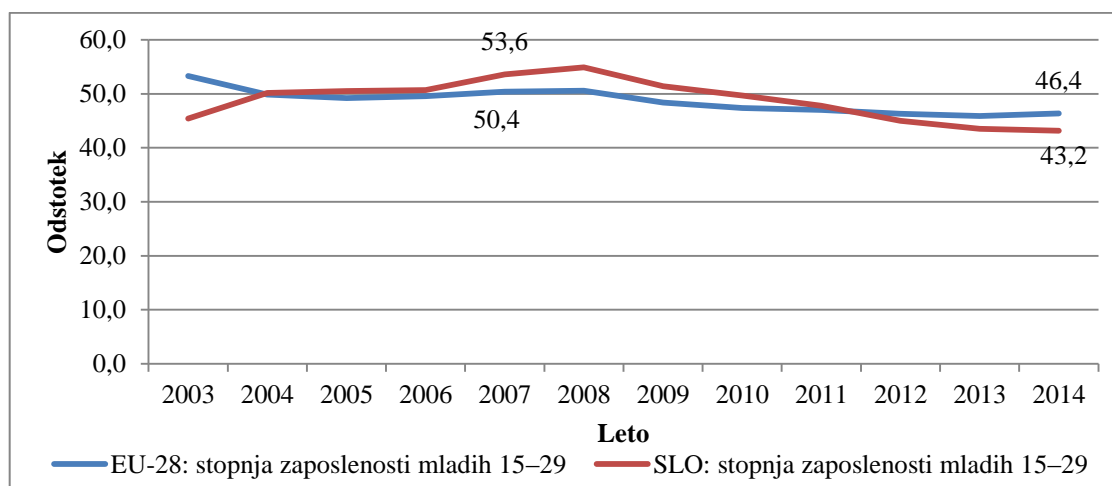
2.4 Stanje na trgu dela in delovna aktivnost med mladimi v Sloveniji in EU

Stanje na trgu dela se je v času pred, med in tudi po krizi nenehno spreminjalo. V sledečem poglavju bo v prvem delu prikazana in predstavljena stopnja zaposlenosti med mladimi v Sloveniji in EU. Zatem sledi prikaz deleža mladih v Sloveniji in EU z začasno zaposlitvijo.

2.4.1 Delovna aktivnost med mladimi

Najpogosteje mladi na trg dela vstopajo po zaključku šolanja. V veliki večini pričnejo z aktivnim iskanjem zaposlitve v začetku dvajsetih let, izrazit trend iskanja zaposlitve pa nastopi v drugi polovici dvajsetih let (ZRSZ, 2013, str. 8). V nadaljevanju je ponazorjena stopnja zaposlenosti mladih (15–29 let) v Sloveniji v primerjavi z državami EU.

Slika 5: Stopnja zaposlenosti med mladimi od 15 do 29 let v Sloveniji in EU-28 v obdobju 2003–2014

Vir: Eurostat, Youth employment rate by sex, age and country of birth – total, 2016e.

Iz Slike 5 je razvidno, da je bila stopnja zaposlenosti mladih v Sloveniji v primerjavi z državami EU višja v času pred krizo, in sicer za 3,2 odstotka, v času po krizi pa je bila stopnja zaposlenosti mladih nižja v primerjavi z EU. Je pa na drugi strani tako v Sloveniji, kot tudi državah EU od leta 2009 naprej viden upad stopnje zaposlenosti med mladimi.

2.4.2 Delež mladih, zaposlenih za določen čas

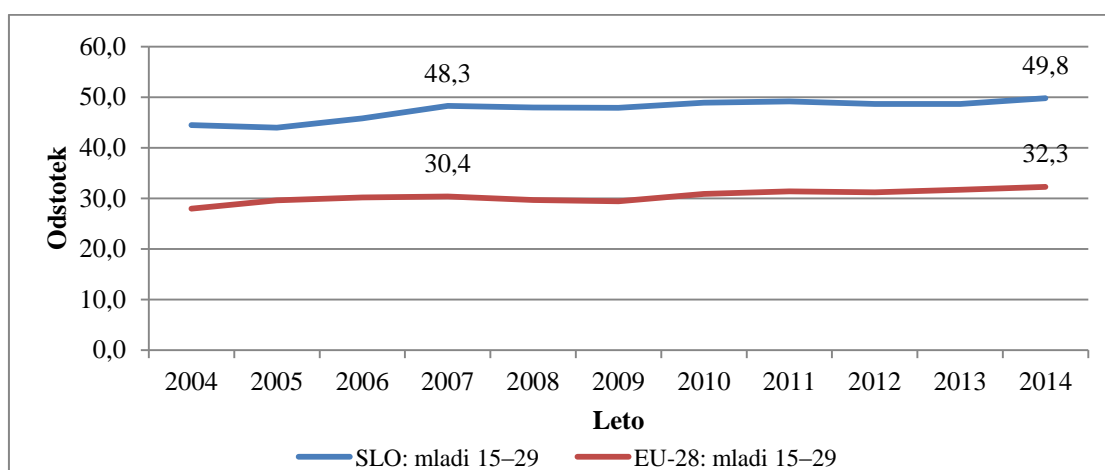
Po podatkih Urada za makroekonomske raziskave in razvoj (v nadaljevanju UMAR) je delež začasno zaposlenih mladih v starosti od 15 do 24 let med vsemi zaposlenimi v Sloveniji znašal v drugem četrtletju leta 2012 69,2 odstotka (Kajzer, 2013, str. 162). Na

Sliki 6 je ta delež nekoliko manjši (48,7 odstotka), saj delež predstavlja brezposelnost za celotno leto, hkrati pa so vključeni tudi mladi od 25. do 29. leta starosti. Namreč, kot je že navedeno v enem od prejšnjih podpoglavij, je delež mladih, ki so vključeni v sekundarno izobraževanje (od 15 do 19 let), kar 98-odstoten, medtem ko na drugi strani povpraševanje po delu po 25. letu starosti linearno narašča. Iz Slike 6 je razvidno, da je delež začasno zaposlenih mladih do 29 let v EU v celotnem preučevanem obdobju nižji v primerjavi z deležem mladih začasno zaposlenih v Sloveniji. Najvišji delež z začasno zaposlitvijo je pri obeh preučevanih skupinah v letu 2014.

V Sloveniji je bila razširjenost začasnih zaposlitev v primerjavi z EU državami v zadnjih desetih letih nad povprečjem EU. Delež začasnih zaposlitev v Sloveniji presega evropsko povprečje že več kot desetletje, razlog za to je relativno močno varovanje zaposlitve za nedoločen čas in obstoj študentskega dela. Začasne zaposlitve so najbolj pogoste prav med mladimi, na kar vpliva študentsko delo, ki še vedno ostaja pomemben vzrok segmentacije trga dela. Od leta 2008 naprej se je delež začasnih zaposlitev med mladimi (v starostni skupini 15–24) povečal (Apohal Vučkovič, 2014, str. 164). Študentsko delo je v drugem četrtletju leta 2012 med mladimi (od 15 do 24 let) predstavljalo 55,7 odstotka začasnih zaposlitev v tej starostni skupini (Kajzer, 2013, str. 162).

V nadaljevanju je iz Slike 6 razvidno, da je bil delež mladih v Sloveniji, ki so zaposleni za določen čas, tako v času pred krizo, kot tudi po njej, višji. Na podlagi tega ocenjujem, da so bili mladi v Sloveniji v primerjavi z mladimi v EU na omenjenem področju v slabšem položaju tako v času pred kot tudi po krizi.

Slika 6: Delež mladih v starosti od 15 do 29 let z začasno zaposlitvijo glede na skupno število zaposlenih v Sloveniji in EU-28 v obdobju 2004–2014

Vir: Eurostat, *Young temporary employees as percentage of the total number of employees, by sex, age and country of birth, 2016j.*

Mladi, ki že tako težko pridejo do pričakovane službe in dostojnega prihodka se, kot vidimo, soočajo tudi s problemom zaposlitve na dolgi rok. Dostop do ugodnih stanovanjskih in potrošniških kreditov je zelo otežen. V kolikor je ta omogočen, pa njegova višina v celoti ne omogoča na primer nakupa nepremičnine.

2.5 Brezposelnost med mladimi v Sloveniji in EU

Brezposelnost za posameznika ne pomeni samo izgube redne zaposlitve in prihodka, ampak s seboj prinese tudi izgubo socialnih stikov, katere je imel posameznik v času redne službe in kateri so še kako pomembni za posameznika. Oseba, ki izgubi redno zaposlitev, izgubi tudi stik s sodelavci, s katerimi je bil povezan, prav tako oseba izgubi stik do informacij, katerih je bil do tedaj deležen – ob tem se človek začne počutiti nekoristnega za družbo. Z izgubo službe se posamezniku spremeni tudi način življenja. V kolikor je imel posameznik do tedaj čas neprestano zapolnjen, mu ga sedaj kar na enkrat ostaja preveč.

2.5.1 Gibanje števila brezposelnosti mladih v Sloveniji in EU

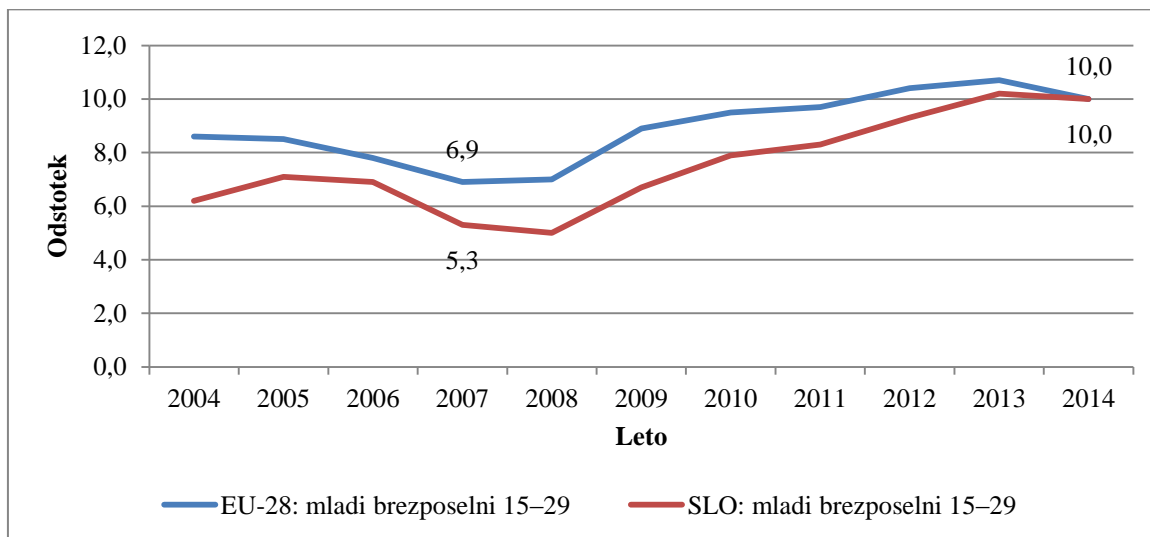
Po podatkih ZRSZ je bilo v letu 2005 število mladih brezposelnih od 15 do 29 let 35 tisoč, delež v skupni brezposelnosti pa je znašal 37,8 odstotka. Do leta 2008 je upadlo tako število brezposelnosti med mladimi (18.223) kot tudi delež v skupni brezposelnosti (27,5 odstotka). Zatem se je število mladih brezposelnih v letu 2009 hitro povečalo, njihov delež v skupni brezposelnosti pa je kljub temu ostal na približno enaki ravni kot leta 2007 in 2008 in bil še vedno manjši kot leta 2005 in leta 2006. Temu gre prepisati dejstvo, da se je med brezposelnimi osebami znašlo tudi veliko število oseb, ki so bile stare 30 let ali več. Po podatkih ZRSZ je bilo glede na december 2007 v aprilu 2013 na zavodu prijavljenih 18,2 odstotka več mladih v starosti od 15 do 24 let in 68,3 odstotkov več mladih v starosti od 25 do 29 let (ZRSZ, 2013, str. 9). Konec leta 2013 je delež v skupni brezposelnosti narasel na nekaj več kot 32 tisoč in do septembra 2014 upadel na 26 tisoč (ZRSZ, 2014, str. 20).

V marcu 2014 je bilo v Evropi 5.340 milijona brezposelnih mladih v starosti od 15 do 24 let, od katerih jih je bilo v območju evra (EU-18) 3,426 milijona. V primerjavi z marcem 2013 se je nezaposlenost med mladimi v EU-28 zmanjšala za 322 tisoč. Tako je bil delež brezposelnih mladih v EU-28 22,8-odstoten (marec 2013 EU-28 23-odstoten). Najmanjša stopnja brezposelnosti je bila v marcu 2014 v Nemčiji, in sicer 7,8-odstotna, in v Avstriji 9,5 odstotna. Najvišja brezposelnost med mladimi je bila zabeležena v Grčiji, in sicer 56,8-odstotna (januar 2014) ter Španiji (53,9-odstotna) (Cournoyer, 2014).

Slika 7 v nadaljevanju prikazuje stopnjo brezposelnosti mladih v starosti od 15 do 29 let v Sloveniji in EU, v obdobju od leta 2004 do leta 2014. Kot je razvidno, je brezposelnost mladih v Sloveniji v primerjavi z državami EU-28 nižja od povprečja, vendar je opaziti

trend približevanja povprečju EU. Stopnja brezposelnosti mladih v Sloveniji v letu 2007 je bila 5,3 odstotka, medtem ko je bila v EU višja za 1,6 o. t. V času po krizi je zaslediti enako stopnjo brezposelnosti mladih do 29 let tako v Sloveniji kot tudi v EU.

Slika 7: Stopnja brezposelnosti mladih v starosti od 15 do 29 let Sloveniji in EU-28 v obdobju 2004–2014

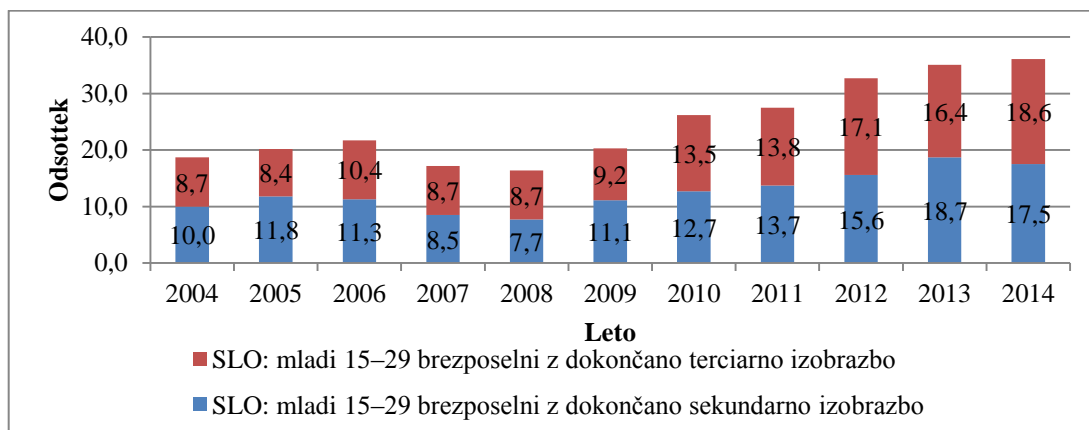

Vir: Eurostat, Youth unemployment ratio by sex and age, 2016f.

2.5.2 Delež mladih brezposelnih v Sloveniji in EU po stopnjah izobrazbe

V nadaljevanju Sliki 8 in 9 prikazujeta stopnjo brezposelnosti med mladimi od 15. do 29. leta starosti v Sloveniji in državah EU s pridobljeno sekundarno ali terciarno stopnjo izobrazbe. Videti je, da se je število brezposelnih terciarno izobraženih mladostnikov v Sloveniji začelo povečevati od leta 2009, prav tako pri mladih v EU. Delež brezposelnih mladih z doseženo sekundarno izobrazbo v Sloveniji je v preučevanem obdobju višji od deleža mladih brezposelnih s terciarno izobrazbo v letih 2004, 2005, 2006, 2009 in 2013. Najvišji delež brezposelnih mladih v Sloveniji z doseženo sekundarno izobrazbo je bil leta 2013, in sicer 18,7. Med mladimi v Sloveniji, ki so brezposelni z doseženo terciarno izobrazbo, pa je vrh dosežen leta 2014, ko je bila brezposelnost 18,6-odstotna.

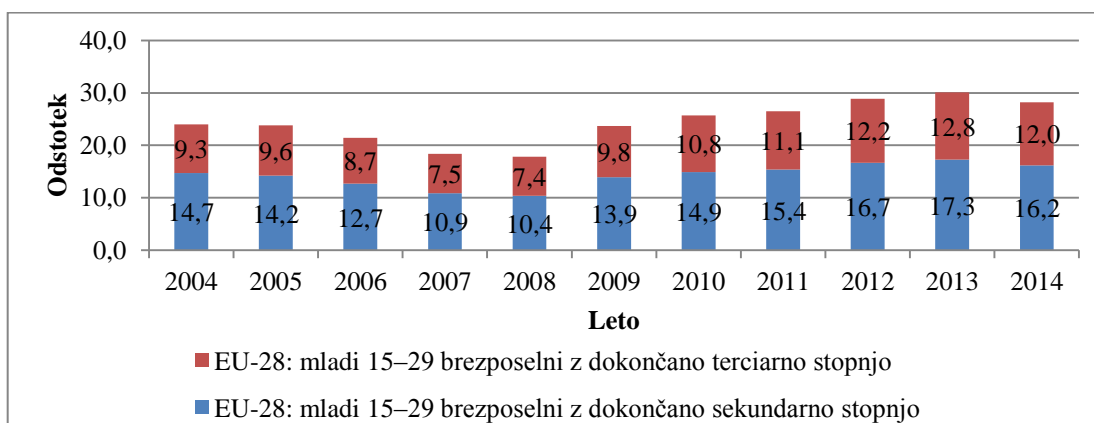
Slika 8: Delež brezposelnosti mladih od 15 do 29 let po doseženi sekundarni in terciarni izobrazbi v Sloveniji v obdobju 2004–2014

Vir: Eurostat, *Youth unemployment by sex, age and educational attainment level, 2016i*.

Na drugi strani je v državah EU skozi vsa preučevana leta, predvsem pa med leti 2007 in 2014, vidna večja stopnja mladih brezposelnih s sekundarno izobrazbo v primerjavi s sovrstniki, ki so dosegli terciarno stopnjo izobrazbe.

Slika 9: Delež brezposelnosti mladih od 15 do 29 let po doseženi sekundarni in terciarni izobrazbi v EU v obdobju 2004–2014

Vir: Eurostat, *Youth unemployment by sex, age and educational attainment level, 2016i*.

Tako v času pred krizo kot po njej je opaziti nižjo stopnjo mladih brezposelnih z dokončano terciarno stopnjo izobrazbe v EU, kar pomeni, da so mladi v Sloveniji v slabšem položaju. Na drugi strani pa je pri mladih z doseženo sekundarno izobrazbo opaziti, da je stopnja brezposelnih v času pred krizo nižja med mladimi v Sloveniji, medtem ko so po krizi na boljšem položaju mladi v Evropi, kjer je stopnja brezposelnih mladih z doseženo sekundarno izobrazbo nižja v primerjavi s Slovenijo.

2.5.3 Trajanje brezposelnosti v Sloveniji in EU

Pojem dolgotrajne brezposelnosti različni avtorji opredeljujejo na različne načine. Načeloma je sprejeta opredelitev dolgotrajne brezposelnosti kot neprostovoljna odsotnost z dela, ki traja več kot eno leto oz. kot obdobje, v katerem brezposelna oseba aktivno išče zaposlitev več kot eno leto (12 mesecev) brez prekinitve. Statistični podatki, ki se pridobivajo za dolgotrajno brezposelnost v posameznih državah, se ločijo po metodologiji Mednarodne organizacije za delo (angl. *International Labour Organization*) v dve skupini: 1. Podatek o stopnji dolgotrajne brezposelnosti, 2. Podatek o pojavnosti dolgotrajne brezposelnosti (Svetlik, Glazer, Kajzer, & Trbanc, 2001, str. 321).

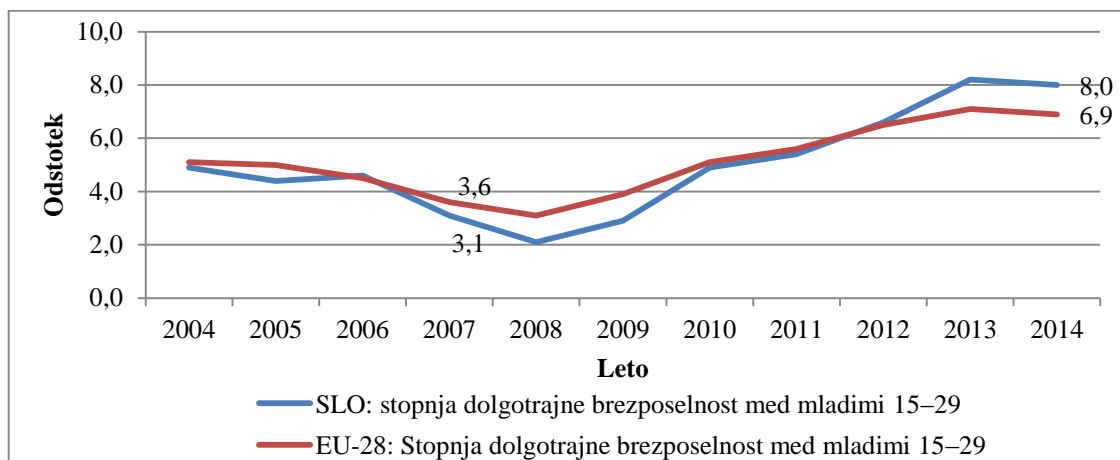
Pri podatku o stopnji dolgotrajne brezposelnosti ugotavljamo delež dolgotrajne brezposelnosti v celotni populaciji delovne sile v posameznem območju oz. državi, sam podatek pa nam pove, koliko oseb je na trgu dela dolgotrajno brezposelnih na sto aktivnih prebivalcev. Na drugi strani pa se podatek o pojavnosti dolgotrajne brezposelnosti navezuje na delež dolgotrajno brezposelnih v primerjavi z vsemi brezposelnimi in pove, koliko dolgotrajno brezposelnih oseb pride na sto brezposelnih (Svetlik et al., 2001, str. 321).

Pomembno je izpostaviti, da kadar je govor o obsegu in pojavnosti dolgotrajne brezposelnosti, se ne sme mimo kategorije oseb, ki spadajo v t.i. »skupino obupanih« (angl. *Discouraged workers*). V osnovi gre za osebe, ki so sposobne za delo, so na razpolago za delo, vendar so zaradi prepričanja, da dela ne morejo več dobiti, prenehale z aktivnim iskanjem dela. Skupino takšnih brezposelnih naj bi bilo pogosto najti med tistimi, ki prevladujejo tudi v skupini dolgotrajno brezposelnih. Razlogi za brezposelnost so povezani s socialnimi in osebnimi dejavniki, kot npr. ženske samohranilke, starejši delavci brez izobrazbe in mladi osipniki, tisti, ki zgodaj opustijo šolanje ipd. (Svetlik et al., 2001, str. 322).

Dolgotrajna brezposelnost je pereče vprašanje že nekaj časa v Sloveniji, kot tudi v Evropi. Tako je bilo na primer v devetdesetih letih v povprečju dolgotrajno brezposelnih oseb več kot 9 milijonov na letni ravni (Svetlik et al., 2001, str. 320).

Na Sliki 10 je prikazana stopnja dolgotrajne brezposelnosti med mladimi v starosti od 15 do 29 let v Sloveniji in EU državah. Preučevano obdobje sega od leta 2004 do leta 2014. Stopnja dolgotrajne brezposelnosti je svoj vrh v Sloveniji dosegla leta 2013 pri 8,2 odstotkih, prav tako pa je bil dosežen vrh povprečja EU-28 (7,1 odstotek). Od leta 2004 do leta 2008 je tako v Sloveniji, kot tudi v EU državah opazen trend zmanjševanja dolgotrajne brezposelnosti, in sicer na 2,1 in 3,1 odstotka. V primerjavi z letom 2004 je leta 2008 v Sloveniji delež padel za 2,8 o. t. in 2,0 o. t. v EU-28.

Slika 10: Stopnja dolgotrajne brezposelnosti med mladimi (12 mesecev ali več) v starosti od 15 do 29 let v Sloveniji in EU-28 v obdobju 2003–2014

Vir: Eurostat, *Youth long-term unemployment rate (12 months or longer) by sex and age, 2016k*.

Glede primerjave Slovenije in EU držav je še razvidno, da je bila v letu 2007, torej v času pred krizo, stopnja dolgotrajne brezposelnosti med mladimi v Sloveniji nižja v primerjavi z državami EU, ravno nasprotno pa je vidno v obdobju po krizi, torej leta 2014, kjer je stopnja dolgotrajne brezposelnosti med mladimi v Sloveniji višja v primerjavi z državami EU.

2.6 Socialna izključenost in nastanitev mladih v Sloveniji in EU

Socialna izključenost je plod številnih težav, ki vplivajo na posameznika. Med te spadajo nizki dohodki, neurejeno bivališče, slaba usposobljenost, brezposelnost, diskriminacija, razpad družine itd. Pri sami socialni izključenosti gre tako za nekakšno večdimenzionalno človekovo stisko. V primeru združitve vseh težav se lahko ustvari začaran krog, posledično se ustvarijo globoke in dolgotrajne težave za posameznika, njegovo družino in družbo kot celoto (Zveza paraplegikov Slovenije, 2013). V podpoglavju se bom posvetil področju posameznikov, ki niso zaposleni in se ne izobražujejo ali usposabljujejo (angl. *Not in education, employment or training, v nadaljevanju NEET*) in stanovanjskim razmeram mladih.

2.6.1 NEET posamezniki

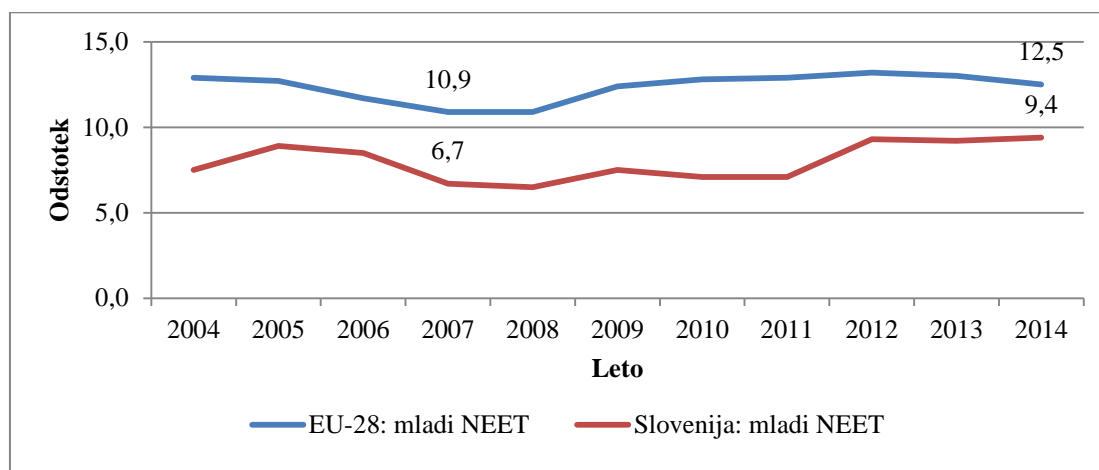
Številne študije kažejo, da se predčasno opuščanje izobraževanja kaže predvsem v nizki zaposljivosti, nižjemu začetnemu in kasnejšemu zaslužku, slabšemu zdravstvenemu stanju, manjši naklonjenosti k tveganjem in na splošno nižjim posameznikovim zadovoljstvom z življenjem. Predvsem raziskave s področja zdravja in dobrega počutja posameznika potrjujejo, da gre uspešnejše izobraževanje posameznika vzporedno z zdravim življenjskim

slogom, ta pa je povezan z zdravo prehrano, redno vadbo, dobrim psihološkim počutjem itd. (Paolini, 2013, str. 12).

Znotraj skupine NEET je opaziti veliko raznolikost. Največjo podskupino skupne NEET običajno sestavljajo tisti posamezniki, ki so brezposelni v klasičnem pomenu besede. Ostale podskupine zajemajo bolne in invalide ter tiste mlade, ki morajo skrbeti za druge. Pod neranljive podskupine pa se zajema tiste, ki so si vzeli čas za sebe, in tiste, ki se konstruktivno ukvarjajo z drugimi dejavnostmi, kot so npr. glasba, umetnost, samoizobraževanje itd. (Mascherini, 2012, str. 2).

Po podatkih Eurostata je bil v obdobju od leta 2004 do vključno leta 2014 delež mladih v starosti od 15 do 24 let, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (odstotek celotnega prebivalstva v isti starostni skupini) v Sloveniji najnižji leta 2008, ko je bil 6,5-odstoten. Najvišji delež je bil dosežen leta 2014, in sicer 9,4 odstotkov. Skozi celotno preučevano obdobje je zaznati višanje in nižanje deleža skupine NEET. Med leti 2009 in 2011 je zaznati nižji odstotek deleža skupine NEET kot med leti 2004 in 2006 (Eurostat, 2016l). Na drugi strani je bil del skupine NEET v EU leta 2008 11 odstotkov mladih v starosti od 15 do 24 let in 17 odstotkov v starosti od 25 do 29 let. Do leta 2011 se je delež mladih v Evropi v starosti od 15 do 24 let povečal na 13 odstotkov in na 20 odstotkov v starosti od 25 do 29 let (Cournoyer, 2012b).

Slika 11: Mladi v starosti od 15 do 24 let, ki so del skupine NEET v Sloveniji in EU-28 v obdobju 2004–2014

Vir: Eurostat, Young people neither in employment nor in education and training by sex and age (NEET rates), 2016l.

Iz Slike 11 je moč videti, da je delež mladih, ki so del skupine NEET, v Sloveniji v preučevanem obdobju pod povprečjem EU držav. Slovenija ima tako v času pred krizo, torej v letu 2007 in po njej (2014), nižji odstotek mladih, ki so del skupine NEET. Iz tega

lahko sklepam, da so bili mladi v Sloveniji pred krizo kot tudi po njej v boljšem položaju kot mladi v državah EU.

2.6.2 Stanovanjske razmere mladih

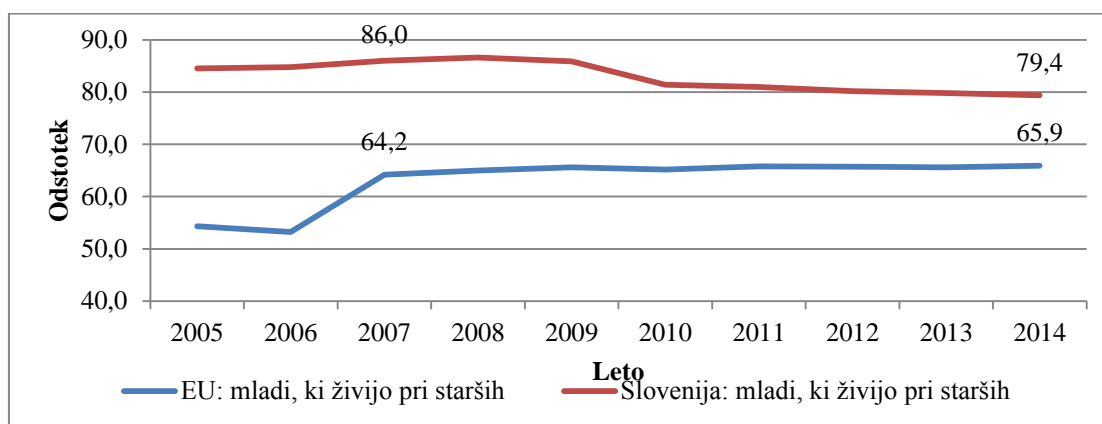
Vsak posameznik ima pravico do dostojnega življenjskega bivanja. Bistvenega pomena za doseganje dostojnega življenjskega bivanja je dostop do primerne stanovanja. Stanovanje posamezniku omogoča izpolnjevanje fizičnih potreb, ki jih zagotavlja varnost in zavetje pred vremenom in podnebjem, omogoča izpolnjevanje psiholoških potreb, ki jih zagotavlja občutek osebnega prostora in zasebnosti in izpolnjuje socialne potrebe za zagotavljanje in razvoj družinskega življenja (Human Rights Education Associates, 2014).

Lavrič et al. (2011, str. 354. 355) v svojih raziskavah, ki so objavljene v poročilu Mladina 2010, ugotavljajo, da v Sloveniji med mladimi prevladujejo stanovanja, ki so v lasti njihovih staršev ali staršev partnerja in najemniška stanovanja. Posamezniki, ki so lastniki stanovanja in bivajo v njem, so najpogosteje do njega prišli z dedovanjem (takih je 48,7 odstotka) ali s posojilom (takih je 32,9 odstotka). Na drugi strani pa je raziskava pokazala, da so najredkejši nakupi stanovanja z gotovino – z lastnimi sredstvi 10,8 odstotka; s sredstvi staršev ali sorodnikov 7,6 odstotka ali povedano drugače le 15 odstotkov mladih, ki se je odselilo od svojih staršev na svoje, si je nepremičnino, v kateri tudi živijo, kupilo z lastnimi sredstvi ali posojilom. Delež mladih, ki so se odselili in živijo v nepremičnini svojih staršev, je 41,7-odstoten, če pa k temu dodamo še tiste, ki so jim starši omogočili (financirali) nakup nepremičnine, se delež dvigne na 55,4 odstotkov. Tako mladim, ki se odselijo od doma, slednje omogočijo prav starši. Delež mladih, ki živijo v najemu, je bil leta 2010 30,7-odstoten. Pomenljiva je predvsem ugotovitev, da se v starosti od 15 do 18 let kar 92,1 odstotkov mladih želi odseliti od doma do 29. leta starosti. Na drugi strani pa le 31,6 odstotka mladih pri 29 letih živi ločeno od svojih staršev

Posamezne raziskave, ki so bile do sedaj narejene na temo odseljevanja od staršev, kažejo na precejšnje razlike med državami. Analiza ekonomsko najbolj razvitih držav pokaže, da so te razlike največje med severom in jugom. Najhitreje dom staršev zapustijo mladi v severni Evropi (Švedska, Finska in Danska), najkasneje pa dom zapustijo mladi iz južne Evrope (Španija, Grčija). Slovenija sodi med tiste EU države, katerih mladi, tako moški kot ženske, stari med 18 in 34 let, kasneje zapustijo dom staršev (Lavrič et al., 2011, str. 348)., Kar 44 odstotkov mladih Evropejcev, starih med 15 in 30 let, namreč meni, da si mladi ne morejo privoščiti, da bi odšli iz skupnega gospodinjstva s starši, 28 odstotkov se jih strinja, da na voljo ni dovolj cenovno dostopnih stanovanj, več kot 20 odstotkov mladih anketirancev pa je mnenja, da jim skupno bivanje z njihovimi starši omogoča bolj udobno življenje z manj odgovornosti (Eurostat, 2009, str. 30).

Podatki Eurostata iz leta 2016 na temo povprečne starosti mladih, ki ne živijo v skupnem gospodinjstvu s starši, v obdobju od leta 2004 do leta 2014, v Sloveniji segajo nad povprečje v EU v celotnem preučevanem obdobju. Medtem pa mladi v Evropi v povprečju odhajajo od skupnega gospodinjstva pri povprečno 26. letih. V Sloveniji se mladi povprečno odseljujejo od doma malo pred 29. letom starosti. V letu 2004 je bila povprečna stopnja v Sloveniji malo pod 31 let, vendar se je do leta 2014 spustila do 29 let. Med leti 2007 in 2009 je bila povprečna starost mladih v Sloveniji, ki so se odselili od skupnega gospodinjstva s starši, 30 let. Na drugi strani se povprečna starost mladih, ki ne živijo v skupnem gospodinjstvu s starši, v EU, v obdobju 2004–2014, nenehno giblje okoli povprečja 26 let (Eurostat, 2016d).

Slika 12: Delež mladih od 15 do 29 let v skupnem gospodinjstvu s starši v obdobju 2005–2014

Vir: Eurostat, Share of young people living with their parents by sex and age, 2016c.

Iz Slike 12 vidimo, da se mladi v Sloveniji v starosti od 15 do 29 let v celotnem preučevanem obdobju tako pred krizo kot po njej odločajo za bistveno kasnejši odhod od skupnega gospodinjstva s starši v primerjavi s svojimi sovrstniki iz držav EU.

2.7 Primerjalna analiza socio-ekonomskega položaja mladih v Sloveniji in EU

V tem poglavju bodo predstavljene ugotovitve, ali so mladostniki v Sloveniji s socio-ekonomskega vidika na boljšem položaju kot vrstniki v EU. V nadaljevanju je primerjava narejena med mladimi v Sloveniji in državah EU v obdobju pred krizo in po njej.

Demografska analiza prebivalstva do leta 2060 ni ugodna niti za Slovenijo niti za Evropo. V kolikor je bil še pred krizo v letu 2000 delež mladih tako v Sloveniji kot tudi državah EU višji od deleža starejših nad 65 let, se v času po krizi delež starejših povečuje, delež mladih

pa znižuje. Demografske projekcije do leta 2060 za Slovenijo v primerjavi z državami EU napovedujejo višji delež starejših nad 65 let, medtem ko bo na drugi strani delež populacije mladih do 29 let v Sloveniji v primerjavi s povprečjem EU nekoliko boljši.

Na področju vključenosti mladih v izobraževanje in usposabljanje je v Sloveniji in državah EU videno občutno razhajanje, saj je bilo v letu 2007 za 10,2 odstotka več mladih v Sloveniji vključenih v redno izobraževanje v primerjavi z EU. V času po krizi je zaznati, da se situacija ni bistveno spremenila in da je bilo še vedno več mladih v Sloveniji vključenih v redno izobraževanje. Menim, da kasnejša zaposlitev med mladimi dopušča možnosti prelaganja odgovornosti na kasnejši čas, zato so mladi v Sloveniji na slabšem položaju kot mladi v državah EU.

Na drugi strani, če primerjamo delež mladih z doseženo sekundarno in terciarno stopnjo izobrazbe v Sloveniji in EU, vidimo, da je bil v letu 2007 in 2014 delež mladih z doseženo sekundarno izobrazbo v Sloveniji višji v primerjavi z EU, vendar je zaslediti padec za 5 o. t. – na 55,5 odstotka, medtem ko je na ravni EU ta ostal isti, tj. 46 odstotkov. Odstotek mladih z doseženo terciarno izobrazbo je bil v Sloveniji v primerjavi z državami EU nižji tako pred kot tudi po krizi. Po mojem mnenju so mladi v Sloveniji na podlagi tega na slabšem položaju, saj se je delež mladih z doseženo sekundarno izobrazbo znižal v primerjavi z mladimi v EU, kar pomeni manj izobražene poklicne delovne sile. Prav tako pa je v času pred krizo kot tudi v času po njej zaslediti manj diplomantov v Sloveniji, kar glede na prejšnje ugotovitve, da je v Sloveniji v primerjavi z EU delež mladih, vključenih v redno izobraževanje in usposabljanje, bistveno višji, kar pomeni, da mladi v Sloveniji podaljšujejo izobraževanje in s tem kasneje preidejo na trg dela kot sovrstniki iz držav EU.

Na področju trga dela je bila v letu 2007 delovna aktivnost med mladimi v Sloveniji 53,6 odstotka, med mladimi v EU 50,4 odstotka. Po krizi v letu 2014 je bila delovna aktivnost med mladimi v Sloveniji 43,2 odstotna, v EU pa 46,4 odstotka. Ugotavljam, da je bila stopnja zaposlenosti pred krizo višja med mladimi v Sloveniji. Ravno obratna situacija je v času krize, kjer je bila leta 2014 stopnja zaposlenosti med mladimi v EU višja. Tako so bili po mojem mnenju mladostniki v Sloveniji pred krizo na boljšem, po krizi pa v slabšem položaju kot sovrstniki iz držav EU.

Na področju deleža mladih, ki so zaposleni za določen čas, je slovenska mladina v primerjavi z mladimi v EU na slabšem položaju tako v času pred krizo, kot tudi po njej, saj je v Sloveniji tako v letu 2007 kot tudi v letu 2014 zaznati 20-odstotni višji delež mladih, ki so zaposleni za določen čas.

Pri gibanju števila brezposelnih mladih so mladi v Sloveniji v primerjavi z državami EU v času pred krizo na boljšem položaju, saj je bilo mladih brezposelnih v Sloveniji v letu 2007

5,3 odstotka, v državah EU pa 6,9 odstotka. Na drugi strani je bil v letu 2014 tako v Sloveniji kot tudi v državah EU odstotek brezposelnih mladih 10,0 odstotkov.

Delež mladih brezposelnih z doseženo sekundarno izobrazbo je bil v letu 2007 v Sloveniji 8,5 odstotka, v EU je bil 10,9 odstotka, kar pomeni, da so bili mladi v Sloveniji v boljšem položaju. V letu 2014 je delež mladih brezposelnih z doseženo sekundarno izobrazbo v Sloveniji porastel na 17,5 odstotka, v EU med mladimi pa na 16,2, kar pomeni, da je bila stopnja brezposelnosti višja v primerjavi s povprečjem EU in so bili tako mladi posamezniki v EU v boljšem položaju. Na drugi strani je tako v letu 2007 kot tudi v letu 2014 opaziti, da je delež mladih brezposelnih z doseženo terciarno izobrazbo nižji pri mladih v EU, kar pomeni, da so imeli slednji boljši položaj na trgu dela.

Pri stopnji dolgotrajne brezposelnosti med mladimi (12 mesecev ali več) je bil odstotek dolgotrajno brezposelnih mladih v Sloveniji pred krizo nižji, po končani krizi pa višji v primerjavi z dolgotrajno brezposelnimi mladimi v EU. Na podlagi tega ugotavljam, da so bili mladi v Sloveniji v času krize na boljšem, v času po krizi pa v slabšem položaju.

Na področju mladih, ki so del skupine NEET, je bil delež teh tako v letu 2007 kot tudi v letu 2014 nižji pri mladostnikih v Sloveniji v primerjavi z mladimi EU, kar pomeni, da so bili mladi v Sloveniji v boljšem položaju.

Pri analizi stanovanjskih razmer mladih v Sloveniji in EU ugotavljam, da je pred krizo kar 86 odstotkov mladih v Sloveniji v skupnem gospodinjstvu s starši, odstotek v državah EU je bil 64,2. Tudi v letu 2014, torej v času po krizi, so bili slovenski mladostniki še vedno v slabšem položaju, saj je še vedno skoraj 80 odstotkov mladih živelo pri starših. Mladostniki v državah EU so v povprečju po krizi živeli pri starših v 66 odstotkih.

V nadaljevanju so v Tabeli 1 prikazani rezultati položaja mladih v Sloveniji v primerjavi z državami EU v času pred krizo 2008 in po njej.

Tabela 1: Primerjava socialno-ekonomskega položaja mladih v Sloveniji in EU leta 2007 in 2014

Kazalniki/ Časovno obdobje in položaj mladih	Položaj mladih v Sloveniji v primerjavi z državami EU, po obdobju					
	2007			2014		
	Slovenija	EU	Položaj Slovenije	Slovenija	EU	Položaj Slovenije
Vključenost mladih v izobraževanje in usposabljanje (v odstotkih)	59,7	49,5	Boljši	60,6	52,0	Boljši
Delovna aktivnost med mladimi (v odstotkih)	53,6	50,4	Boljši	43,2	46,4	Slabši
Delež mladih, zaposlenih za določen čas (v odstotkih)	48,3	30,4	Slabši	49,8	32,3	Slabši
Gibanje števila brezposelnosti mladih (v odstotkih)	5,3	6,9	Boljši	10,0	10,0	Enak
Delež mladih brezposelnih po doseženi sekundarni stopnji izobrazbe (v odstotkih)	8,5	10,9	Boljši	17,5	16,2	Slabši
Delež mladih brezposelnih po doseženi terciarni stopnji izobrazbe (v odstotkih)	8,7	7,5	Slabši	18,6	12,0	Slabši
Stopnja dolgotrajne brezposelnosti med mladimi (12 mesecev ali več) (v odstotkih)	3,1	3,6	Boljši	8,0	6,9	Slabši
Delež mladih, ki so del skupine NEET (v odstotkih)	6,7	10,9	Boljši	9,4	12,5	Boljši
Stanovanjske razmere mladih (v odstotkih)	86,0	64,2	Slabši	79,4	65,9	Slabši

Vir: Eurostat, Participation rate of young people in education and training by sex, age and labour status, 2016a; Eurostat, Youth employment rate by sex, age and country of birth – total, 2016e; Eurostat, Young temporary employees as percentage of the total number of employees, by sex, age and country of birth, 2016j; Eurostat, Youth unemployment ratio by sex and age, 2016f; Eurostat, Youth unemployment by sex, age and educational attainment level, 2016i; Eurostat, Youth long-term unemployment rate (12 months or longer) by sex and age, 2016k; Eurostat, Young people neither in employment nor in education and training by sex and age (NEET rates), 2016l; Eurostat, Share of young people living with their parents by sex and age, 2016c.

Po analizi socio-ekonomskega položaja mladih v Sloveniji in državah EU s pomočjo tabele ugotavljam, da so bili mladi v Sloveniji v času pred krizo v boljšem položaju kot mladi v državah EU, saj so namreč kar na šestih od devetih področij mladi v Sloveniji prednjačili v primerjavi z mladimi v EU. Tako so bili v Sloveniji v času pred krizo v primerjavi z mladostniki iz EU v boljšem položaju na področju vključenosti mladih v redno izobraževanje, višji stopnji zaposlenosti, nižjemu številu brezposelnih, nižjemu številu mladih brezposelnih z doseženo sekundarno stopnjo izobrazbe, nižjemu številu mladih, ki so dolgotrajno brezposelni in nižjemu deležu mladih, ki so del skupine NEET. V slabšem položaju pa so bili mladi v Sloveniji v primerjavi z mladimi v EU v času pred krizo na področju deleža mladih zaposlenih za določen čas, kjer je bil delež mladih zaposlenih za določen čas višji. Prav tako je bil delež mladih brezposelnih po doseženi terciarni stopnji izobrazbe višji v Sloveniji, v slabšem položaju pa so bili tudi na področju stanovanjskih razmer, saj je bilo opaziti višji delež mladih, ki živijo v skupnem gospodinjstvu s starši.

Na drugi strani je bila situacija po krizi ravno nasprotna. Mladi v državah EU so bili v primerjavi z mladimi v Sloveniji boljši na kar šestih od devetih preučevanih področij socio-ekonomskega položaja, na enem področju pa so bili oboji v enakem položaju. Ravno obratna situacija je v času po krizi, kjer je bila leta 2014 stopnja zaposlenosti med mladimi v EU višja, tudi na področju zaposlenosti so se bolje odrezali tisti iz EU, saj je bil delež zaposlenih za določen čas v EU v primerjavi s Slovenijo nižji v času po krizi. Na področju brezposelnosti je bil delež mladih z doseženo sekundarno izobrazbo v EU nižji v primerjavi s Slovenijo, prav tako je bil med mladimi v EU v času po krizi zaznati nižji delež brezposelnosti pri tistih s terciarno izobrazbo. Ugotovil sem, da je delež na področju dolgotrajno brezposelnosti v času po krizi nižji v državah EU, prav tako kot je nižji tudi delež mladih do 29. let, ki živijo v skupnem gospodinjstvu s starši. V času po krizi so bili na določenih področjih na boljšem mladi v EU, spet na drugih pa mladi v Sloveniji. Slednji so bili na boljšem na področju vključenosti mladih v izobraževanje in usposabljanje ter na področju deleža mladih, ki so del skupine NEET. Potrebno je še povedati, da so bili mladi v Sloveniji v primerjavi z mladimi v EU v enakem položaju na enem področju, in sicer na področju stopnje brezposelnosti, kjer je bil v času po krizi delež obeh skupin 10 odstotkov.

Na podlagi zgoraj opisanega ugotavljam, da je bil v času pred krizo položaj mladih v Sloveniji v primerjavi s tistimi v EU boljši, v času po krizi pa je bilo ravno nasprotno. Posledično s tem svoje prve hipoteze, ki pravi, da je socio-ekonomski položaj mladih v Sloveniji boljši kot v EU pred in po krizi leta 2008, ne morem potrditi.

V drugem poglavju sem predstavil in analiziral pet področij socio-ekonomskega položaja mladih. Po mojem prepričanju je najbolj pomembno področje predvsem brezposelnost med mladimi, zato sem bom v nadaljevanju dela osredotočil samo na to področje po izbranih skupinah držav v EU.

3 VPLIV DEJAVNIKOV NA BREZPOSELNOST MED MLADIMI V IZBRANIH SKUPINAH DRŽAV V EU

V tretjem poglavju se bom osredotočil samo na področje brezposelnosti. Cilj je predstaviti in analizirati vpliv različnih dejavnikov na brezposelnost med mladimi v izbranih skupinah držav EU z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela. Skladno z navedenim je cilj tretjega poglavja s pomočjo primerjalne analize ugotoviti, v katerih izbranih skupinah držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela so izbrani ciklični, strukturni in frikcijski dejavniki najbolj prizadeli mlade na trgu dela. Brezposelnost naj bi najbolj prizadela mlade v skupini držav s sredoziemskimi značilnostmi na trgu dela (v primerjavi z ostalimi skupinami držav).

Upoštevajoč, da je eden izmed ciljev dela analiza ukrepov držav za zmanjšanje brezposelnosti med mladimi, je pomembno, da se najprej seznanimo z vrstami brezposelnosti. V nadaljevanju bom opisal in predstavil institucionalne značilnosti na trgu dela. Sledi opis vpliva cikličnih dejavnikov na brezposelnost med mladimi (vpliv krize 2008), vpliv strukturnih dejavnikov (neskladnost med trgom dela in izobraževalnim sistemom) in vpliv frikcijskih dejavnikov (pomanjkanje delovnih izkušenj). Na koncu poglavja sledi primerjava izbranih dejavnikov, ki vplivajo na stopnjo brezposelnosti med mladimi v izbranih državah in skupinah držav.

3.1 Vrste brezposelnosti

Ekonomisti delimo brezposelnost na ciklično, strukturno in frikcijsko.

- **Ciklična brezposelnost**

Do ciklične brezposelnosti prihaja zaradi gospodarskih ciklov. Dober primer le-te je recesija, kadar se zaradi zmanjšanja obsega proizvodnje posledično zmanjša povpraševanje po delovni sili, kar se odraža v odpuščanju delavcev (Samuelson & Nordhaus, 2002, str. 504). Pri ciklični brezposelnosti se bom v magistrskem delu osredotočil na vpliv krize po letu 2008.

- **Strukturna brezposelnost**

Strukturna brezposelnost se pojavi, kadar obstaja neskladje med zahtevanimi spretnostmi s strani delodajalcev na eni strani in spretnosti, ki jih ponujajo delavci na drugi strani na določenem območju (Ehrenberg & Smith, 2000, str. 508). Dovolj pogost razlog za to vrsto brezposelnosti je zagotovo hiter tehnološki razvoj podjetij, ki lahko v veliki meri spreminjajo razmerja iskanega kadra (Gorec, 2013). Pri strukturni brezposelnosti se

bom v magistrskem delu osredotočil na neskladje med trgom dela in izobraževalnim sistemom, torej neskladje med povpraševanjem delodajalcev po kadrih na trgu dela in izobrazbo mladih, ki so zaključili šolanje (ReNPM13–22, 2013, str. 15).

- **Frikijska brezposelnost**

O frikijski brezposelnosti govorimo, ko gre za krajše obdobje nezaposlenosti. Ta je običajno posledica zamika časa med začetkom povpraševanja po zaposlitvi ter uspešnem iskanju. Ta se največkrat pojavlja predvsem pri mladih, ki še nimajo delovnih izkušenj in bi bila to za njih prva zaposlitev. Se pa frikijska brezposelnost pojavlja tudi pri tistih, ki so izgubili zaposlitev in bi radi našli novo (Gorec, 2013). V magistrskem delu se bom v tem delu osredotočil na pomanjkanje delovnih izkušenj kot dejavnik, ki močno vpliva na frikijsko brezposelnost.

3.2 Institucionalne značilnosti trga dela

Izbrane države EU sem razdelil po skupinah držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela. Tako v nadaljevanju prehajam na opis glavnih institucionalnih značilnosti na trgu dela, ki opredeljujejo države v izbrani skupini držav, to je socialna in zaposlitvena varnost, plačna politika in vloga sindikatov na področju dela.

- **Socialna in zaposlitvena varnost**

Na področju zaposlitvene varnosti nekatere izbrane skupine držav vsebujejo nizko zaposlitveno varnost, delodajalec ima možnost hitrega odpuščanja delavcev, na drugi strani pa v drugi skupini držav obstaja za posameznike zmerna zaposlitvena varnost ter visoko zaposlitvena varnost, kar pomeni težje odpuščanje (Amable, 2003, str. 104). Na področju socialne varnosti imajo določene države na eni strani visoko oz. veliko stopnjo socialne varnosti, kar pomeni, da država namenja visok delež javnih izdatkov za zdravstveno in socialno podporo in nizko stopnjo socialne varnosti, na drugi strani pa so države z nizko vpletenostjo države na področju zdravstvene in socialne politike (Amable, 2003, str. 105).

- **Plačna politika**

Na področju plačne politike obstajajo v določenih državah centralizirana pogajanja o plačah, ki vodijo k bolj enakovrednim plačam in delovnim pogojem, medtem ko na drugi strani obstajajo decentralizirana pogajanja o plačah, ki vodijo k bolj raznolikim plačam in delovnim pogojem (Amable, 2003, str. 104). Na omenjenem področju določene države nimajo zakonsko določene minimalne plače in se najnižja plača določa na podlagi kolektivnih pogajanj, medtem ko imajo na drugi strani določene izbrane skupine držav z zakonom določeno minimalno plačo (Eurostat, 2017).

- **Vloga sindikatov na področju dela**

Prav tako se po izbranih skupinah držav spreminja vloga sindikatov na področju trga dela. V nekaterih državah je značilna srednja in velika moč sindikatov, kar pomeni, da so sindikati močno vpleteni v usklajevanje plač in odpuščanje delavcev. Je pa na drugi strani zaznati v drugih državah nizko moč sindikatov, kjer je značilna t.i. obrambna strategija, kar pomeni na primer nizko vpletanje sindikatov v plačno politiko delodajalcev (Amable, 2003, str. 104).

Na podlagi zgoraj opisanih institucionalnih značilnosti trga dela lahko države s podobnimi lastnostmi na trgu dela uvrstim v isto skupino držav. Primerjalno analizo sem izvedel tako, da sem vključil po dve državi v isto skupino, izjema je le skupina držav s kontinentalnimi značilnostmi na trgu dela, kamor sem poleg Nemčije in Avstrije uvrstil tudi Slovenijo. V skupino držav z anglosaksonskimi značilnostmi na trgu dela sem vključil Veliko Britanijo in Irsko, v skupino držav s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela Dansko in Finsko in v skupino držav s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela sem vključil Grčijo in Španijo.

Po pregledu posameznih izbranih držav ugotavljam, da je v Nemčiji in Avstriji značilna visoka stopnja socialne varnosti (Amable, 2003, str. 111). V omenjenih dveh državah je značilna tudi zaščita delovnih mest, s katero se državi preventivno zavarujejo pred hitrimi strukturnimi spremembami na trgu dela. Druga prednost zaščite delovnih mest pa je tudi ta, da spodbuja vlaganje v točno specifična znanja oz. veščine v času izobraževanja. Pri mladih posameznikih se praktično usposabljanje na delovnem mestu lahko izvaja tudi v času študija, torej vzporedno, kar pomeni, da so mladi takoj po končanem izobraževanju pripravljeni na vstop na trg dela. Ni presenetljivo, da imajo te države vedno nizko stopnjo brezposelnosti in ugoden položaj na trgu delovne sile (Giuliani & Pastore, 2014). Na področju plačne politike je tako za Nemčijo, Avstrijo in Slovenijo značilno usklajevanje plač (Amable, 2003, str. 104). Za razliko od Nemčije in Slovenije v Avstriji ni določene nacionalne minimalne plače, so pa minimalne plače v vrsti posameznih sektorjev določene s kolektivnimi pogodbami (Eurostat, 2017). Na področju vloge sindikatov je v Nemčiji, Avstriji in Sloveniji značilna srednja moč sindikatov, saj je v Avstriji sindikaliziranost 28-odstotna, v Nemčiji 18-odstotna in v Sloveniji 22-odstotna (Fulton, 2015).

Na Danskem in na Finskem je prisotna visoka stopnja socialne zaščite in zaposlitvene varnosti. Zaradi nenehnega pritiska s strani konkurence ter socialne zaščite je na trgu dela nenehno prisotna potreba po prekvalificiranju delovne sile, kar se odraža predvsem pri opredeljevanju posebnih znanj v izobraževanju (Amable, 2003, str. 109). Tako kot v Avstriji in Nemčiji, je tudi na Danskem in Finskem značilna politika usklajevanja plač (Amable, 2003, str. 104). Prav tako pa v obeh skandinavskih državah ni določene nacionalne minimalne plače, ki se določi s kolektivnimi pogodbami, katere trajajo od dve do tri leta (Eurostat, 2017). Na področju vloge sindikatov sta skandinavski državi, tako

Finska kot tudi Danska, popolno nasprotje glede na preostale preučevane države, kajti na Finskem in na Danskem je značilna visoka moč sindikatov, saj je na Finskem sindikaliziranost več kot 70-odstotna, na Danskem pa nekaj več kot 60-odstotna (Fulton, 2015).

V Veliki Britaniji in na Irskem država na trgu delovne sile ne ščiti posameznikov pred brezposelnostjo in vsebuje minimalne varnostne vzvode, ki bi preprečevali obstoj nizkih plač in revščine (Amable, 2003, str. 108). Fleksibilen trg dela zagotavlja prosta delovna mesta in hkrati možnost hitrega odpuščanja. To omogoča delodajalcem lažje in hitrejše zaposlovanje posameznikov, kar še posebej mladim omogoča, da razvijajo svoje delovne spretnosti. Na drugi strani imajo delodajalci omogočeno tudi neobremenjeno prihodnost, saj jim je zaradi nizkih stroškov odpuščanja omogočeno hitro in lažje odpuščanje. V anglosaksonskih državah je stopnja brezposelnosti mladih relativno nizka oz. povprečna, razen v času krize, ko naraste (Giuliani & Pastore, 2014). Tako za Veliko Britanijo kot tudi za Irsko je značilno decentralizirano usklajevanje plač. Minimalno plačo določi vlada po (nezavezujočem) priporočilu ali posvetovanju s posvetovalnim organom – najpogosteje je to tripartitni organ, v katerem sodelujejo socialni partnerji (Zobavnik & Zeilhofer, 2016, str. 7). Sindikaliziranost v Veliki Britaniji in na Irskem je podobna kot v Avstriji in v Nemčiji. Na Irskem je stopnja članstva 29-odstotna, v Veliki Britaniji pa 26-odstotna (Fulton, 2015).

Na drugi strani državi, kot sta Grčija in Španija, vsebujeta tog trg dela, kar pomeni veliko administrativnih ovir za že obstoječa podjetja in za nova podjetja v ustanavljanju, kar vodi v neenakost na trgu dela in pomanjkanje prostih delovnih mest. Poleg tega, da državi izobraževanju namenjata bistveno premalo izdatkov (zlasti terciarnemu), se največji primanjkljaj kaže med študenti na področju znanosti in tehnologije, ti področji pa sta v današnjih časih izjemno pomembni (Amable, 2003, str. 175–176). Na področju plačne politike je za sredozemski državi značilna centralizacija usklajevanja plač, tako je postopek določitve minimalne plače v domeni vlade (Zobavnik & Zeilhofer, 2016, str. 7). Vloga sindikatov, v primerjavi s preostalimi preučevanimi državami, je v Španiji in Grčiji nizka, saj je sindikaliziranost v Grčiji 25-odstotna in v Španiji 19-odstotna (Fulton, 2015).

3.3 Vpliv cikličnih dejavnikov na brezposelnost med mladimi v izbranih skupinah držav

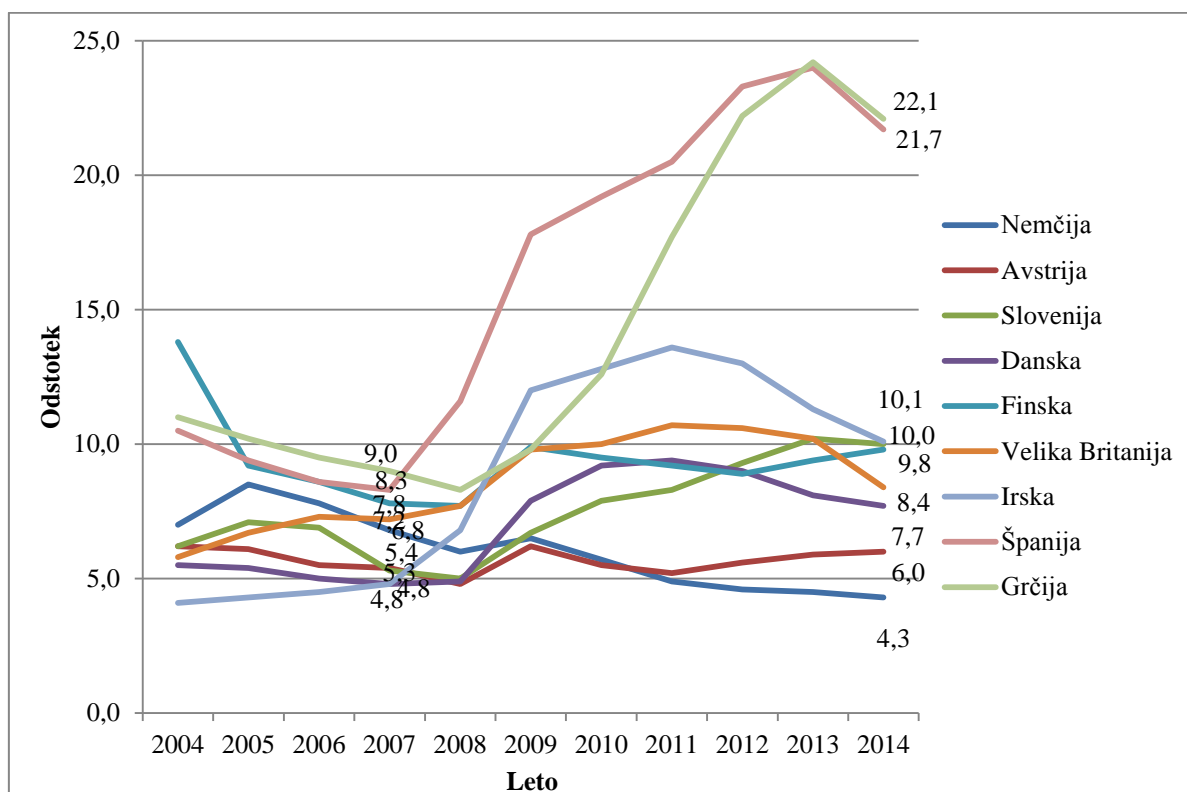
Kriza iz leta 2008 je imela velik vpliv na trg dela v evro območju, saj se je brezposelnost znatno povečala. Po mnenju strokovnjakov je bila značilnost zadnje krize precejšnja stopnja heterogenosti, saj so gospodarstva ostala relativno neprizadeta, medtem ko smo na drugi strani v drugih državah videli strmo in vztrajno naraščanje brezposelnosti (European Central Bank, 2014, str. 49).

Prav tako je Evropska komisija v svojem poročilu ugotovila, da je kriza močno prizadela trge dela in obrnila trend zaposlovanja v letu 2009, ki je od leta 2000 naprej naraščal. Zaradi krize je bilo namreč, v Evropi ukinjenih več kot 4 milijone delovnih mest, ta pa je poleg moških in nižje kvalificiranih delavcev v največji meri prizadela prav mlade (Evropska komisija, 2009).

V omenjenem poglavju bo tako predstavljen in prikazan vpliv krize (Velika recesija, 2008) na stopnjo brezposelnosti. Potrebno je povedati, da na stopnjo brezposelnosti vpliva več dejavnikov, vendar je po mojem mnenju imela največji vpliv na brezposelnost ravno kriza. Če pogledamo v obdobje po letu 2007, vidimo, da se je stopnja brezposelnosti skokovito povečala prav v obdobju med leti 2007 in 2009. Prav tako so v raziskavi iz leta 2010 ugotovili, da finančna kriza vodi v strmo povečanje stopnje brezposelnosti, predvsem med mladimi (Choudhry, Marelli & Signorelli, 2010, str. 5–6).

V nadaljevanju s pomočjo linijskega grafa in Tabele 2 prikazujem stopnje brezposelnosti mladih v starosti od 15 do 29 let med posameznimi skupinami držav EU z istimi značilnostmi na trgu dela.

Slika 13: Stopnja brezposelnosti mladih v starosti od 15 do 29 let po izbranih državah v obdobju 2004–2014

Vir: Eurostat, Youth unemployment ratio by sex and age, 2016f.

V Sliki 13 je prikazano gibanje stopnje brezposelnosti med izbranimi državami v obdobju od leta 2004 do leta 2014. Kot vidimo iz zgornjega grafa, se je stopnja brezposelnosti v preučevanem obdobju od leta 2004 do leta 2007 v nekaterih državah nekoliko povečevala, spet v drugih pa nekoliko zniževala. Prav po letu 2007 pa je zaznati v vseh izbranih državah, razen v Nemčiji, skokovit porast stopnje brezposelnosti.

V Tabeli 2 sem razvrstil skupine držav po stopnji brezposelnosti med mladimi. Najvišje uvrščena skupina držav je imela v preučevanem obdobju (med leti 2007 in 2014) najnižje nihanje stopnje brezposelnosti, najnižje uvrščena skupina držav pa je imela najvišje nihanje stopnje brezposelnosti med mladimi. Iz tabele je razvidno, da sta se v primerjavi s kontinentalnimi, skandinavskimi in anglosaksonskimi značilnostmi na trgu dela v omenjenem primeru najslabše odrezali državi s sredozemsko ureditvijo na trgu dela. Poleg Španije, v kateri se je stopnja brezposelnosti v obdobju od leta 2007 do leta 2014 povečala za 13,4 o. t., je najvišji porast brezposelnosti v enakem obdobju med vsemi izbranimi državami zaznati tudi v Grčiji, kjer se je stopnja brezposelnosti povečala za 13,1 o. t. Ravno nasprotno je opaziti v državah s kontinentalno ureditvijo na trgu dela, kjer je bila brezposelnost med mladimi v povprečju v preučevanem obdobju najnižja. Tako Nemčija kot tudi Avstrija imata ob koncu preučevanega obdobja najnižji stopnji brezposelnosti med mladimi. V Nemčiji je bila stopnja brezposelnosti med mladimi v času krize in tudi po njej nižja kot pa v času pred njo. Podobno je zaznati tudi v Avstriji in na Finskem. Na podlagi ugotovitev lahko trdim v povezavi s hipotezo 2, da je med leti 2007 in 2014 kriza najbolj prizadela mlade v državah s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela.

Tabela 2: Stopnja brezposelnosti mladih v starosti od 15 do 29 let po izbranih skupinah držav v obdobju 2004–2014

Skupina držav	Država/leto	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kontinentalna skupina	Nemčija	7,0	8,5	7,8	6,8	6,0	6,5	5,7	4,9	4,6	4,5	4,3
	Avstrija	6,2	6,1	5,5	5,4	4,8	6,2	5,5	5,2	5,6	5,9	6,0
	Slovenija	6,2	7,1	6,9	5,3	5,0	6,7	7,9	8,3	9,3	10,2	10,0
	Povprečje po letih	6,5	7,2	6,7	5,8	5,3	6,5	6,4	6,1	6,5	6,9	6,8
Skandinska skupina	Danska	5,5	5,4	5,0	4,8	4,9	7,9	9,2	9,4	9,0	8,1	7,7
	Finska	13,8	9,2	8,6	7,8	7,7	9,9	9,5	9,2	8,9	9,4	9,8
	Povprečje po letih	9,7	7,3	6,8	6,3	6,3	8,9	9,4	9,3	9,0	8,8	8,8
Anglosaksonska skupina	Velika Britanija	5,8	6,7	7,3	7,2	7,7	9,8	10,0	10,7	10,6	10,2	8,4
	Irska	4,1	4,3	4,5	4,8	6,8	12,0	12,8	13,6	13,0	11,3	10,1
	Povprečje po letih	5,0	5,5	5,9	6,0	7,3	10,9	11,4	12,2	11,8	10,8	9,3
Sredozemska skupina	Španija	10,5	9,4	8,6	8,3	11,6	17,8	19,2	20,5	23,3	24,0	21,7
	Grčija	11,0	10,2	9,5	9,0	8,3	9,8	12,6	17,7	22,2	24,2	22,1
	Povprečje po letih	10,8	9,8	9,1	8,7	10,0	13,8	15,9	19,1	22,8	24,1	21,9

Vir: Eurostat, Youth unemployment ratio by sex and age, 2016f.

Iz prikazanih podatkov je tudi razvidno, da se je v obdobju od leta 2007 do leta 2014 povprečna stopnja brezposelnosti med mladimi v najmanjši meri povišala, in sicer za 1 o. t. v državah s kontinentalno ureditvijo na trgu dela, kjer je bila leta 2014 6,8-odstotna, sledita državi s skandinavsko ureditvijo na trgu dela, kjer je bila stopnja brezposelnosti ob koncu leta 2014 med mladimi 8,8-odstotna in se je povprečna stopnja brezposelnosti od leta 2007 povišala za 2,5 o. t. Anglosaksonski državi sta v povprečju dosegali 9,3-odstotno stopnjo brezposelnosti v letu 2014, tako se je od leta 2007 v povprečju stopnja brezposelnosti povišala za 3,3 o. t. Kot najslabši sta se odrezali sredozemski državi, kjer sta v povprečju po krizi zabeležili najvišjo stopnjo brezposelnosti, in sicer 21,9 odstotkov. Od leta 2007 pa do leta 2014 se je povprečna stopnja brezposelnosti povišala najvišje med vsemi preučevanimi državami, in sicer kar za 13,2 odstotkov.

Vsem preučevanim državam, razdeljenih po skupinah držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela, je skupno, da se je ob nastanku krize povišala stopnja brezposelnosti. Razlika med njimi je v tem, da se je v največji meri povišala v obeh državah s sredozemsko ureditvijo trga dela. Tako v Grčiji, kot tudi v Španiji, se je stopnja brezposelnosti povišala skokovito. Podobno kot v kontinentalnih se je tudi v obeh skandinavskih državah stopnja brezposelnosti med mladimi zvišala minimalno. Kot je razvidno iz analize je kriza 2008 najbolj prizadela mlade v skupini držav s sredozemsko ureditvijo na trgu dela, saj se je med vsemi preučevanimi skupinami držav prav tam stopnja brezposelnosti med mladimi povišala v najvišji meri, zato lahko v tem delu hipotezo št. 2 potrdim.

3.4 Vpliv strukturnih dejavnikov na brezposelnost med mladimi v izbranih skupinah držav

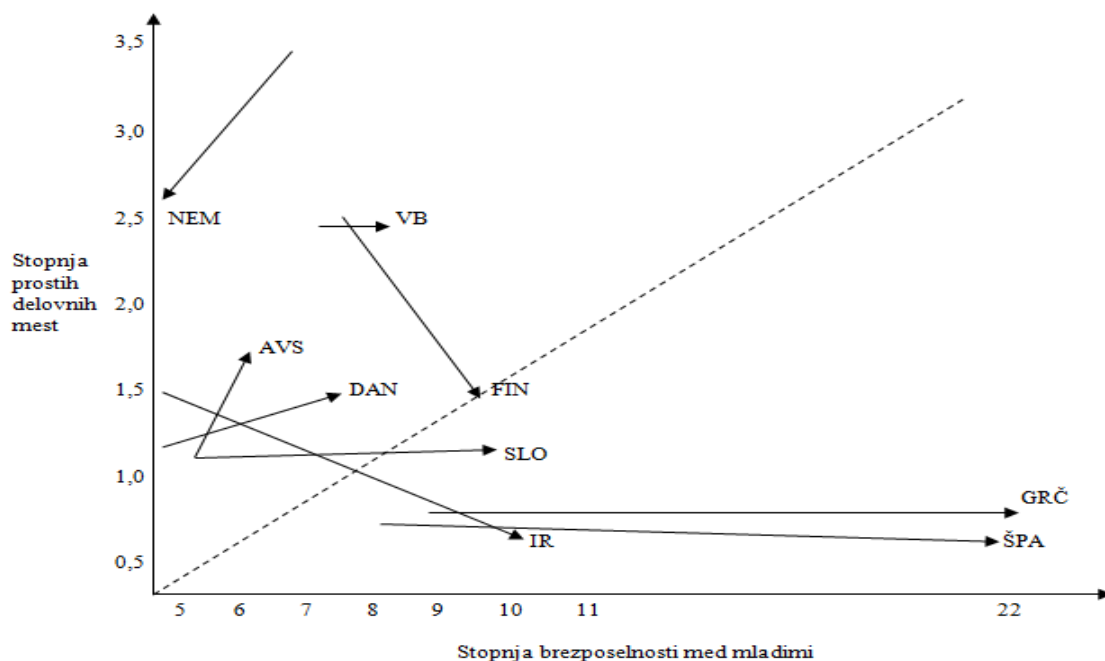
Visoko stopnjo brezposelnosti v mnogih državah EU ni primerno pripisovati izključno samo gospodarski krizi, ki je nastopila v letu 2008, ampak tudi neskladju med ponudbo del s strani delodajalcev in znanjem, katerega ponujajo posamezniki, ki vstopajo na trg dela. Ti so pogosto slabo pripravljene na prehod iz izobraževalnega sistema na trg dela. Da bi zmanjšali brezposelnost mladih, je potrebno tako v Sloveniji kot tudi drugih državah EU pričeti z izvajanjem reform na področju sistema izobraževanja in usposabljanja, ki bi bile usmerjene v trg dela (Refrigeri & Aleandri, 2013, str. 1263–1265).

V nadaljevanju so v Sliki 14 predstavljene Beveridge krivulje po izbranih državah, ki predstavljajo povezavo med stopnjo prostih delovnih mest in stopnjo brezposelnosti. Premiki oz. dinamika krivulj posameznih držav je označena s puščico in razkriva strukturne premike na trgu dela. Premik Beveridge krivulje proti izhodišču nakazuje učinkovito zapolnjevanje prostih delovnih mest z brezposelnimi, kadar pa se krivulja odmika od izhodišča, je to znak strukturnih problemov na trgu dela, saj vedno več brezposelnih ne zapolnjuje števila prostih delovnih mest. Takšno neučinkovito

zapolnjevanje prostih delovnih mest, kjer stopnja brezposelnosti narašča in stopnja prostih delovnih mest pada, je lahko posledica neskladja med potrebami podjetij po delovni sili z določenimi veččinami in veččinami, ki jih imajo brezposelni (Kajzer et al., 2012, str. 71).

Na drugi strani spodnja črtkana 45-stopinjska linija predstavlja usklajenost med deležem prostih delovnih mest in deležem brezposelnih. Tako je v obdobju nizke brezposelnosti in visokim številom prostih delovnih mest prikazan položaj države nad kotom 45-stopinjske linije. V obdobjih visoke brezposelnosti in nizkega števila prostih delovnih mest pa so prikazane države na spodnji strani 45-stopinjske linije.

Slika 14: Beveridge krivulje med izbranimi državami v obdobju 2007–2014

Legenda: — premiki krivulj v obdobju 2007–2014
 ----- 45-stopinjska linija: delež prostih delovnih mest = delež brezposelnih

Vir: Eurostat, *Youth unemployment ratio by sex and age, 2016f*; Eurostat, *Job vacancy statistics, 2016g*.

Kot vidimo, je bila v obdobju 2007–2014 stopnja prostih delovnih mest v obeh sredozemskih državah in na Irskem najnižja. Na drugi strani se je brezposelnost povečala, še posebej v obeh državah s sredozemsko ureditvijo na trgu dela, kar je v Sliki 14 premaknilo obe puščici držav skrajno desno, torej stran od izhodišča, kar nakazuje na neskladje med potrebami podjetij po določenem kadru in veččinami brezposelnih. Na drugi strani so države s skandinavsko, kot tudi s kontinentalno ureditvijo na trgu dela, najbližje 45-stopinjski liniji. Predvsem Finska in Danska se v preučevanem obdobju 45-stopinjski liniji najbolj približujeta, blizu je tudi Avstrija, kar pomeni, da je v omenjenih državah

zaznati zmanjšano neskladje med potrebami podjetij po določenem kadru in veččinami brezposelnih kot v preostalih preučevanih državah. Tukaj bi lahko dodal še Nemčijo, ki se sicer 45-stopinjski liniji ne približuje, je pa zaznati, da se kot edini izbrani državi v preučevanem obdobju stopnja brezposelnosti znižuje.

Poleg zgornje predstavitve Slike 14 sem v nadaljevanju zaradi preglednosti v Tabeli 3 razvrstil države v skupino držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela glede na učinkovito zapolnjevanje prostih delovnih mest z brezposelnimi. Bolj kot skupina držav v povprečju učinkovito zapolnjuje prosta delovna mesta z brezposelnimi mladimi, torej bolj kot sta kazalnika približana eden drugemu, boljše je in posledično je skupina držav uvrščena višje v tabeli Tabeli 3.

Tabela 3: Stopnja brezposelnosti med mladimi in stopnja prostih delovnih mest po izbranih skupinah držav, v letih 2007 in 2014, v odstotkih

Skupina držav	Država/leto	2007	2007	2014	2014
		Stopnja brezposelnosti	Stopnja prostih delovnih mest	Stopnja brezposelnosti	Stopnja prostih delovnih mest
Kontinentalna skupina	Nemčija	6,8	3,4	4,3	2,6
	Avstrija	5,4	1,1	6,0	1,7
	Slovenija	5,3	1,1	10,0	1,2
	Povprečje	5,8	1,9	6,8	1,8
Skandinavska skupina	Finska	7,8	2,5	9,8	1,5
	Danska	4,8	1,2	7,7	1,5
	Povprečje	6,3	1,9	8,8	1,5
Anglosaksonska skupina	Velika Britanija	7,2	2,4	8,4	2,4
	Irski	4,8	1,4	10,1	0,6
	Povprečje	6,0	1,9	9,3	1,5
Sredozemska skupina	Španija	8,3	0,7	21,7	0,6
	Grčija	9,0	0,9	22,1	0,8
	Povprečje	8,7	0,8	21,9	0,7

Vir: Eurostat, Youth unemployment ratio by sex and age, 2016f; Eurostat, Job vacancy statistics, 2016g.

Kot vidimo, države s kontinentalno ureditvijo na trgu dela v preučevanem obdobju dosegajo v povprečju tako pred krizo kot tudi po krizi najnižjo stopnjo brezposelnosti – pred krizo je bila 5,8 odstotka, po krizi pa 6,8 odstotka. Na drugi strani prav ta ista skupina držav v povprečju dosega najvišjo stopnjo prostih delovnih mest tako v času pred kot tudi po krizi, torej 1,9 pred in 1,8 odstotka po krizi. Na drugi strani države s skandinavskimi in anglosaksonskimi značilnostmi na trgu dela na tem področju niso med seboj bistveno

odstopale. Obe skupini držav sta imeli v primerjavi z državami s kontinentalnimi značilnostmi na trgu dela tako višjo povprečno stopnjo brezposelnosti, kot tudi nižjo povprečno stopnjo prostih delovnih mest tako v času pred krizo kot po njej, kar pomeni, da sta imeli v povprečju povečano in hkrati tudi večje neskladje na trgu dela. Skandinavske skupine držav so se malce bolje izkazale na področju brezposelnosti v času po krizi, pri stopnji zapolnjevanja prostih delovnih mest pa sta imeli obe skupini držav tako pred krizo kot tudi po njej v povprečju enako stopnjo prostih delovnih mest. Najslabše sta se izkazali državi s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela, kjer je bila stopnja brezposelnosti pred in po krizi najvišja (tj. 8,7 odstotka in 21,9 odstotka), v povprečju med vsemi izbranimi skupinami držav, prav tako pa je bilo na drugi strani v povprečju zaznati najnižjo stopnjo prostih delovnih mest (leta 2007 0,8 odstotka in leta 2014 0,7 odstotka) med vsemi štirimi izbranimi skupinami držav, kar pomeni, da sta imeli tudi v celotnem preučevanem obdobju v največji meri povečano neskladje med ponudbo in povpraševanjem po delu. Na drugi strani ugotavljam, da so se pri vplivu strukturnih dejavnikov na brezposelnost najbolj izkazale države s kontinentalno ureditvijo na trgu dela, saj je v obdobju pred in po krizi opaziti najnižjo povečanje neskladja med ponudbo in povpraševanjem na trgu delu. Pri tem je potrebno še dodati, da je pri vseh izbranih državah (razen Nemčije) in skupinah držav v preučevanem obdobju zaznati zmanjšanje stopnje prostih delovnih mest in povečanje stopnje brezposelnosti, kar je znak neskladja med potrebami podjetij in znanjem posameznikov in pri tem je bila ta razlika najmanjša ravno v kontinentalnih državah.

Glavni razlog, ki vpliva na večje oz. manjše neskladje med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela, se po mojem mnenju skriva v izobraževalnem sistemu, predvsem dualnem izobraževalnem sistemu oz. sistemu vajeništva, ki ga posamezna izbrana država izvaja oz. ne izvaja. Iz zgornjih analize vidimo, da se v skupinah držav, ki sem jih razdelil po skupinah z enakimi značilnostmi na trgu dela, oz. državah, kjer imajo mladi možnost izbiranja in pripravljanja na poklic že v mladosti, torej vsebujejo sistem vajeništva oz. sistem teoretičnega in praktičnega dela hkrati, rezultati odražajo na trgu dela, kjer je brezposelnost najnižja in neuskkljenost med povpraševanjem in ponudbo na trgu dela najmanjša. Tako v Nemčiji in v Avstriji, ki sta del skupine s kontinentalno ureditvijo na trgu dela, izvajajo dualni izobraževalni sistem (angl. *Dual education and training system*), ki delno poteka v šoli – teoretično – in delno poteka praktično pri delodajalcu. Sam izobraževalni sistem mlade zelo spodbuja, da si tako s praktičnim (poklicnim), kot tudi z izobraževalnim usposabljanjem. uspešno pridobijo zaposlitev in družbeni položaj (Walther, Stauber, & Pohl, 2009, str. 19–20). Ključna povezava se odvija na ravni izobraževalnih ustanov in gospodarstva. Tudi težnja samega koncepta je, da dijaki več časa preživijo pri delodajalcu na potencialnem delovnem mestu, kot pa v šolah (Državni zbor Republike Slovenije, 2015, str. 15).

Z namenom zagotavljanja prepustnosti med različnimi potmi izobraževanja, je za dualni izobraževalni sistem značilna zgodnja diferenciacija poti poklicnega izobraževanja in

usposabljanja že na nižji sekundarni ravni (Državni zbor Republike Slovenije, 2014, str. 18–19). Največja korist oz. kar prednost dualnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja je njegova tesna povezanost s praktičnim delom, torej podjetji. To podjetjem omogoča, da usposobijo svoje bodoče visoko kvalificirane delavce. Sistem tudi zagotavlja oz. omogoča, da se veliko število pripravnikov nato redno zaposli ob zaključku njihovega usposabljanja in se jim tako omogoči samostojno življenje (Federal Ministry of Labour and Social Affairs, 2014, str. 13, 14). V Sloveniji je dualni izobraževalni sistem že bil vzpostavljen, vendar je propada številnih podjetij povzročil upad zanimanja delodajalcev, tako da se zatem ta ni več izvajal. Sprememba na tem področju se je zgodila v letu 2017, saj je bil sprejet Zakon o vajeništvu, ki bo s šolskim letom 2017/2018 omogočal boljšo povezanost izobraževalnega sistema z obrtjo in gospodarstvom. Na ta način bodo imela podjetja možnost skozi daljše obdobje spoznavati potencialne kandidate, jih usmerjati in na ta način dobiti tisto, kar trg potrebuje (Ahačič, 2017).

Tudi na Danskem poklicno izobraževanje in usposabljanje temelji na načelu dvojnega usposabljanja, tako kot v Nemčiji in Avstriji. Namen poklicnega izobraževanja in usposabljanja je usposobiti mlade, da vstopijo na trg dela kot usposobljen delavec. Na Danskem je veliko število mladih vključenih v omenjeni izobraževalni program, kar se kaže tudi na visokem prehodu mladih iz poklicnega izobraževanja in usposabljanja na trg dela in nizki stopnji brezposelnosti med mladimi, ki so se usposabljali s programom poklicnega in strokovnega izobraževanja (Danish Ministry of Employment, 2014, str. 13). Finska naj bi tako kot vse preostale skandinavske države vsebovala sistem zaporednega izobraževanja, kateri mladim omogoči splošno izobrazbo, ki temelji na teoriji, medtem ko si posamezniki delovne izkušnje pridobijo po končanem izobraževanju (Giuliani & Pastore, 2014). Tako kot na Danskem in obeh kontinentalnih državah so na Finskem skozi več let izvajanja vajeništva (teoretično izobraževanje in praktično usposabljanje – preslikava dualnega izobraževalnega sistema) ugotovili, da poklicno šolstvo s sistemom vajeništva omogoča ustvarjanje poklicev in izboljšuje pripravljenost za vključitev na trg dela. Gladek prehod iz izobraževalnega sistema v delovni proces je namreč ključni pokazatelj uspešnosti. Finci so model vajeništva uvedli kot alternativo šolskemu modelu pridobivanja izobrazbe za poklicno kvalifikacijo. Ključno pri modelu vajeništva je, da se za vsakega vajenca posebej izdelata individualni program, kjer se opredeli način pridobivanja teoretičnega in praktičnega znanja (Državni zbor Republike Slovenije, 2015, str. 17).

Omenjene skupine držav na trgu dela učinkovito zapolnjujejo prosta delovna mesta z brezposelnimi, kar pomeni, da so se na preučevanem področju tudi najbolj odrezale – so najbližje 45-stopinjski premici, ki predstavlja usklajenost med deležem prostih delovnih mest in deležem brezposelnih. Zasluge za to učinkovitost lahko pripisujemo predvsem poklicno-izobraževalnemu sistemu – vajeništvu, saj vse štiri države vsebujejo t.i. vzporedni poklicno izobraževalni sistem, kjer hkrati opravljajo tako teoretične kot tudi

praktične naloge, kar se kot posledica kaže v Tabeli 3, in sicer v nižji stopnji brezposelnosti v primerjavi z ostalimi preučevanimi skupinami držav tako v času pred krizo kot tudi po njej.

V skupinah držav, kjer takega systemskega dela oz. vajeništva ne poznajo, je večja neuskklajenost med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela. Tako anglosaksonski državi Velika Britanija in Irska vsebujeta zaporedni sistem izobraževanja. Teoretičnemu usposabljanju sledi praktični del. Oba dela med seboj nista povezana in sta strogo ločena. Za države z anglosaksonskimi značilnostmi na trgu dela je značilno, da je stopnja brezposelnosti mladih relativno nizka oz. povprečna, razen v času krize, ko ta naraste (Giuliani & Pastore, 2014). Pomembno je tudi dejstvo, da v državah z anglosaksonskimi značilnostmi izobraževalni sistem sloni na zasebnih univerzah oz. izobraževanju, kar je popolnoma v nasprotju s kontinentalnimi skupinami držav, kjer prevladuje javno izobraževanje. V primerjavi s skandinavskimi in kontinentalnimi državami se tudi občutno manj javnih sredstev nameni za javno šolstvo (Amable, 2003, 164–167).

Na drugi strani državi s sredozemsko ureditvijo na trgu dela, kamor spadata Španija in Grčija, vsebujeta tog in tudi zaporedni izobraževalni sistem. Za državi je značilna visoka stopnja brezposelnosti med mladimi (Giuliani & Pastore, 2014). Prehod mladih k redni zaposlitvi je zaradi neskladja med izobraževalnim sistemom in trgom dela relativno pozen. Država mladim tudi ne omogoča nobenih socialnih podpor, zato so ti v veliki meri odvisni od svojih staršev (Walther et al., 2009, str. 19–20). Prav tako države v tej skupini javnemu izobraževanju namenjajo nizka javna sredstva, na podlagi tega pa imajo države šibek visokošolski kot tudi poklicni izobraževalni sistem (Amable, 2003, str. 106). Problem izobraževanja v teh državah je tudi v tem, da je s strani mladih vključenost v izobraževanje zelo šibka, na podlagi tega je zaslediti tudi veliko pomanjkanje vključenosti mladih v terciarno izobraževanje na področju znanosti in tehnologije (Amable, 2003, str. 175).

Lanning in Rudiger (2012, str. 1) ter prav tako tudi sam ugotavljam, da je v nasprotju z južnim delom Evrope in delno severozahodnim delom; v Nemčiji, Avstriji ter Danski in Finski, zaslediti relativno nizko stopnjo nezaposlenosti med mladimi in močan »tranzicijski« sistem, zlasti na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

V Avstriji in Nemčiji, kjer se poslužujejo vajeništva, ter na Danskem in Finskem, kjer se poslužujejo temeljitega poklicnega izobraževanja, zagotavljajo strukturirane poti usposabljanja do delovnih mest za mlade. V teh državah je »mladost« interpretirana kot določeno obdobje razvoja. Prehod na odgovorno odraslost podpira celotna skupnost na različne načine, med drugim: delodajalci zagotavljajo delovne izkušnje in usposabljanje, država na drugi strani financira strokovne šole. Močan sistem poklicnega izobraževanja in usposabljanja predstavlja alternativno pot do trga dela za mlade, ki ne gredo na univerzo (Lanning & Rudiger, 2012, str. 5).

Razkorak, ki obstaja med izbranimi državami na področju vključevanja mladih na trg dela, bi se po mojem mnenju med državami omilil oz. znižal, v kolikor bi vse izbrane države pričele z izvajanjem dualnega izobraževalnega sistema oz. sistema vajeništva, kot ga že poznajo v kontinentalnih in skandinavskih državah.

Na podlagi navedenega ugotavljam, da je vpliv strukturnega dejavnika na brezposelnost najbolj prizadel mlade v skupini držav s sredozemsko ureditvijo na trgu, tj. Grčijo in Španijo, kar potrjuje postavljeno hipotezo št. 2. Glavni razlog se skriva v tem, da obe državi vsebujeta zaporedni izobraževalni sistem, kjer sta teoretični in praktični del ločena. To je vidno v neučinkovitosti pri zapolnjevanju prostih delovnih mest z brezposelnimi, ravno nasprotno kot v skupinah držav, kjer vsebujejo dualni izobraževalni sistem, kjer sta tako teoretični kot tudi praktični del med seboj povezana. Tako se je v času od leta 2007 do leta 2014 na eni strani v največji meri povišala povprečna stopnja brezposelnosti in bila dosežena najnižja povprečna stopnja prostih delovnih mest na drugi strani prav v obeh državah s sredozemsko značilnostjo na trgu dela, kar nakazuje najslabše zapolnjevanje med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela. Navezujoč se na preučevani strukturni dejavnik lahko v tem delu prav tako potrdim hipotezo št. 2.

3.5 Vpliv frikcijskih dejavnikov na stopnjo brezposelnosti med mladimi v izbranih skupinah držav

Frikcijska brezposelnost se najbolj pogosto pojavlja pri mladih, ki prvič nastopijo na trgu delovne sile oz. prvič pričnejo z iskanjem zaposlitve in jim zaradi pomanjkanja delovnih izkušenj ne uspe pridobiti nove oz. ustrezne zaposlitve (Rapuš-Pavel, 2005). Frikcijska brezposelnost se pojavlja tudi pri tistih posameznikih, ki že imajo določene delovne izkušnje in so zaradi različnih razlogov zapustili obstoječo delovno mesto ter pričeli z iskanjem nove zaposlitve (Gorec, 2013).

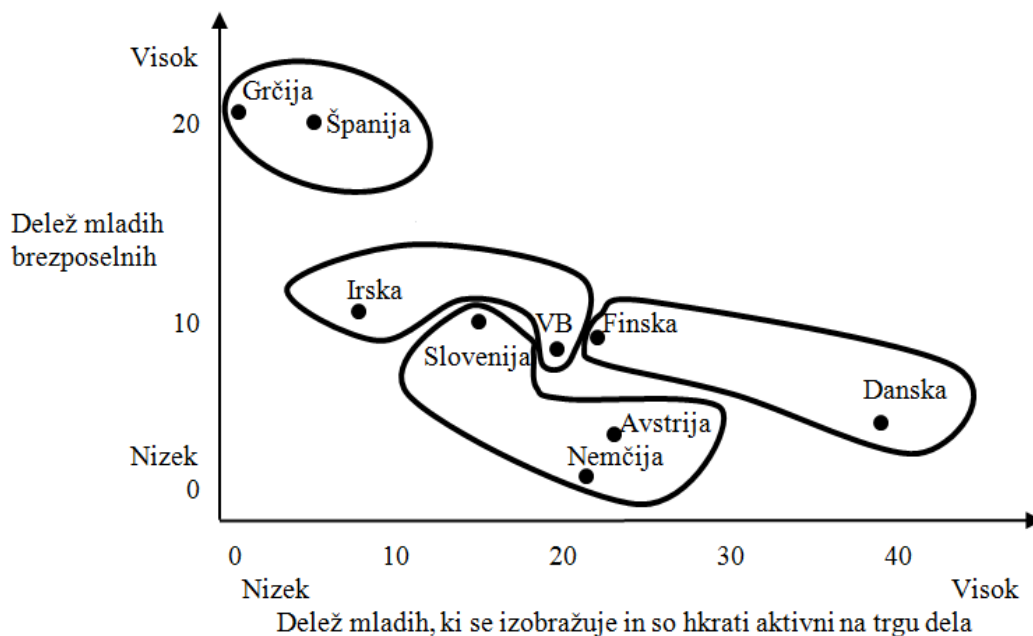
Uvodoma bi rad pojasnil, da se dejavnik pomanjkanja delovnih izkušenj kaže v primeru, da mladi posamezniki izključno samo študirajo ali pa se, kot je prikazano v Sliki 15, v posamezni državi hkrati odraža v nizkem deležu izobraževanja in aktivnosti na trgu dela. To je predvsem odvisno od posamezne države in njene ureditve izobraževalnega sistema – samega sistema povezanosti med izobraževanjem in delom.

Tako so na primer v državah, kjer je vzpostavljen sistem močne povezanosti med trgom dela in izobraževanjem, delodajalci takoj po končanem študiju bolj pripravljeni zaposlovati mlade kot pa v državah, kjer je šibka povezanost med trgom dela in izobraževalnim sistemom, kjer delodajalci, poleg izobraževalnim, dajejo (predvsem) pomen delovnim kompetencam (Smyth et al., 1999, str. 23).

Po podatkih Eurostata iz leta 2016 (Slika 3) je slovenska mladina glede na vključenost v izobraževanje daleč pred vsemi državami znotraj EU. V letu 2014 je bil ta v Sloveniji 60,6-odstoten, v povprečju EU držav je pa 52-odstoten. Prav tako je po podatkih Eurostata v zadnjem desetletju viden naraščajoč trend mladih s pridobljeno terciarno izobrazbo, ki se je v obdobju krize samo še povečeval. Mladi se tako izobražujejo in obenem opravljajo občasna dela. S tem tudi ne pridobivajo formalnih delovnih izkušenj, ko po končani izobrazbi nastopijo na trg dela. Pri tem pa nastane problem, saj namreč vsak delodajalec poleg izobrazbe kot pogoj postavlja delovne izkušnje.

Pomanjkanje delovnih izkušenj v času izobraževanja, kot je razvidno iz Slike 15, lahko vodi v visoko stopnjo brezposelnosti. To je vidno v sredozemskem modelu, ki se je zopet izkazal kot najslabši. Mladi v primerjavi s preostalimi državami tako v Grčiji kot tudi Španiji zasedajo najnižji delež mladih, ki se izobražujejo in so hkrati aktivni na trgu dela in imajo posledično tudi najvišjo stopnjo brezposelnosti. Na drugi strani so se tudi v tem primeru oz. na tem področju države s kontinentalnimi kot tudi skandinavskimi značilnostmi na trga dela izkazale kot najboljše. Prav možnost praktičnega dela v povezavi s teoretičnim delom mladih v omenjenih dveh institucionalnih trgih dela, omogoča lažji prehod dela na trg dela, saj se ne soočajo s pomanjkanjem delovnih izkušenj.

Slika 15: Delež mladih, ki se izobražujejo in so hkrati aktivni na trgu dela v odvisnosti od deleža brezposelnosti glede na preučevano državo v letu 2014

Vir: Eurostat, Youth unemployment ratio by sex and age, 2016f; Eurostat, Participation rate of young people in education and training by sex, age and labour status, 2016a.

V nadaljevanju je podan še tabelarni prikaz mladih, v katerem so prikazane skupine držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela. Te so razvrščene glede na najvišji delež mladih, ki se izobražuje, so hkrati zaposleni ter imajo najnižjo stopnjo brezposelnosti med mladimi. Brezposelnost je najvišja v državah, kjer je poudarek samo na teoretičnem izobraževanju oz. je delež, kjer se mladi izobražujejo in hkrati delajo, nizek.

Tabela 4: Delež mladih, ki se izobražujejo in so hkrati aktivni na trgu delovne sile v odnosu s stopnjo brezposelnosti v izbranih skupinah državah EU v letu 2007 in 2014

Skupina držav	Leto/ država	2007	2007	2014	2014
		Delež mladih, ki se izobražujejo in so hkrati zaposleni	Stopnja brezposelnosti	Delež mladih, ki se izobražujejo in so hkrati zaposleni	Stopnja brezposelnosti
Skandinavska skupina	Danska	42,3	4,8	39,1	7,7
	Finska	25,7	7,8	23,7	9,8
	Povprečje	34,0	6,3	31,4	8,8
Kontinentalna skupina	Nemčija	21,4	6,8	22,5	4,3
	Avstrija	22,2	5,4	24,2	6,0
	Slovenija	21,5	5,3	16,4	10,0
	Povprečje	21,7	5,8	21,0	6,8
Anglosaksonska skupina	Velika Britanija	23,7	7,2	19,4	8,4
	Irski	13,2	4,8	8,8	10,1
	Povprečje	18,5	6,0	14,1	9,3
Sredozemska skupina	Španija	11,6	8,3	7,6	21,7
	Grčija	3,4	9,0	2,9	22,1
	Povprečje	7,5	8,7	5,3	21,9

Vir: Eurostat, Youth unemployment ratio by sex and age, 2016f; Eurostat, Participation rate of young people in education and training by sex, age and labour status, 2016a.

Po raziskavi sodeč je moč sklepati, da v državah, kjer mladi v času izobraževanja tako sekundarnega, kot tudi terciarnega izobraževanja, že delujejo na trgu dela, imajo po končanem izobraževanju več možnosti, da se zaposlijo, saj imajo poleg teoretičnega tudi praktično znanje (Mascherini, Ludwinek, Vacas, Meierkord, & Gebel, 2014, str. 39). To je razvidno iz Tabele 4, kjer so razvrščene skupine držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela od najboljše proti najslabši. V preučevanem obdobju so se kot najboljše izkazale države s skandinavskimi in kontinentalnimi značilnostmi na trgu dela, saj je bila stopnja brezposelnosti med mladimi v državah s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela v povprečju med 6 in 8 odstotkov, v državah s kontinentalnimi značilnostmi na trgu dela pa med 6 in 7 odstotkov. V državah z anglosaksonskimi značilnostmi na trgu dela

je bila stopnja brezposelnosti v letu 2007 v povprečju 6 odstotkov in leta 2014 dobrih 9 odstotkov. V državah s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela je bila stopnja brezposelnosti na začetku preučevanega obdobja malo manj kot 9 odstotkov, ob koncu pa skoraj 22 odstotkov. V primerjavi z ostalimi skupinami držav je bila tako stopnja brezposelnosti najvišja v državah s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela, prav tako pa je bilo zaslediti najnižji delež mladih, ki se izobražujejo in so hkrati zaposleni, saj je bil v povprečju v letu 2007 8-odstoten in leta 2014 samo še 5-odstoten. Medtem pa je bil najvišji delež mladih, ki se izobražujejo in so hkrati zaposleni, zaznati v sredozemskih državah, kjer je bil leta 2007 34-odstoten in leta 2014 31-odstoten. Sledijo države s kontinentalnimi značilnostmi na trgu dela in države z anglosaksonskimi značilnostmi na trgu dela. Na podlagi navedenega ugotavljam, da je najbolj prizadel mlade v državah s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela tudi vpliv frikcijskega dejavnika, tako da bi lahko tudi v tem delu potrdil postavljeno hipotezo št. 2.

3.6 Primerjalna analiza vpliva izbranih dejavnikov na brezposelnost med mladimi v izbranih skupinah držav

V tem poglavju sem analiziral vpliv izbranih dejavnikov na brezposelnost med mladimi. Kot prvega sem preučeval ciklični dejavnik, ki je imel po mojem mnenju, poleg ostalih dejavnikov, ki vplivajo na brezposelnost, največji vpliv. Drugi dejavnik, ki je sledil, je bil strukturni in kot zadnji frikcijski dejavnik.

Iz preučevanja in analiziranja med različnimi skupinami držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela sem ugotovil, da se je na področju vpliva cikličnih dejavnikov izbranemu dejavniku vpliv krize na brezposelnost med leti 2007 in 2014, najbolj izkazala kontinentalna skupina držav. Tako Nemčijo kot tudi Avstrijo je vpliv krize najmanj prizadel. V Nemčiji se je stopnja brezposelnosti, kot edini med vsemi preučevanimi državami, v času krize znižala, na drugi strani se je v Avstriji brezposelnost v času krize povišala v najmanjši meri med vsemi izbranimi državami. Kot najslabše se je izkazala sredozemska skupina držav, saj je bila povprečna stopnja brezposelnosti najvišja. Tako se je od leta 2007 do leta 2014 stopnja brezposelnosti med mladimi v povprečju najvišje povišala prav v Španiji in Grčiji. Na podlagi navedenega ugotavljam, da se je na področju dejavnika vpliv krize 2008 na brezposelnost med mladimi sredozemska skupina držav odrezala najslabše. Na podlagi ugotovitev lahko trdim, da je med leti 2007 in 2014 izbrani ciklični dejavnik najbolj prizadel mlade v državah s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela, tako da bi v tem delu lahko potrdil hipotezo št. 2.

Naslednje preučevano področje je bilo vpliv strukturnih dejavnikov na brezposelnost med mladimi. Kot je razvidno iz Tabele 3 in Slike 14 imajo države s kontinentalno ureditvijo na trgu dela najmanj strukturnih problemov na trgu dela. V obdobju pred krizo, kot tudi po njej, imajo v povprečju najnižjo stopnjo brezposelnosti in v povprečju najvišjo stopnjo

prostih delovnih mest. Največje strukturne probleme na trgu dela je opaziti v sredozemski skupini, saj je v Grčiji in Španiji v preučevanem obdobju zaznati najvišjo povprečno stopnjo brezposelnosti na eni strani in doseženo najnižjo stopnjo prostih delovnih mest na drugi strani. V povezavi s hipotezo št. 2 lahko na podlagi ugotovitev trdim, da je vpliv strukturnih dejavnikov na brezposelnost med leti 2007 in 2014 najbolj prizadel mlade v sredozemski skupini, zato lahko v tem delu potrdim hipotezo št. 2.

Kot zadnje sem preučeval vpliv frikcijskih dejavnikov na stopnjo brezposelnosti med mladimi. S pomočjo analize med izbranimi skupinami držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela sem ugotovil, da nižji kot je delež mladih, ki se izobražujejo in so hkrati aktivni na trgu dela, višja je brezposelnost med mladimi. Ugotavljam, da imajo skupine držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu, ki znotraj poklicno izobraževalnega sistema izvajajo teoretično usposabljanje hkrati s praktičnem usposabljanjem, nižji delež mladih, ki so brezposelni, v primerjavi z ostalimi državami, ki omenjenega izobraževanja ne izvajajo. Tako se je skandinavska skupina v tem delu izkazala kot najboljša, saj je v celotnem preučevanem obdobju viden najvišji delež mladih, ki se izobražujejo in so hkrati zaposleni ter imajo tudi eno najnižjih stopenj brezposelnosti med mladimi (poleg držav s kontinentalnimi značilnostmi na trgu dela – Nemčija in Avstrija). Prav možnost praktičnega dela v povezavi s teoretičnim delom mladim omogoča, da se ti lahko po zaključku šolanja lažje vključijo na trg dela. Prav pomanjkanje delovnih izkušenj v času izobraževanja vodi v visoko stopnjo brezposelnosti. To je vidno tako v državah z anglosaksonskimi kot sredozemskimi značilnostmi na trgu dela, ki se je zopet izkazal kot najslabši, saj sem Španijo in Grčijo v tabeli razvrstil kot zadnji. Mladi v primerjavi s preostalimi skupinami držav zasedajo najnižji delež mladih, ki se izobražujejo in so hkrati aktivni na trgu dela – s tem pridobijo tudi najmanj praktičnih oz. delovnih izkušenj in imajo posledično tudi najvišjo stopnjo brezposelnosti. Tako je v preučevanem obdobju mlade v sredozemski skupini najbolj prizadel tudi izbrani frikcijski dejavnik, zato lahko tudi v tem delu potrdim hipotezo št. 2.

V nadaljevanju je poleg predhodno že opravljene opisne analize vpliva izbranih dejavnikov na brezposelnost med mladimi v izbranih državah in skupinah držav EU v tabeli 5 prikazana razvrstitev oz. primerjava vpliva izbranih dejavnikov na brezposelnost med mladimi v izbranih državah. Z 1 je označena država, kjer so izbrani dejavniki, ki vplivajo na brezposelnost, najmanj prizadeli mlade, s številko 9 pa država, kjer so izbrani dejavniki, ki vplivajo na brezposelnost, mlade najbolj prizadeli. Prav tako pa je v isti tabeli prikazana razvrstitev skupin držav s kontinentalnimi, skandinavskimi, anglosaksonskimi in sredozemskimi značilnostmi na trgu dela. S številko 1 je ocenjena skupina držav, kjer so izbrani dejavniki, ki vplivajo na brezposelnost, najmanj prizadeli mlade, s številko 4 pa skupina držav, kjer so izbrani dejavniki, ki vplivajo na brezposelnost, najbolj prizadeli mlade. Za tabelo je opravljena tudi opisna analiza vpliva dejavnikov na brezposelnost med mladimi po skupinah držav, katera je bila narejena za potrditev oz. zavrnitev hipoteze št. 2.

Tabela 5: Razvrstitev izbranih držav in skupin držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela glede na vpliv cikličnih, strukturnih in frikcijskih dejavnikov na stopnjo brezposelnosti med mladimi

		Izbrani dejavniki in rang držav					
Skupina držav	Država	Ciklični (vpliv krize 2008)		Strukturni (neskladnost med trgom dela in izobraževalnim sistemom)		Frikcijski (pomanjkanje delovnih izkušenj)	
		Rang po državah	Rang po skupinah držav	Rang po državah	Rang po skupinah držav	Rang po državah	Rang po skupinah držav
		2007–2014	2007–2014	2007–2014	2007–2014	2007–2014	2007–2014
Kontinentalna skupina	Nemčija	1	1	1	1	2	2
	Avstrija	2		2		3	
	Slovenija	6		6		5	
Skandinavska skupina	Danska	5	2	4	2	1	1
	Finska	4		3		4	
Anglosaksonska skupina	Velika Britanija	3	3	5	3	6	3
	Irska	7		7		7	
Sredozemska skupina	Španija	9	4	8	4	8	4
	Grčija	8		9		9	

Kot je razvidno iz analize, je dejavnik vpliv krize najbolj prizadel mlade v državah s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela, saj se je med vsemi preučevanimi skupinami držav prav tam stopnja brezposelnosti med mladimi povišala v najvišji meri in najbolj prizadela mlade na trgu dela. To je razvidno iz najvišje stopnje brezposelnosti v času po krizi, kjer je bila ta nekaj manj kot 22-odstotna. Prav tako sem ugotovil, da je vpliv strukturnega dejavnika na brezposelnost – neskladnost med trgom dela in izobraževalnim sistemom – najbolj prizadel mlade v državah s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela. V preučevanem obdobju se je v največji meri v povprečju povišala stopnja brezposelnosti na eni strani in bila dosežena najnižja povprečna stopnja prostih delovnih mest na drugi strani, kar nakazuje na največje neskladje med potrebami podjetij na eni strani in veččinami posameznikov na drugi strani na trgu dela. Tudi vpliv frikcijskega dejavnika – pomanjkanje delovnih izkušenj – je tako v obeh sredozemskih državah vplival na mlade, saj je v času krize in tudi po krizi zabeležen najnižji odstotek mladih, ki se izobražujejo in so hkrati aktivni na trgu dela in posledično se to kaže tudi v najvišji stopnji brezposelnosti med mladimi. V času po krizi se je namreč le nekaj manj kot 5 odstotke mladih hkrati teoretično in praktično izobraževalo, medtem ko je bil ta delež v skandinavskih državah 31-odstoten.

Na podlagi analize vseh treh dejavnikov, torej vpliva krize 2008, neskladnosti med trgom dela in izobraževalnim sistemom ter pomanjkanja delovnih izkušenj, ki vplivajo na brezposelnost, so ti v povezavi s hipotezo št. 2 med leti 2007 in 2014 med preučevanimi skupinami držav najbolj prizadeli prav mlade v državah s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela, tako da lahko na ta način svojo hipotezo št. 2 potrdim.

4 UKREPI IZBRANIH DRŽAV ZA ZMANJŠANJE BREZPOSELNOSTI MED MLADIMI

V četrtem poglavju bom, prav tako preučeval izbrane države EU, ki sem jih razdelil po skupinah držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela. Tako sta Nemčija in Avstrija predstavnici skupine držav s kontinentalnimi značilnostmi na trgu dela, Danska in Finska predstavnici skupine držav s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela, Velika Britanija in Irska skupine držav z anglosaksonskimi značilnostmi na trgu dela ter Španija in Grčija skupine držav s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela. V obstoječem poglavju bom poleg skupine držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela preučeval tudi vsako izbrano državo posebej, torej ukrepe, ki so bili sprejeti na ravni posamezne države.

Kot sem že navedel v uvodu magistrskega dela, je po pregledu različnih strokovnih virov moč ugotoviti, da ne obstaja en sam ukrep, ki bi pripomogel k zmanjšanju brezposelnosti po državah EU. Države po Evropi sprejemajo različne vrste ukrepov za zmanjšanje brezposelnosti med mladimi. Sam sem v nadaljevanju po izbranih državah EU analiziral tista področja oz. tiste ukrepe, ki se v literaturi največkrat omenjajo in so po mojem

mnenju tudi najbolj pomembni, in sicer ukrepi na področju poklicnega usposabljanja in vajeništva, pripravništva oz. mentorstva, vključevanja na trg dela – subvencije za delodajalce, samozaposlovanja/podjetništva in preprečevanja zgodnjega opuščanja izobraževanja za mlade.

Na koncu vsakega področja ukrepanja je prikazana tabela po izbranih državah EU, ki so hkrati razdeljene po skupinah držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela. Razvrstitev izbranih držav in izbranih skupin držav z istimi institucionalnimi značilnostmi temelji na subjektivni oceni s pomočjo dveh kazalnikov.

Prvi kazalnik se nanaša na hitrost sprejemanja ukrepov, torej kako odzivne oz. kako hitro so države sprejemale ukrepe. Tako je v prvem kazalniku izbrana država v tabeli, ki je ukrepe sprejela na pobudo lastne vlade v času pred krizo, poimenovana kot hitro odzivna – 1, v državi, kjer so sprejeli ukrepe v času krize na podlagi predlogov lastne vlade je poimenovana kot odzivna – 2. Kot počasni odzivna – 3, pa je poimenovana tista država, kjer so bili ukrepi sprejeti po priporočilih EU³ v času leta 2013 in 2014, torej ob koncu oz. po koncu krize. S tem sem lahko pri prvem kazalniku prišel do ugotovitev, katere države so se hitreje zoperstavile krizi in katere izbrane države so bile počasnejše.

Drugi kazalnik se nanaša na količino sprejetih ukrepov, ki jih je posamezna država sprejela za določeno področje. Samo število sprejetih ukrepov samo po sebi ni najboljši indikator, zato sem izhajal iz predpostavke, da več kot je sprejetih ukrepov, bolj se ti med seboj dopolnjujejo in večji je njihov učinek, saj je na tak način država bolj sistematično in celovito pristopila k problemu. Kot sem tekom raziskovanja ugotovil, so države sprejele različno število ukrepov. Tako sem države po posameznih izbranih ukrepih razvrstil glede na število sprejetih ukrepov. Država, ki je sprejela največ ukrepov, je najučinkovitejša in je v tabelah, ki so prikazane v nadaljevanju, uvrščena najvišje in označena s številko 1. Država, ki je sprejela najmanj ukrepov in se je izkazala kot najmanj učinkovita, je na posameznem področju označena s številko 3. Države, ki so vmes, so označene s številko 2. Kot primer lahko navedem prvi ukrep na področju poklicnega usposabljanja in vajeništva za mlade, kjer sta Nemčija in Avstrija sprejeli obe po pet ukrepov in sta po mojem mnenju najbolj kompleksno oz. celovito pristopile k problemu brezposelnosti med mladimi in zato sem ju tudi uvrstil najvišje v Tabeli 6, torej najučinkovitejši med izbranimi državami z največ sprejetimi ukrepi za to področje in označil s številko 1. Dansko, ki je sprejela tri ukrepe, in Finsko ter Irsko, ki sta sprejeli vsaka po dva ukrepa, sem razvrstil s številko 2, s številko 3 pa sem označil Veliko Britanijo, Španijo in Grčijo, katere so sprejele po en ukrep. Enako logiko sem zasledoval tudi pri ostalih preučevanih ukrepih.

³ Evropski svet je v letu 2013 državam članicam priporočil, naj čim prej začnejo izvajati svoje sisteme Jamstva za mlade (angl. *Youth guarantee*) in zagotovijo, da so mladi ustrezno vključeni v programe EU, ki se sofinancirajo iz proračuna EU. Vsaka država članica bi morala uvesti in izvajati sistem Jamstva za mlade ob tesnem sodelovanju delodajalcev, zavodov za zaposlovanje, ustanov za izobraževanje in usposabljanje ter služb za pomoč mladim.

Zatem sem na podlagi obeh preučevanih kazalnikov posamezne izbrane države EU v nadaljevanju v tabelah tudi razvrstil od tiste najuspešnejše, ki je v tabeli označena s številko 1, do najmanj uspešnejše, ki je v tabeli označena s številko 9.

Cilj poglavja je s pomočjo obeh kazalnikov ugotoviti, kako hitro so države ukrepale na področju brezposelnosti med mladimi ter ugotoviti, katera izmed izbranih držav se je izkazala kot najučinkovitejša in katera kot najmanj. Cilj poglavja je tudi ugotoviti, katera skupina držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela se je izkazala kot najuspešnejša na podlagi obeh preučevanih kazalnikov. S številko 1 bom torej ocenil najuspešnejšo, s številko 4 pa najmanj uspešno skupino držav. Skladno s hipotezo št. 3 bom preverjal, ali so se države s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela na podlagi obeh preučevanih kazalnikov izkazale kot uspešnejše v primerjavi z ostalimi skupinami držav. Za primerjavo med izbranimi skupinami držav s kontinentalnimi, sredozemskimi in anglosaksonskimi značilnostmi na trgu dela z državami s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela, sem se odločil, ker te slovijo kot zgled modela socialne države.

4.1 Ukrepi na področju poklicnega usposabljanja in vajeništva za mlade

Ukrepi na področju poklicnega usposabljanja in vajeništva za mlade so prvi izmed petih področij ukrepanja, ki bodo predstavljeni v nadaljevanju. S pomočjo analize kazalnikov, hitrosti sprejemanja ukrepov in količine sprejetih ukrepov bom analiziral in razvrstil izbrane države od najuspešnejše do najmanj uspešnejše. Slednje je pogoj, da naredimo tudi analizo skupin držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela. Tako kot v prejšnjem, bom tudi v tem poglavju analiziral iste skupine držav. Na podlagi hipoteze št. 3 me bo zanimalo, ali se je skandinavska skupina držav izkazala kot uspešnejša v primerjavi z ostalimi skupinami držav na področju ukrepov za zmanjšanje brezposelnosti med mladimi. V nadaljevanju podpoglavja sledi opis sprejetih ukrepov po izbranih državah EU.

V Nemčiji je vajeništvo že dobro vpeljan, saj je že vključeno v poklicno-izobraževalni sistem. V letu 2004 je bil sklenjen Nacionalni dogovor o usposabljanju (angl. *National Training Pact*) (Vogler-Ludwig, 2009, str. 4), katerega cilj je povečanje izobrazbene strukture mladih. Namen ukrepa je zagotoviti možnost usposabljanja in vajeništva vsaki mladi osebi (Evropska komisija, 2012, str. 35). Istega leta je bil sprejet program Predhodno usposabljanje (angl. *Pre-training programme*), ki mladim posameznikom, ki se v času dualnega izobraževalnega sistema niso uspeli dogovoriti tudi o kasnejšem sodelovanju z delodajalcem, omogoči, da se mladi kljub končanemu dualnemu sistemu lahko še od 6 do 12 mesecev dodatno izobražujejo in v tem času poizkušajo pridobiti zaposlitev (European Commission, 2012a). Prav tako je bil v času pred krizo leta 1996 sprejet program Nadaljnje poklicno usposabljanje (angl. *Promotion of continuing vocational training*) (German Government, 1996). Delodajalci, ki omogočijo mladim nizko kvalificiranim

delavcem nadaljevanje poklicnega usposabljanja, prejmejo s strani države tudi subvencijo (Federal Ministry of Labour and Social Affairs, 2014, str. 68). V času krize je bil prav tako sprejet program Usposabljanje zunaj podjetja (angl. *Non-company training*), ki mladim omogoča, da v najkrajšem možnem času dobijo možnost usposabljanja v podjetjih. Namenjen je tistim mladim, ki ne morejo začeti, nadaljevati ali uspešno končati poklicnega usposabljanja, ali po predčasnem prenehanju ene poklicne izobrazbe ne morejo pričeti z drugo, ali po uspešno opravljenem tečaju poklicnega usposabljanja ne morejo vstopiti ali se obdržati na trgu dela (Federal Ministry of Labour and Social Affairs, 2014, str. 67).

V Avstriji je vajeništvo že vključeno v poklicno-izobraževalni sistem. Kljub temu je bil v letu 2008 sprejet program Zajamčeno usposabljanje, ki mladim do starosti 18 let, ki ne pridejo do vajeništva v podjetjih, omogoči, da se naučijo veščin za usposabljanje v podjetjih (angl. *Supra-company training institution*) (Evropska komisija, 2012, str. 6). Prav tako je bil v istem letu sprejet Supra-Company program usposabljanja (angl. *Supra-Company Training Programme*), ki je namenjen slabo usposobljenim posameznikom v starosti od 16 do 25 let (Evropska komisija, 2012, str. 33). Znotraj tega je bila vzpostavljena Avstrijska jamstvena shema za usposabljanje (angl. *Austrian training guarantee*), ki je bila pogostokrat že navedena kot eden izmed modelov Jamstva za mlade, pripravljenega s strani EU komisije. Ta vsem mladim zagotavlja ustrezno delovno mesto, v primeru, da si sami ne morejo najti oz. si zagotoviti poklicnega usposabljanja v treh mesecih od zaključka formalnega izobraževanja, ki temelji na vajeništvu. Kot eden izmed ukrepov Avstrije pri zaježitvi brezposelnosti med mladimi je bila tudi vključenost Konfederacije sindikatov v avstrijsko jamstveno shemo za usposabljanje. To naj bi bil tudi eden od razlogov za nizko stopnjo brezposelnosti med mladimi (Bussi & Geyer, 2013, str. 22). V času krize je bil prav tako sprejet program vajeništva (angl. *Apprentice Coaching*), ki nudi dodatno podporo vajeništvu (Evropska komisija, 2012, str. 33) in program Proizvodnje šole (angl. *Production Schools*), ki omogoča ponovno vključevanje mladih, ki so izstopili iz izobraževalnega sistema ali pripravništva v ponovni sistem izobraževanja in usposabljanja oz. pripravništva ter trg dela (Evropska komisija, 2012, str. 33).

Čeprav Danska vsebuje sistem vajeništva na področju izobraževanja, je v letu 2013 vlada dosegla dogovor in sprejela program Izboljšanje poklicnega izobraževanja in usposabljanja (angl. *vocational education and training*). Cilj dogovora je zmanjšanje števila osipov v poklicnem izobraževanju in usposabljanju ter povečati število posameznikov, vključenih v program vajeništva (Danish Government, 2015, str. 27).

Na Finskem so skozi več let uvajanja vajeništva ugotovili, da poklicno šolstvo v povezavi z vajeništvom omogoča boljšo pripravljenost na trg dela in omogoča ustvarjanje poklicev. Poleg tega so z ukrepi omogočili več študijskih mest v poklicnem izobraževanju ter uvedli spremembe meril vpisa v poklicno izobraževanje in usposabljanje. Program Zajamčeno izobraževanje (angl. *Education Guarantee*) je bil sprejet v času pred krizo (O ukrepu

Education Guarantee, 2017) in vključuje pilotni projekt vajeništva, katerega cilj je razviti vajeništvo v ustrezno obliko usposabljanja za mlade diplomante, ki nimajo izkušenj na trgu delovne sile (Evropska komisija, 2012, str. 37, 38). Potrebno je povedati, da se jamstvo, ki je še najbolj podobno tistemu, ki so ga države članice EU sprejele na predlog Komisije na priporočilo Sveta, v smislu, da se mladim ponudi zaposlitev, vajeništvo, pripravništvo in nadaljnje izobraževanje, na Finskem že izvaja (Evropska komisija, 2012, str. 5).

Z uvedbo vajeništva v letu 2011 je bilo namen v Veliki Britaniji zagotoviti dodatno podporo in razvoj mladim, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo in ne usposablajo. Ukrep omogoča dodatne delovne izkušnje in štipendijo za mlade pripravnike. Ukrep mladim osipnikom, predvsem tistim, starim med 16 in 24 let, omogoča vključenost v usposabljanje in pridobivanje delovnih izkušenj (Evropska komisija, 2012, str. 46, 47).

Številni ukrepi na področju vajeništva so bili na Irskem sprejeti v času krize. Nacionalni program Most do zaposlitve (angl. *JobBridge*) je bil sprejet v letu 2011 (Murphy, 2015, str. 8) in nudi usposabljanje v obdobju od 6 do 9 mesecev, s čimer omogoča večje možnosti za nadaljnjo zaposlitev (Evropska komisija, 2012, str. 39, 40). Pri ukrepu Vajeništva (angl. *Apprenticeships*) sodelovanje vključuje ministrstvo za izobraževanje in znanje, delodajalce in sindikate. Sistem je sestavljen iz sedmih faz usposabljanja in izpopolnjevanja v izobraževalni ustanovi ter na delovnem mestu za obdobje najmanj štirih let. Usposabljanje na delovnem mestu poteka v prostorih delodajalca, katerega cilj je vajenca zaposliti po uspešnem zaključenem izobraževanju. Več kot 80 odstotkov posameznikov, ki so se prijavi v program v letu 2008, je bilo starih med 16 in 20 let. Program velja za najdražji, vendar je bil kljub temu s strani kritikov označen kot preveč tog, zlasti glede časovnega trajanja programa za vse poklice, ne glede na raven zahtevnosti (Sexton, 2010, str. 5, 6).

V Španiji je bil leta 2011 sprejet Zakon o vajeništvu (angl. *Apprenticeships law*), ki je uvedel usposabljanje v podjetjih v obdobju od treh do devetih mesecev in delodajalce ni zavezal h kasnejši ponudbi redne zaposlitve. Mesečni prihodek pripravnika znaša 80 odstotkov minimalne plače (Evropska komisija, 2012, str. 37).

Grčija je v letu 2009 sprejela ukrep STAGE program (angl. *STAGE programme*), katerega cilj je vzpostaviti povezave med izobraževanjem in trgom dela za tiste mlade, ki imajo zaključeno srednjo stopnjo izobrazbe (vključno s tistimi, ki so zaključili srednjo poklicno šolo) in visokošolsko stopnjo izobrazbe (Karantinos, 2011, str. 6).

Tabela 6 v nadaljevanju prikazuje ukrepe, ki so jih države sprejele na področju poklicnega usposabljanja in vajeništva za mlade. Izbrane države sem na podlagi sprejetih ukrepov tudi razvrstil s pomočjo dveh kazalnikov, in sicer glede na odzivnost (hitrost sprejemanja ukrepov): izbrana država v tabeli, ki je ukrepe sprejela pred krizo na pobudo lastne vlade, je poimenovana kot hitro odzivna – 1; kjer je država sprejela ukrep v času krize na podlagi

predlogov lastne vlade, je v tabeli poimenovana kot odzivna – 2; kot počasi odzivna – 3 pa je poimenovana tista država, kjer so bili ukrepi sprejeti po priporočilih EU v času leta 2013 in 2014, torej ob koncu krize; ter glede na število sprejetih ukrepov – izbrane države sem po posameznih izbranih ukrepih razvrstil glede na število sprejetih ukrepov. Država, ki je sprejela največ ukrepov, je upoštevana kot najučinkovitejša in je v spodnji tabeli označena s številko 1, država, ki je sprejela najmanj ukrepov in se je izkazala kot najmanj učinkovitejša na posameznem področju, pa je označena s številko 3, država, ki ni sprejela ne največ ukrepov in tudi ne najmanj, pa je označena s številko 2.

Zatem prav tako v tabeli sledi razvrstitev izbranih držav na podlagi preučevanih obeh kazalnikov od najuspešnejše, ki je označena s številko 1, do najmanj uspešnejše, ki je v tabeli označena s številko 9. Na koncu bo sledila še razvrstitev skupin držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela glede na njeno uspešnost na podlagi obeh preučevanih kazalnikov. S številko 1 bo ocenjena najuspešnejša, s številko 4 pa najmanj uspešna skupina držav. Enake kriterije za razporeditev izbranih držav in skupin držav bom zasledoval tudi v naslednjih tabelah v tem poglavju.

Tabela 6: Učinkovitost ukrepov na področju poklicnega usposabljanja in vajeništva za mlade

Skupina držav	Države/ ukrepi	Sprejeti ukrepi po posameznih državah	Rang (hitrost sprejemanja ukrepov)	Rang (število sprejetih ukrepov)	Skupna razvrstitev po izbranih državah	Skupna razvrstitev po skupinah držav
Kontinentalna skupina	Nemčija	<ul style="list-style-type: none"> vajeništvo, nacionalni dogovor o usposabljanju, program Predhodno usposabljanje, program Nadaljnje poklicno usposabljanje, program »Non-company training«. 	1	1 (5)	1	1
	Avstrija	<ul style="list-style-type: none"> vajeništvo, program Zajamčeno usposabljanje, »Supra-company« program usposabljanja, program »Apprentice Coaching«, program »Production Schools«. 	1	1 (5)	1	
Skandinavska skupina	Danska	<ul style="list-style-type: none"> vajeništvo, program Izboljšanje poklicnega izobraževanja in usposabljanja. 	1	2 (2)	3	2
	Finska	<ul style="list-style-type: none"> vajeništvo, program Zajamčeno izobraževanje. 	1	2 (2)	3	
Anglosaksonska skupina	Velika Britanija	<ul style="list-style-type: none"> vajeništvo. 	2	3 (1)	6	3
	Irska	<ul style="list-style-type: none"> program Most do zaposlitve, vajeništvo. 	2	2 (2)	5	
Sredozemska skupina	Španija	<ul style="list-style-type: none"> zakon o vajeništvu. 	2	3 (1)	6	4
	Grčija	<ul style="list-style-type: none"> STAGE program. 	2	3 (1)	6	

Na podlagi opravljene analize ukrepa na področju poklicnega usposabljanja in vajeništva za mlade po izbranih državah EU ugotavljam, da je Nemčija kar štiri od petih ukrepov sprejela pred letom 2008 na pobudo lastne vlade. Sledijo Avstrija, Danska in Finska z enim. Avstrija je kljub že sprejetim ukrepom na področju poklicnega usposabljanja in vajeništva za mlade v času krize med leti 2008 in 2012 sprejela še dodatne štiri ukrepe, ki bi mladim omogočilo dodatne možnosti vajeništva oz. poklicnega usposabljanja. Obe državi s kontinentalnimi značilnostmi na trgu dela sem uvrstil kot najuspešnejši, torej s številko 1, saj sta obe državi hitro odzivni in sta tudi sprejeli največ ukrepov (vsaka po pet) med vsemi izbranimi državami. Sledi Danska, ki je prav kot Finska sprejela dva ukrepa. Obe izbrani državi s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela sta bili prav tako hitro odzivni, vendar sta obe sprejeli manj ukrepov. Kot odzivna pri sprejemanju ukrepov sledi Irska, ki je sprejela dva ukrepa v času krize, zato sem jo v tabeli razvrstil kot 5. najuspešnejšo. Na drugi strani si sledijo Velika Britanija, Grčija in Španija, ki so na področju poklicnega usposabljanja in vajeništva za mlade sprejele po en ukrep v času krize na predlog lastne vlade.

Kot najuspešnejša na tem področju ukrepanja na podlagi preučevanih dveh kazalnikov se je izkazala kontinentalna skupina držav, saj sta bili obe izbrani državi razvrščeni kot najuspešnejši. Druga najuspešnejša skupina držav je bila skupina držav s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela, in sicer sta po izbranih državah državi razvrščeni kot 3. in 4. najuspešnejši. Kot najmanj uspešni pa sta se izkazali državi s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela, kjer sta obe državi razvrščeni na 6. mesto. Iz navedenega ugotavljam, da se je skupina držav s kontinentalnimi značilnostmi na trgu dela izkazala kot najuspešnejša med vsemi skupinami držav, kar ne potrjuje postavljene hipoteze 3.

4.2 Ukrepi na področju pripravnštva oz. mentorstva za mlade

Ukrepi, ki sledijo v nadaljevanju, so ukrepi na področju pripravnštva oz. mentorstva za mlade. Izvajanje omenjenega ukrepa je za mlado osebo izredno pomembno saj omogoča neposredni prenos znanja med izkušenimi in neizkušenimi delavci. Prav tako pa se s tem ukrepom mladi neizkušeni osebi omogoči lažje in hitrejše vključevanje v podjetje.

Program Karierna spremljava (nem. *Berufseinstiegsbegleitung*) v Nemčiji sodi med široko paleto ukrepov, ki so vpeljani znotraj poklicnega dualnega sistema. Program se izvaja v času srednješolskega izobraževanja in je bil vpeljan v izobraževalni sistem z namenom spodbujanja zaposlovanja in zmanjšanja kasnejšega tveganja brezposelnosti (Federal Ministry of Labour and Social Affairs, 2014, str. 12). Kljub že uveljavljenemu programu Karierna spremljava nekaj več kot 2.000 izobraževalnih ustanov v Nemčiji od leta 2009 naprej izvaja program Pomoč pri izbiri poklicne poti (angl. *Career Entry Support*) – mentorji svetujejo mladim pri izbiri nadaljnje karierni poti in omogočijo uspešen prehod iz izobraževalnega sistema na trg dela (Evropska komisija, 2012, str. 35).

Poleg že vzpostavljenega mentorstva znotraj dualnega izobraževalnega sistema, ki se je v Avstriji že izvajal pred krizo, je bil skladno z Jamstvom za mlade v času krize leta 2012 sprejet program Usmerjanje mladih (angl. *Youth Coaching*) s ciljem zagotavljanja podpore mladim, ki se soočajo s težavami pri ohranjanju ali izbiri svoje izobraževalne poti, in zmanjšati število osipnikov, torej tistih, ki so predčasno opustili izobraževalni sistem/trg dela. Mentorji npr. sodelujejo tudi z zavodi za prestajanje kazni, z namenom, da mladi osebi pomagajo in jo strokovno pripravijo za ponovno vključitev v izobraževanje). Ukrep je namenjen posameznikom do starosti 19 let in mladostnikom s posebnimi potrebami do 25. leta starosti (Austria Government, 2014, str. 3–4). Naslednji ukrep, ki je bil sprejet na podlagi Jamstva za mlade, je program Pripravljeni na izobraževanje in usposabljanje (angl. *Ready for education and training*). Cilj ukrepa je ponovno vključevanje mladih v izobraževalni sistem ali pa na trg dela, kot na primer pripravništvo v podjetjih, mentorstvo za tiste, ki potrebujejo pedagoške storitve, zagotavljanje osnovnega znanja in pridobiti dodatne usposobljenosti skozi kreativnost in šport (Austria Government, 2014, str. 4).

Ukrep Most do zaposlitve (angl. *Building Bridge to Education*) je na Danskem potekal med leti 2013 in 2014. Namen programa je bil mlade posameznike usmeriti iz brezposelnosti k izobraževanju in jim omogočiti dokončanje izobraževanja. Ukrep je sestavljen iz 12 različnih projektov. Vsi projekti morajo slediti 12. osnovnim načelom. Omeniti velja načelo, po katerem morajo imeti vsi udeleženci mentorja, kakor tudi možnost nadgradnje znanja (Danish Ministry of Employment, 2014, str. 18). Skladno z Jamstvom za mlade je bilo v letu 2013 ustanovljenih novih 51 mentorskih centrov (angl. *Internship Centres*) za tiste posameznike, ki se v času izobraževanja niso praktično usposabljali. Cilj je bil mladim omogočiti, da pod nadzorom mentorja zaključijo poklicno in morebitno nadaljnje izobraževanje (Danish Ministry of Employment, 2014, str. 23).

Začetki mentorstva na Finskem segajo v leto 2002, ko se je na pobudo izvršne direktorice Centra za regionalni razvoj v mestu Jakobstad leta 2002 ustanovil Projekt poslovnega mentorstva, kateri se je sprva začel kot hobi in se je zaradi odličnega odziva in uspešnih rezultatov januarja 2006 spreobrnil v redno delo. Do leta 2011 je v projektu sodelovalo 30 mentorjev in okrog 100 podjetij je prejemale mentorsko podporo. Mentorji se med seboj srečujejo približno dvakrat letno, podjetniki pa so deležni usposabljanj na področjih, ki se jim zdijo ključna (npr. vodenje, gospodarstvo ...) (Korpela, 2015). Ukrepi Mladinske delavnice (angl. *Youth workshops*), sprejeti v času krize na pobudo vlade, mladim ponujajo priložnost, da delujejo pod mentorstvom in imajo tako načrtano pot do izobraževanja in kasneje tudi do primerne zaposlitve (Evropska komisija, 2012, str. 37, 38).

V letu 2009 je bil v Veliki Britaniji sprejet program Pripravništvo za mlade diplomante (angl. *Graduate Talent Pool*). Namenjen je mladim diplomantom, ki se niso uspeli redno zaposliti. Mladim je bilo ponujeno pripravništvo v obdobju od enega do 12 mesecev. S tem mladi pridobijo praktične izkušnje in si povečajo zaposlitvene možnosti (European

Commission, 2011). Program Bogatenje znanja (angl. *Step Up programme*), ki je bil sprejet v letu 2012 (O ukrepu Step Up programme, 2017) na pobudo angleške vlade, temelji na sodelovanju med izobraževalnimi ustanovami, posamezniki in svetovalci v vsaki lokalni skupnosti. Pomoč je namenjena posameznikom, ki predstavljajo najbolj rizično skupino predčasne opustitve izobraževanja ali usposabljanja. Program je prilagojen potrebam posameznika s ciljem ohranjanja mladih v izobraževanju, usposabljanju ali trgu dela. V program je mladi osebi dodeljen izkušeni osebni mentor, ki posamezniku nudi podporo, kar vključuje: informiranje, svetovanje, usmerjanje, osebno mentorstvo in osebni program skozi celotno obdobje (Miliband, 2012, str. 51). Prav tako je bil v času krize sprejet ukrep na področju pripravništva (angl. *Employer-led*), ki je delno financiran s strani Evropskega socialnega sklada (Evropska komisija, 2012, str. 46, 47).

Z ukrepom, ki je pričel z izvajanjem v letu 2014, na podlagi Jamstva za mlade, imenovanim Mladinski podjetniški program (angl. *Youth Entrepreneurship Programme*), ima poudarek na mentorstvu in svetovanju na področju podjetništva in ustanavljanja samostojnih podjetij (Government of Ireland, 2014, str. 24).

V Španiji je bil skladno z Jamstvom za mlade sprejet program Pripravništvo (angl. *Traineeships*). Namenjen je mladim, starim od 18 do 25 let, ki imajo dokončano univerzitetno izobrazbo ali poklicno usposabljanje in zaradi pomanjkanja delovnih izkušenj niso zaposljivi. Program poteka od tri do devet mesecev v podjetjih pod nadzorom mentorja (Spanish national youth guarantee implementation plan, 2013, str. 26).

V Grčiji je bil skladno z Jamstvom za mlade v letu 2014 vzpostavljen pravni okvir za izvajanje pripravništva. Na podlagi tega se je v letu 2015 pričel izvajati Program pripravništva (angl. *Internship Program*) za obdobje (največ) šestih mesecev (Ministry of Labour, Social Security and Welfare, 2014, str. 66).

V Tabeli 7 v nadaljevanju so prikazani ukrepi, ki so jih države sprejele na področju pripravništva oz. mentorstva za mlade. Tako kot v Tabeli 6 sem tudi v Tabeli 7 izbrane države in skupine držav razvrstil po enakih merilih.

Tabela 7: Učinkovitost ukrepov na področju pripravnštva oz. mentorstva za mlade

Skupina držav	Države/ ukrepi	Sprejeti ukrepi po posameznih državah	Rang (hitrost sprejemanja ukrepov)	Rang (število sprejetih ukrepov)	Skupna razvrstitev po izbranih državah	Skupna razvrstitev po skupinah držav
Kontinentalna skupina	Nemčija	<ul style="list-style-type: none"> program Karierna spremljava, program »Career Entry Support«. 	1	1 (2)	2	1
	Avstrija	<ul style="list-style-type: none"> mentorstvo, program Usmerjanje mladih, Program »Ready for education and training«. 	1	1 (3)	1	
Skandinavska skupina	Danska	<ul style="list-style-type: none"> program »Building Bridge to Education«, mentorski centri za pomoč. 	2	2 (2)	5	2
	Finska	<ul style="list-style-type: none"> projekt »poslovnega mentorstva za mlade«, program »Youth workshops«. 	1	1 (2)	2	
Anglosaksonska skupina	Velika Britanija	<ul style="list-style-type: none"> program Pripravnštvo za mlade diplomante, program »Step Up«, pripravnštvo. 	2	2 (3)	4	3
	Irska	<ul style="list-style-type: none"> »mladinski podjetniški program za mlade«. 	3	3 (1)	6	
Sredozemska skupina	Španija	<ul style="list-style-type: none"> pripravnštvo. 	3	3 (1)	6	4
	Grčija	<ul style="list-style-type: none"> program pripravnštvo. 	3	3 (1)	6	

Na podlagi Tabele 7, kjer so prikazani ukrepi na področju pripravnštva oz. mentorstva za mlade po izbranih državah EU, ugotavljam, da so tako Avstrija, kot tudi Nemčija in Finska, sprejele ukrepe na tem področju že v času pred krizo na pobudo lastne vlade. Avstrijo sem uvrstil kot najuspešnejšo, saj je sprejela tudi največ ukrepov. Kot 2. najuspešnejši sem razvrstil Nemčijo in Finsko, ki sta obe delovali hitro, tako kot Avstrija, vendar sta sprejeli ukrep manj. Zatem sledita Velika Britanija in Danska, ki sta delovali kot odzivni in sta ukrepe za mlade sprejele v času krize na predlog lastne vlade. Največ med njima jih je sprejela Velika Britanija, in sicer tri, zato sem jo razvrstil kot 4., Danska pa je sprejela dva ukrepa in je razvrščena kot 5. najuspešnejša na tem področju ukrepanja. Kot najmanj uspešne države sem razvrstil Irsko, Španijo in Grčijo, saj so bile omenjene države na tem področju počasi odzivne in so vsaka po en ukrep sprejele v letu 2013 ali 2014 po priporočilih EU.

Kot najuspešnejša na tem področju ukrepanja na podlagi preučevanih dveh kazalnikov, se je izkazala kontinentalna skupina držav. Sledi skupina držav s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela, saj sta se državi razvrstili kot 2. in 5. Kot najmanj uspešni sta se izkazali državi s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela. Ugotavljam, da se skupina držav s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela na tem področju ukrepanja zopet ni

izkazala kot najupešnejša med vsemi skupinami držav, kar ne potrjuje postavljene hipoteze 3.

4.3 Ukrepi na področju vključevanja na trg dela za mlade – subvencije za delodajalce

Z ukrepom, ki sledi, so vlade izbranih držav želele spodbuditi delodajalce k zaposlovanju mladih brezposelnih oseb, predvsem tistih, ki nimajo še nobenih delovnih izkušenj.

Ukrep Spodbujanje nadaljnega poklicnega usposabljanja (angl. *Promotion of continuing vocational training*), ki je bil v Nemčiji sprejet v letu 2002 (Kuckulenz, 2007, str. 16), in ki sem ga omenil že pod ukrepi na področju poklicnega usposabljanja in vajeništva za mlade, bi lahko vključil tudi pod ukrepe na vključevanja na trg dela, vključno s subvencijami za delodajalce, saj delodajalci, ki omogočijo mladim nizko kvalificiranim delavcem nadaljevanje poklicnega usposabljanja, prejmejo subvencijo s strani države (Federal Ministry of Labour and Social Affairs, 2014, str. 68). V času krize leta 2010 je bil sprejet tudi program zaključek in priključitev (nem. *Abschluss und Anschluss – Bildungsketten bis zum Ausbildungsabschluss*) (Federal Institute for Vocational Education and Training, 2017), ki mladim omogoča, da se v najkrajšem možnem času uspešno vključijo na trg dela (Evropska komisija, 2012, str. 35).

V Avstriji se poleg osnovnih subvencij delodajalce spodbuja z dodatnimi subvencijami, ki so bile omogočene na podlagi ukrepov, sprejetih v letu 2012 (European Commission, 2012b). S pomočjo dodatnih subvencij so se lahko vzpostavila dodatna prosta vajeništva za približno 130.000 vajencev na leto (Evropska komisija, 2012, str. 33). Skladno z Jamstvom za mlade je bil sprejet ukrep Dodatek za podjetja (angl. *Bonus for companies*) v primeru usposabljanja mladega vajenca. Pavšalni znesek znaša 1.000 evrov (v nadaljevanju EUR), ki se dodeli vsakemu delodajalcu, ki mladi osebi ponudi možnost usposabljanja. S tem ukrepom si v Avstriji prizadevajo, da bi se na ta način še več mladih redno zaposlilo in bi tako pripomogli k neposrednemu prehodu iz izobraževalnega sistema na trg dela (Austria Government, 2014, str. 19).

Podjetja na Danskem, skladno z Dogovorom o mladinskem pripravništvu in vajeništvu, ki je bil sprejet v letu 2011 (European Commission, 2012b), s strani države prejmejo bonuse oz. denarne olajšave, v kolikor sklenejo pogodbo z mladim vajencem (Evropska komisija, 2012, str. 35, 36).

Na Finskem je bil v okviru Mladinskega pripravništva in vajeništva, ki spada v paket ukrepov Jamstva za mlade (European Commission, 2012b), sprejet Pilotni projekt vajeništva, ki v določeni višini tako instituciji, ki napoti mlado osebo v podjetje, kot tudi

podjetju, ki mladi osebi omogoči vajeništvo, povrne določeno višino stroškov (do 800 EUR na mesec) (Evropska komisija, 2012, str. 37, 38).

V Veliki Britaniji ukrep Pogodba za mlade (angl. *Youth Contract*), ki je bil sprejet leta 2013 (The Guardian, 2013), vključuje spodbude za delodajalce, ki zaposlujejo mlade od 18 do 24 let. Na drugi strani na Irskem ukrep Pot do dela (angl. *Pathways to Work*), ki je bil sprejet leta 2012 (Government of Ireland, 2012), zagotavlja mladim brezposelnim s primernim usposabljanjem in pridobitvijo dodatnih veščin, da se ustrezno zaposlijo, ko se na trgu dela pokaže priložnost za to (Evropska komisija, 2012, str. 39). V okviru ukrepa »JobsPlus«, ki se je pričel izvajati v letu 2014 na pobudo Jamstva za mlade, podjetja v obdobju 12 mesecev s strani države prejmejo subvencije, če zaposlijo mlado brezposelno osebo do 26. leta (Government of Ireland, 2014, str. 22).

V Španiji pred sprejemom Jamstva za mlade ni bilo sprejetega ukrepa v obliki subvencij pri zaposlovanju mladih. Ko je Španska vlada implementirala omenjeno shemo v svoj pravni red, je skladno s programom Prva služba (angl. »*First time*« *programme*) vsak delodajalec, ki je zaposlil mlado osebo do 30 let, ki je bila pred tem brezposelna, prejel subvencijo, in sicer za obdobje za obdobje treh let (Spanish national youth guarantee implementation plan, 2013, str. 30).

V Grčiji ukrep Subvencije za zaposlovanje (angl. *Employment subsidy schemes*), ki je bil sprejet v letu 2012 (European Commission, 2012b), zagotavlja delodajalcem spodbude, v kolikor zaposlijo študenta pripravnika. Tako delodajalec plača pripravniku 80 odstotkov plače redno zaposlenega delavca, medtem ko na drugi strani delodajalec dobi povrnjenih do 50 odstotkov plače pripravnika (Evropska komisija, 2012, str. 36–37).

Tabela 8, ki sledi, prikazuje ukrepe, ki so jih države sprejele na področju vključevanja na trg dela za mlade (subvencije za delodajalce). Izbrane države in skupine držav sem razvrstil po enakih merilih kot v predhodnih tabelah.

Tabela 8: Učinkovitost ukrepov na področju vključevanja na trg dela za mlade – subvencije za delodajalce

Skupina držav	Države/ ukrepi	Sprejeti ukrepi po posameznih državah	Rang (hitrost sprejemanja ukrepov)	Rang (število sprejetih ukrepov)	Skupna razvrstitev po izbranih državah	Skupna razvrstitev po skupinah držav
Kontinentalna skupina	Nemčija	<ul style="list-style-type: none"> spodbujanje nadaljnega poklicnega usposabljanja, pokritje prispevkov za socialno varnost za vajence, program »Zaključek in priključitev«. 	1	1 (3)	1	1
	Avstrija	<ul style="list-style-type: none"> ukrep s subvencijami za nova prosta mesta namenjena vajencem, dodatek za podjetja. 	2	2 (2)	2	
Skandinavska skupina	Danska	<ul style="list-style-type: none"> bonusi in denarne olajšave za pogodbe z mladim vajencem. 	2	2 (1)	4	3
	Finska	<ul style="list-style-type: none"> »subvencije za mlade«. 	3	3 (1)	7	
Anglosaksonska skupina	Velika Britanija	<ul style="list-style-type: none"> pogodba za mlade. 	2	2 (1)	4	2
	Irska	<ul style="list-style-type: none"> pot do dela, »JobsPlus« za mlade. 	2	2 (2)	2	
Sredozemska skupina	Španija	<ul style="list-style-type: none"> program Prva služba. 	3	3 (1)	7	3
	Grčija	<ul style="list-style-type: none"> subvencija za zaposlovanje. 	2	2 (1)	4	

Na podlagi opravljene analize ukrepa na področju vključevanja na trg dela za mlade (subvencija za delodajalce) po izbranih državah EU ugotavljam, da je Nemčija kot edina država delovala hitro odzivno, zato sem jo uvrstil kot najuspešnejšo med vsemi izbranimi državami. Sledijo izbrane države: Avstrija, Irska, Danska, Velika Britanija in Grčija, ki so delovale kot odzivne, saj so ukrepe sprejele v času krize na predlog lastne vlade. Avstrijo in Irsko sem uvrstil višje (kot 2. najuspešnejši) kot ostale tri države, saj sta obe državi sprejeli več ukrepov na področju vključevanja na trg dela za mlade – subvencija za delodajalce – kot pa ostale tri omenjene države. Kot najmanj uspešni sem na tem področju ukrepanja uvrstil Finsko in Španijo, saj sta obe državi delovali kot počasi odzivni in sta na omenjenem področju sprejeli malo ukrepov, in sicer v letu 2013 ali 2014 po priporočilih EU.

Iz Tabele 8 je tudi razvidno, da se je kot najuspešnejša na tem področju ukrepanja na podlagi preučevanih dveh kazalnikov izkazala kontinentalna skupina držav, saj sta se obe državi razvrstili kot najuspešnejši. Kot druga najuspešnejša skupina držav se je izkazala anglosaksonska skupina, saj je Irska razvrščena kot 2. najuspešnejša v tem delu in Velika Britanija kot 4. najuspešnejša država. Kot najmanj uspešni pa sta se izkazali državi s skandinavskimi in sredozemskimi značilnostmi na trgu dela. Ugotavljam, da se skupina držav s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela tudi na tem področju ukrepanja ni izkazala kot najuspešnejša med vsemi skupinami držav, kar zopet ne potrjuje postavljene hipoteze 3.

4.4 Ukrepi na področju samozaposlovanja/podjetništva za mlade

Ukrep na področju samozaposlovanja/podjetništva je ukrep, ki mladim posameznikom omogoča, da si primerno zaposlitev ustvarijo sami, v kolikor te na trgu dela ne najdejo. Ukrepi, ki so predstavljeni v nadaljevanju in ki so jih sprejemale izbrane države na omenjenem področju, gredo predvsem v smeri začete pomoči mladim podjetnikom v obliki denarnih sredstev.

V Nemčiji je bil skladno z izvedbenim načrtom Jamstvo za mlade sprejet ukrep Start-up subvencija (angl. *Start-up subsidy*). Cilj ukrepa je pomagati posamezniku, da preide iz brezposelnosti k redni zaposlitvi za polni delavni čas. Ukrep je namenjen brezposelnim mladim posameznikom, ki načrtujejo samostojno poklicno pot z novoustanovljenim podjetjem, t.i. start-up-om (Federal Ministry of Labour and Social Affairs, 2014, str. 73).

V Avstriji je bil pred letom 2000 sprejet program Start-up (angl. *Business start-up programme and business start-up subsidy*). Cilj programa je pomagati tistim mladim, ki so brezposelni in ki se želijo samozaposliti. Z neko začetno pomočjo se posamezniku tako omogoči uvodne korake na samostojni poti (Austria Government, 2014, str. 20).

Na Danskem je v zadnjih letih opazen upad samozaposlovanja. Velik vzrok gre pripisati povečevanju modernizacije in urbanizacije, sama kriza je imela na upad majhen vpliv. Mala in srednja podjetja ter novoustanovljena podjetja imajo pomemben vir pri dinamičnosti in ustvarjanju novih delovnih mest v Danskem gospodarstvu. V letu 1985 je bil sprejet ukrep, ki je spodbujal k samozaposlovanju, vendar je bil leta 1998 ukinjen. Štiri leta pozneje je vlada sprejela pet ukrepov (trije od teh se neposredno nanašajo na mlade) v podporo ustanavljanju novih podjetij (Kongshøj, 2010, str. 2–3):

- okrepljena prizadevanja za dvig ozaveščenosti dijakov in študentov glede prednosti podjetništva;
- vzpostavitev pet regionalnih inkubatorjev, ki posredujejo pomoč posameznikom pri načrtovanju ustanovitve lastnega podjetja;
- naprednejša vzpostavitev informacijske tehnologije za zmanjševanje birokratskih ovir in boljša interakcija z javnim sektorjem;
- ustanovitev posebnega javnega sklada (angl. *Growth fund*), ki prispeva tvegani kapital za podjetnike;
- izboljšanje obstoječih davčnih olajšav.

Finska, potem ko je preživela največjo gospodarsko krizo po letu 1990, je pričela z vlaganjem v inovacije, raziskave in razvoj. Na Finskem je bil v času krize sprejet ukrep Subvencije za novonastala podjetja (angl. *Start up Grants*). Namen t.i. start-up donacij je, da se pomaga oz. omogoči podjetniku preživetje v obdobju, ko je novonastalo podjetje še v

razvoju. Ministrstvo za zaposlovanje in gospodarstvo s svojimi regionalnimi uradi organizira usposabljanje za bodoče podjetnike (Arnkil, 2010, str. 2–4).

V Veliki Britaniji je delež samozaposlenih relativno visok, saj predstavlja 14,6 odstotka med vsemi zaposlenimi. Od leta 2007 do leta 2010 se je kljub začetku krize ta odstotek še povišal za 1,1 o. t., medtem ko se je delež zaposlenih v istem obdobju znižal za 3,3 o. t. Tako so se na primer nekateri, ki so izgubili službo, kasneje samozaposlili (Walsh, 2010, str. 2). Na drugi strani se je samozaposlenost med mladimi do 25 leta od leta 2000 do leta 2010 povečalo za 1,7 o. t., in sicer na 4,3 odstotka. Tako je bil v času krize sprejet program Ugodnosti za nove podjetnike (angl. *New Enterprise Allowance*) in se dotika tudi mladih do 29. leta (ukrep je namenjen vsem starostnim skupinam). Ti pri ustanovitvi podjetja prejmejo enkratno subvencijo v višini 1.300 EUR (Walsh, 2011, str. 4–6).

Na Irskem je bil skladno z Jamstvom za mlade sprejet ukrep Spodbujanje samozaposlitve (angl. *Back to Work Enterprise Allowance*). Program je namenjen spodbujanju samozaposlitve. Lokalni podjetniki tesno sodelujejo s kandidatom oz. kandidati v razvoju poslovnih načrtov in napovedi ter zagotavljajo stalno podporo posameznim novoustanovljenim podjetjem (Government of Ireland, 2014, str. 21). Ukrep Mladi za podjetništvo (angl. *Youth Entrepreneurship*) je drugi v nizu, ki je bil sprejet na podlagi Jamstva za mlade. Cilj je spodbujanje in omogočanje brezposelnim mladim, da ustanovijo svoje podjetje, bodisi kot samostojni podjetniki bodisi kot ustanovitev družbe z omejeno odgovornostjo (Government of Ireland, 2014, str. 24).

V Španiji je bilo podjetništvo v času pred krizo v relativno dobri kondiciji. Vendar, ko je nastopila kriza, je bila podjetništvo panoga, katero je kriza močno prizadela. To je bil še posebej boleč udarec za državo, ki ima že zgodovinsko gledano gibanje brezposelnosti visoko in kateri je ravno samozaposlovanje pomenilo nove priložnosti in preobrat na bolje. Na podlagi tega je bil v Španiji v času krize sprejet ukrep Politika nacionalnega trga dela (angl. *National labor market policy*). Sestavljen je iz prejemanja subvencij, ki jo prejmejo brezposelni, tudi mladi, katera jim pomaga pri začetnih korakih samozaposlovanja (González Gago, Calvo, & Rodríguez, 2010, str. 2, 3).

Samozaposlovanje je relativno dobro razvito v Grčiji. Deloma zato, ker ima Grčija še vedno velik kmetijski sektor, kjer je samozaposlitev norma. V letu 2010 je delež samozaposlitve sestavljal približno 30 odstotkov vseh delovnih mest, višje kot v večini drugih držav članic EU. Skozi pretekla leta je Grčija v okviru aktivne politike zaposlovanja sprejela ukrepe, ki spodbujajo samozaposlovanje in podjetništvo. Večina teh ukrepov se nanaša na mlade in ženske. Pred krizo, v letu 2007, je vlada sprejela program Usposabljanje v podjetništvu (angl. *Entrepreneurship training*). Ukrep usposabljanje na področju podjetništva je namenjen mladim, katerih cilj je ustvariti lastno podjetje. V prvem letu krize je agencija za zaposlovanje pričela s programom, ki zagotavlja finančno podporo

in svetovanje mladim, ki želijo izvajati inovativne poslovne ideje (Karantinos, 2010, str. 2–3).

Po zgoraj opisanih ukrepih sledi v Tabeli 9 prikaz ukrepov, ki so jih države sprejele na področju samozaposlovanja oz. podjetništva za mlade.

Tabela 9: Učinkovitost ukrepov na področju samozaposlovanja/podjetništva za mlade

Skupina držav	Države/ ukrepi	Sprejeti ukrepi po posameznih državah	Rang (hitrost sprejemanja ukrepov)	Rang (število sprejetih ukrepov)	Skupna razvrstitev po izbranih državah	Skupna razvrstitev po skupinah držav
Kontinentalna skupina	Nemčija	<ul style="list-style-type: none"> start-up subvencija. 	3	3 (1)	8	3
	Avstrija	<ul style="list-style-type: none"> program Start-up. 	1	1 (1)	2	
Skandinavska skupina	Danska	<ul style="list-style-type: none"> dvig ozaveščenosti pri prednostih podjetništva, vzpostavitev regionalnih inkubatorjev pri načrtovanju ustanovitve lastnega podjetja, »Growth fund«. 	1	1 (3)	1	1
	Finska	<ul style="list-style-type: none"> subvencije za novonastala podjetja. 	2	2 (1)	4	
Anglosaksonska skupina	Velika Britanija	<ul style="list-style-type: none"> program »New Enterprise Allowance«. 	2	2 (1)	4	4
	Irska	<ul style="list-style-type: none"> program Spodbujanje samozaposlitve, program Mladi za podjetništvo. 	3	3 (2)	7	
Sredozemska skupina	Španija	<ul style="list-style-type: none"> politika nacionalnega trga dela (vključujoč mlade). 	2	2 (1)	4	2
	Grčija	<ul style="list-style-type: none"> program Usposabljanje v podjetništvu. 	1	1 (1)	2	

Na področju samozaposlovanja oz. podjetništva za mlade po izbranih državah EU ugotavljam, da so tri izbrane države delovale kot hitro odzivne in sprejele ukrepe pred krizo na pobudo lastne vlade. Kot najuspešnejšo sem uvrstil Dansko, ki je sprejela tri ukrepe, sledita Avstrija in Grčija. Zatem sledijo Velika Britanija, Finska in Španija, katere so delovale kot odzivne in so ukrepe za mlade sprejele v času krize na predlog lastne vlade. Tako so slednje sprejela po en ukrep v času krize na pobudo lastne vlade in so uvrščene kot 4. Kot najmanj uspešna se je na tem področju izkazala Nemčija, ki je delovala kot počasi odzivna in je sprejela en sam ukrep, in sicer v letu 2013 po priporočilih EU.

Kot najuspešnejša na tem področju ukrepanja na podlagi preučevanih dveh kazalnikov se je izkazala skupina držav s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela. Kot najmanj uspešni sta se izkazali državi z anglosaksonskimi značilnostmi na trgu dela, kjer je Irska uvrščena kot 7. oz. kot druga najmanj uspešna izbrana država.

Na področju samozaposlovanja oz. podjetništva za mlade ugotavljam, da se je skupina držav s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela na tem področju ukrepanja izkazala kot najupešnejša med vsemi skupinami držav, kar potrjujejo postavljeno hipotezo 3.

4.5 Ukrepi na področju preprečevanja zgodnjega opuščanja izobraževanja za mlade

Kot zadnje v tem poglavju sem preučeval ukrepe na področju zgodnjega opuščanja izobraževanja za mlade. Število mladih, ki so prezgodnje zapustili izobraževanje, se je v času krize močno zvišalo. Tako je bilo v t.i. vrhu krize leta 2011 zaslediti v EU državah kar 14 milijonov mladih, v starosti od 15 do 29 let, ki so bili del skupine NEET (Cournoyer, 2012a). Kot je razvidno v nadaljevanju so skladno z omenjeno problematiko na tem področju vse države sprejele tudi ustrezne ukrepe.

V Nemčiji so zvezne dežele v času pred krizo sprejele program Produktivno učenje (angl. *Productive learning*) (Institute for Productive Learning in Europe, 2012), ki je namenjen zmanjševanju števila osipnikov. Ukrep ponuja individualni učni načrt, ki združuje splošno izobraževanje in praktične delovne izkušnje. Individualno učenje je bistvo celotnega ukrepa, saj omogoča samostojno izvajanje izbranih nalog za učenje in individualno načrtovanje nalog. Ključni element je, da posamezniki preživijo približno polovico njihovih tedenskih učnih ur v podjetjih, socialnih, političnih in kulturnih ustanovah in drugih delovnih mestih, ki omogočajo izvajanje praktičnih nalog. Posameznik lahko izbere podjetje oz. ustanovo za praktično usposabljanje glede na njihovo karierno orientacijo in preference. Ključno je prav sodelovanje med različnimi interesnimi strani, vključno s šolami in delodajalci (Hall & Murphy, 2013, str. 41).

V Avstriji je bil v letu 2011 sprejet program Celovito svetovanje in podpora (angl. *Comprehensive counselling and support system*) za posameznike, ki niso vključeni v splošno ali poklicno izobraževanje. Program pomaga mladim pri iskanju in izbiri nadaljnjega izobraževanja, ponujeno jim je karierno izobraževanje, svetovanje o možnostih izobraževanja, mentorstvo ali možnost vključevanja v program usposabljanja pod okriljem zavoda za zaposlovanje. Ukrep se nanaša na mlade posameznike, ki niso bili sprejeti v nadaljnje izobraževanje po končanem obveznem izobraževanju in na posameznike, ki so predčasno opustili šolanje (Day et al., 2013, str. 18). V letu 2012 je Avstrija sprejela tudi nacionalno strategijo za boj proti mladim osipnikom, v katero je zajet program Pomoč mladim osipnikom (angl. *youth coaching*). Program je namenjen tistim mladim, ki so izpostavljeni tveganju predčasne opustitve izobraževanja (Hall & Murphy, 2013, str. 33).

Na Danskem 52 občinskih mladinskih usmerjevalnih centrov (angl. *Youth Guidance Centres*) že več kot desetletje pomaga mladim pri nadaljevanju ali dokončanju izobraževanja. Ukrep je bil sprejet leta 2003, ko je bil sprejet nov zakon o usmerjanju oz.

vodenju mladih (angl. *Act on Guidance*), zaradi katerega se je pričelo obsežno prestrukturiranje svetovalnih storitev v izobraževalnem sistemu (Danish Ministry of Education, 2004). Ciljna skupina so mladi do 25 let, ki niso vključeni v izobraževanje, usposabljanje ali niso zaposleni. Mladinski usmerjevalni centri nudijo podporo mladim v času študija in pri prehodu na trg dela. V obveznem izobraževanju vsak učenec pripravi svoj učni načrt v sodelovanju s šolskim svetovalcem. V primeru, da se učenec ne more odločiti oz. opredeliti o svojih ciljih, se lahko posamezniku ponudi 10-dnevni »premostitveno tečaj«, ki uvaja učenca v različne izobraževalne poti in delovna področja. Po končanem obveznem šolanju so danske občine zakonsko zavezane, da spremljajo nadaljnji razvoj mladih med 15 in 17 let in priskočijo na pomoč tistim, ki niso zaposleni ali niso udeleženi v izobraževalnem procesu (Hall & Murphy, 2013, str. 40).

Že v letu 1980 so na Finskem sprejeli ukrep Delavnice za mlade (angl. *Youth workshops*). Njihov namen je mladim osipnikom do 29 let omogočiti razvoj poklicnih veščin in povečati možnost za redno zaposlitev. Izobraževanje v delavnicah je prostovoljno in temelji na napredku posameznika (European Commission, 2009). Poleg tega je že 20 let v veljavi t.i. Program »10. razred« (angl. *The »10th grade« programme*), ki še vedno velja kot pomemben program za preprečevanje osipništva pri mladih. Program zagotavljanja osnovno teoretično znanje in praktične spretnosti in nudi učencem pretežno praktično usmerjeni učni načrt – pridobivanje delovnih izkušenj v podjetjih (Arnkil, 2010, str. 2–4). V času krize je bil sprejet tudi program imenovan Raziskovalna ekipa (angl. *The »search team«*). Posamezniki so bili dodeljeni osebnemu svetovalcu, ki jim je nudil podporo in nasvete ter jih poskusil usmeriti v izobraževanje ali pa jim je pomagal pri iskanju zaposlitve. Zaradi velike uspešnosti programa ga je Finska vlada vključila v svoj pravni okvir, tako da se sedaj redno izvaja (Manoudi, Rasell, & Scott, 2011, str. 12).

V Veliki Britaniji je bil med krizo sprejet program Svetovanja in kariernega usmerjanja (angl. *Career Information, Advice and Guidance*), ki izobraževalnim ustanovam nalaga obveznost, da zagotovijo poklicno usmerjanje za vsakega posameznika. Lokalne oblasti imajo v sodelovanju s šolami dolžnost, da spodbujajo in omogočajo pomoč mladim pri izobraževanju in pomagajo mladim osipnikom po 16. letu starosti. Prav tako so se v Veliki Britaniji ponovno osredotočili na vodenja karierne politike med mladimi in zaposlili še več svetovalcev, katerih naloga je spodbujanje in seznanitev mladih o možnostih, ki jih imajo (Oomen & Plant, 2014, str. 40).

Na Irskem je bil leta 2003 sprejet program za mladino (angl. *Youthreach Programmes*) (About Youthreach, 2017), s katerim 150 samostojnih mladinskih centrov (angl. *Youthreach centres*) pomaga mladim osipnikom z znanjem in spretnostmi pri prehodu v nadaljnje izobraževanje, usposabljanje ali zaposlovanje. Mladinski centri so usmerjeni v brezposelne mlade do 20 let s slabimi referencami oz. kvalifikacijami. Mladinski centri

mladim ponujajo prilagodljive možnosti za učenje, poklicno in izobraževalno usmerjanje ter mentorstvo in svetovanje (Hall & Murphy, 2013, str. 45).

V Španiji so bili na področju preprečevanja zgodnjega opuščanja izobraževanja v letu 2009 sprejeti programi Začetnih poklicnih kvalifikacij (angl. *Initial vocational qualification programmes*) (Organization for economic cooperation and development, 2012, str. 88). Z njihovo pomočjo mladi dobijo možnost udeležbe na različnih tečajih, ki trajajo od enega do dveh let z namenom pridobivanja strokovnega znanja. Z opravljenimi tečaji so ti do neke mere enakovredni posameznikom z zaključeno formalno sekundarno izobrazbo. Na podlagi opravljenih tečajev se lahko kasneje posamezniki priključijo tudi rednim izobraževanjem in usposabljanjem. Eden od teh programov je bil oblikovan v Andaluziji kot odziv na gospodarsko krizo, kjer ponujajo formalno usposabljanje za nekvalificirane osebe, stare med 18. in 22. let (Manoudi et al., 2011, str. 11, 12). V nekaterih španskih mestih k preprečevanju zgodnjega opuščanja izobraževanja (angl. *Early school leaving*) veliko prispeva lokalna policija s pregledovanjem osebnih dokumentov osebam pod 16. letom, katere srečajo izven šolskih ustanov v času pouka (Manoudi et al., 2011, str. 11).

Na drugi strani so v Grčiji v letu 2010 sprejeli program Pomoč pri učenju (angl. *Teaching support classes*) tako v osnovnih kot tudi v srednjih šolah (splošnih in strokovnih) z namenom boljšega uspeha posameznika v šoli. Sistem je popolnoma brezplačen in na voljo za različne vrste predmetov (Manoudi et al., 2011, str. 10).

V nadaljevanju Tabela 10 prikazuje ukrepe, ki so jih države sprejele na področju preprečevanja zgodnjega opuščanja izobraževanja za mlade. Tako kot v vseh prejšnjih tabelah sem tudi v Tabeli 10 izbrane države in skupine držav razvrstil po enakih merilih.

Tabela 10: Učinkovitost ukrepov na področju preprečevanja zgodnjega opuščanja izobraževanja za mlade

Skupina držav	Države/ ukrepi	Sprejeti ukrepi po posameznih državah	Rang (hitrost sprejemanja ukrepov)	Rang (število sprejetih ukrepov)	Skupna razvrstitev po izbranih državah	Skupna razvrstitev po skupinah držav
Kontinentalna skupina	Nemčija	<ul style="list-style-type: none"> program Produktivno učenje. 	1	1 (1)	2	2
	Avstrija	<ul style="list-style-type: none"> program Celovito svetovanje in podpora, program Pomoč mladim osipnikom. 	2	2 (2)	5	
Skandinavska skupina	Danska	<ul style="list-style-type: none"> »Act on Guidance«. 	1	1 (1)	2	1
	Finska	<ul style="list-style-type: none"> delavnice, program »The 10th grade«, program »The search team«. 	1	1 (3)	1	
Anglosaksonska skupina	Velika Britanija	<ul style="list-style-type: none"> program Svetovanje in karierno usmerjanje. 	2	2 (1)	6	3
	Irska	<ul style="list-style-type: none"> program za mladino. 	1	1 (1)	2	
Sredozemska skupina	Španija	<ul style="list-style-type: none"> programi Začetnih poklicnih kvalifikacij. 	2	2 (1)	6	4
	Grčija	<ul style="list-style-type: none"> program Pomoč pri učenju. 	2	2 (1)	6	

Na podlagi opravljene analize ukrepa na področju preprečevanja zgodnjega opuščanja izobraževanja za mlade po izbranih državah EU ugotavljam, da so na omenjenem področju kar štiri od devetih izbranih držav delovale preventivno, torej, da so ukrepe sprejele v času pred letom 2008 in na pobudo lastne vlade. Kot najuspešnejšo sem opredelil Finsko, ki je sprejela največ ukrepov, sledijo Danska, Nemčija in Irska z ukrepom manj. Sledi Avstrija, ki je delovala odzivno in je sprejela dva ukrepa v času krize na pobudo lastne vlade, ter Velika Britanija, Španija in Grčija, ki so prav tako bile odzivne, vendar so sprejele manj ukrepov, in sicer vsaka izmed njih po enega.

Po pregledu skupin držav se je kot najuspešnejša na tem področju ukrepanja na podlagi preučevanih dveh kazalnikov izkazala skupina držav s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela. Kot druga najuspešnejša je razvrščena skupina držav s kontinentalnimi značilnostmi na trgu dela. Kot najmanj uspešni pa sta se izkazali državi s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela, kjer sta obe izbrani državi razvrščeni kot 6.

Na področju preprečevanja zgodnjega opuščanja izobraževanja za mlade ugotavljam, da se je skupina držav s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela na tem področju ukrepanja zopet izkazala kot najuspešnejša med vsemi skupinami držav, kar pomeni, da tudi v tem primeru potrjujejo postavljeno hipotezo 3.

4.6 Primerjalno-zbirna analiza ukrepov

Na podlagi raziskanih ukrepov v izbranih državah sem prišel do različnih ugotovitev. Države si na področju brezposelnosti med mladimi pomagajo s podobnimi ukrepi, prav tako pa so nekatere države sprejele večje število ukrepov in pristopile bolj celovito k reševanju brezposelnosti med mladimi kot ostale. Ugotovil sem tudi, da so nekatere ukrepe določene države sprejele že pred krizo, določeni so bili sprejeti v času krize, nekatere države pa so sprejele na podlagi predloga ukrepov s strani EU – tako je na primer vsem preučevanim državam skupna implementacija Jamstva za mlade.

V nadaljevanju v zbirni Tabeli 11, na podlagi obeh preučevanih kazalnikov, sledi tudi prikaz razvrstitve izbranih držav od najuspešnejše oz. najuspešnejših (z vidika hitrosti sprejemanja ukrepov in števila sprejetih ukrepov), ki je označena s številko 1, do najmanj uspešnejše oz. najmanj uspešnejših, ki je v tabeli označena s številko 9. Prav tako je v isti tabeli na podlagi obeh preučevanih kazalnikov prikazana še razvrstitev skupin držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela glede na njeno uspešnost. S številko 1 bo ocenjena najuspešnejša, s številko 4 pa najmanj uspešna skupina držav.

Tabela 11: Razvrstitev izbranih držav in skupin držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela na podlagi ukrepov za zmanjšanje brezposelnosti med mladimi

Skupina držav	Izbrana države/ ukrepi	Ukrep na področju poklicnega usposabljanja in vajeništva za mlade		Ukrepi na področju pripravnosti oz. mentorstva za mlade		Ukrep na področju vključevanja na trg dela za mlade – subvencije za delodajalce		Ukrep na področju samozaposlovanja/ podjetništva za mlade		Ukrep na področju preprečevanja zgodnjega opuščanja izobraževanja za mlade		Skupna razvrstitev	
		Razvrstitev po izbranih državah	Razvrstitev po skupinah držav	Razvrstitev po izbranih državah	Razvrstitev po skupinah držav	Razvrstitev po izbranih državah	Razvrstitev po skupinah držav	Razvrstitev po izbranih državah	Razvrstitev po skupinah držav	Razvrstitev po izbranih državah	Razvrstitev po skupinah držav	Izbrane države	Skupina držav
Kontinentalna skupina	Nemčija	1	1	2	1	1	1	8	3	2	2	2	1
	Avstrija	1		1		2		2		5		1	
Skandinavska skupina	Danska	3	2	5	2	4	3	1	1	2	1	3	2
	Finska	4		2		7		5		1		4	
Anglosaksonska skupina	Velika Britanija	6	3	4	3	4	2	4	4	6	3	5	3
	Irska	5		6		2		7		2		5	
Sredozemska skupina	Španija	6	4	6	4	7	3	5	2	6	4	8	4
	Grčija	6		6		4		2		6		7	

Ugotavljam, da so bili ukrepi na področju poklicnega usposabljanja in vajeništva sprejeti pri vseh preučevanih državah, vendar s to razliko, da so Nemčija, Avstrija ter na drugi strani Danska in Finska vajeništvo že izvajale pred nastopom krize. Kljub temu so omenjene države ukrepe na tem področju sprejemale tudi v času krize. Na drugi strani so države z anglosaksonsko in sredozemsko ureditvijo na trgu dela ukrepe sprejemale izključno samo v času krize.

Prav tako sem prišel do ugotovitve, da so se ukrepi na področju pripravništva oz. mentorstva v Nemčiji, Avstriji in na Finskem izvajali že v času pred krizo. Omenjena skupina držav je nekatere ukrepe sprejela tudi v času krize. Ukrepe v času krize na pobudo lastne vlade sta na tem področju sprejeli Danska, Velika Britanija, medtem ko so Irska, Španija in Grčija ukrepe sprejele na podlagi Jamstva za mlade.

Kot ugotavljam nadalje, v vseh preučevanih državah z ukrepi na področju subvencij prisostvujejo z dodatki v obliki subvencij ali olajšav podjetjem pri zaposlovanju mladih. Kot edina je preventivno delovala Nemčija, vse ostale izbrane države so ukrepe sprejemale v času krize, vendar s to razliko, da sta Španija in Finska ukrepe sprejeli na podlagi Jamstva za mlade.

Ukrepe na področju samozaposlovanja oz. podjetništva za mlade so prav tako sprejele vse preučevane države. Pred nastankom krize so ukrepe na tem področju sprejele Avstrija, Danska in Grčija, v času krize pa so ukrepe sprejele še Finska, Velika Britanija in Španija. Sprejete ukrepe skladno z Jamstvom za mlade pa je zaznati v Nemčiji in na Irskem.

Na področju preprečevanja zgodnjega opuščanja izobraževanja za mlade so pred krizo ukrepe sprejemale naslednje države Nemčija, Danska, Irska in Finska. Slednja je sprejela največ ukrepov. V času med krizo pa so ukrepe sprejele še Avstrija, Velika Britanija in obe sredozemski državi.

Po opravljeni analizi ukrepov na podlagi obeh preučevanih kazalnikov, tj. hitrosti sprejemanja ukrepov in količine sprejetih ukrepov po izbranih državah EU, ugotavljam, da se je kot najuspešnejša izkazala Avstrija, ki je vodilna med preučevanimi državami kar se tiče ukrepanja na področju trga dela mladih. Slednja je bila na petih področjih ukrepanja dvakrat uvrščena kot najuspešnejša in dvakrat kot druga najuspešnejša. Sledi ji Nemčija, ki je uvrščena kot 2. najuspešnejša izmed vseh področij ukrepanja. Danska in Finska, ki so ukrepe za mlade brez zaposlitve prav tako sprejemale v času pred krizo, sta se uvrstili kot 3. in 4. najuspešnejši. Na drugi strani je Španija, ki je po pregledu vseh petih področij ukrepanja uvrščena kot najmanj uspešna.

Po pregledu skupin držav se je kot najuspešnejša izkazala skupina držav s kontinentalnimi značilnostmi na trgu dela. Na kar treh od petih področij je omenjena skupina držav uvrščena kot najuspešnejša, zato veljavnosti hipoteze 3 v tem primeru ne moremo potrditi.

5 POVZETEK UGOTOVITEV RAZISKAVE

V uvodnem delu magistrskega dela so predstavljene tri temeljne hipoteze, ki temeljijo na predpostavki, da je socio-ekonomski položaj mladih v Sloveniji boljši kot v EU pred in po krizi leta 2008, da so med leti 2007 in 2014 izbrani ciklični, strukturni in frikcijski dejavniki najbolj prizadeli mlade v državah s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela in da se je skandinavska skupina držav z vidika hitrejšega sprejemanja ukrepov in števila sprejetih ukrepov izkazala za uspešnejšo v primerjavi z ostalimi skupinami držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela.

Vse tri omenjene hipoteze so bile že raziskane med posameznimi poglavji znotraj magistrskega dela, tako da v nadaljevanju poglavja sledi povzetek ugotovitev raziskave.

H1: Socio-ekonomski položaj mladih je v Sloveniji boljši kot v EU pred in po krizi leta 2008.

Po pregledu socio-ekonomskega položaja mladih v Sloveniji in EU, v času pred krizo leta 2007 in v času po krizi leta 2014, ki sem ga lahko analiziral, sem ugotovil naslednje. V Sloveniji je bil v primerjavi s povprečjem EU delež mladih, ki so vključeni v redno izobraževanje in usposabljanje, višji tako v času pred krizo kot med njo, zato lahko v tem delu veljavnost prve hipoteze potrdimo.

Na področju trga dela je po podatkih (Eurostat, 2016e) razvidno, da je bila stopnja zaposlenosti mladih v primerjavi s povprečjem držav EU v času pred krizo višja, v času po krizi pa nižja, kar pomeni, da se je stopnja zaposlenosti v Sloveniji v času krize znižala v višji meri kot v državah EU, kar ne potrjuje postavljene hipoteze. Delež zaposlenih za določen čas je bil tako v času pred krizo in po krizi v Sloveniji višji v primerjavi z EU, kar ponovno nakazuje na to, da v tem delu prav tako ne moremo potrditi prve hipoteze. Pri stopnji brezposelnosti med mladimi je bila po preučevanih podatkih (Eurostat, 2016f) v letu 2007 ta višja v EU kot v Sloveniji. V času po krizi, leta 2014, je bil delež brezposelnosti tako v Sloveniji kot tudi EU enak. V tem delu ugotavljam, da veljavnosti prve hipoteze tudi ne moremo potrditi.

Po pregledu brezposelnosti po zaključeni sekundarni in terciarni izobrazbi ugotovimo, da je bil delež mladih brezposelnih z doseženo sekundarno izobrazbo v letu 2007 v Sloveniji nižji v primerjavi z EU. Ravno nasprotno je bilo leta 2014, ko je bil delež mladih brezposelnih z doseženo sekundarno izobrazbo v Sloveniji višji v primerjavi s povprečjem

EU. Na drugi strani je bil delež mladih brezposelnih z doseženo terciarno izobrazbo tako v letu 2007 kot tudi v letu 2014 nižji pri mladih v EU, tako da veljavnosti prve hipoteze tudi v tem delu ne moremo potrditi.

Na področju dolgotrajne brezposelnosti je iz Slike 10 razvidno, da je delež mladih brezposelnih v času pred krizo v Sloveniji nižji, v času po krizi pa je bila dolgotrajna brezposelnost v EU nižja, tako da ne moremo potrditi postavljene hipoteze.

Na področju socialne izključnosti na podlagi Slike 11 ugotavljam, da je delež skupine NEET v celotnem preučevanem obdobju, tako v času pred krize, kot po njej, v Sloveniji nižji v primerjavi s povprečjem EU držav, tako da lahko potrdimo postavljeno prvo hipotezo. Na drugi strani je na področju stanovanjskih razmer v Sloveniji tako v času pred krizo kot po njej opaziti višji delež mladih do 29 let, ki živijo v skupnem gospodinjstvu s starši, zato v tem delu postavljene hipoteze ne moremo potrditi.

Na podlagi navedenega je mogoče ugotoviti, da je bil socio-ekonomski položaj mladih pred krizo na šestih izbranih področjih v primerjavi z EU v Sloveniji boljši. Na drugi strani je bila situacija ravno obratna v času po krizi, ko so bili na šestih izbranih področjih na boljšem položaju mladi v državah EU. Na podlagi raziskave in ugotovitev prve hipoteze ne moremo potrditi.

H2: Med leti 2007 in 2014 so izbrani ciklični, strukturni in frikcijski dejavniki najbolj prizadeli mlade v državah s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela.

Pri proučevanju različnih skupin držav z istimi značilnostmi na trgu dela sem opazoval vpliv cikličnih, frikcijskih in strukturnih dejavnikov na brezposelnost med mladimi. Iz preučevanja in analiziranja med različnimi skupinami držav z istimi značilnostmi na trgu dela sem s pomočjo Slike 13 in Tabele 2 ugotovil, da so se na področju vpliva cikličnih dejavnikov najbolj izkazale države s kontinentalnimi značilnostmi na trgu dela. Znotraj njih se je najbolje odrezala Nemčija, kjer je bila stopnja brezposelnosti v preučevanem obdobju (pred krizo in po njej) najnižja. Kot najslabše so se izkazale države s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela, kamor sta uvrščeni Grčija in Španija. Namreč, od leta 2007 pa do leta 2014 se je povprečna stopnja brezposelnosti največ povišala prav v omenjenih državah, tako v tem delu ugotavljam, da hipotezo lahko potrdimo.

Za področje vpliva strukturnih dejavnikov na brezposelnost med mladimi v izbranih državah je tako v času pred krizo kot tudi po njej opaziti, da imajo države s kontinentalno ureditvijo na trgu dela najmanj strukturnih problemov na trgu dela. Največji strukturni problemi na trgu dela, kjer vedno več brezposelnih ne zapolnjuje število prostih delovnih mest, je opaziti v državah s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela. Na podlagi analize med skupinami držav z enakimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela ugotavljam, da

je vpliv strukturnega dejavnika na brezposelnost najbolj prizadel mlade v obeh državah s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela. Pri vplivu frikcijskih dejavnikov na stopnjo brezposelnosti med mladimi v izbranih državah sem s pomočjo analize ugotovil, da nižji kot je delež mladih, ki se izobražujejo in so hkrati aktivni na trgu dela, višja je brezposelnost med mladimi. Tudi v tem delu ugotavljam, da hipotezo lahko potrdimo.

V tem delu so se najbolj izkazale skandinavske in kontinentalne skupine držav. Prav možnost praktičnega dela v povezavi s teoretičnim delom mladim v omenjenih dveh skupinah držav omogoča, da lahko po zaključku šolanja lažje vstopijo na trg dela in s tem posledično beležijo nizko stopnjo brezposelnosti, ravno nasprotno je vidno v državah z anglosaksonskimi kot tudi sredozemskimi značilnostmi na trgu dela. Slednji se je zopet izkazal kot najslabši, saj na trgu dela mladi zasedajo najnižji delež tistih, ki se izobražuje in so hkrati aktivni na trgu dela ter imajo na drugi strani tudi najvišjo stopnjo brezposelnosti v celotnem preučevanem obdobju, tako da lahko tudi v tem delu potrdimo postavljeno hipotezo.

Na podlagi analize vseh treh dejavnikov na brezposelnost med mladimi ugotavljam, da so omenjeni dejavniki najbolj prizadeli prav državi s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela, zato lahko veljavnost druge hipoteze potrdimo.

H3: Skandinavska skupina držav se je z vidika hitrejšega sprejemanja ukrepov in števila sprejetih ukrepov izkazala za uspešnejšo v primerjavi z ostalimi skupinami držav z istimi institucionalnimi značilnostmi na trgu dela.

Pri zadnji hipotezi bom s pomočjo dveh izbranih kazalnikov predstavil, ali se je skandinavska skupina držav z vidika hitrosti sprejemanja ukrepov in števila sprejetih ukrepov izkazala kot uspešnejša v primerjavi z ostalimi skupinami držav. Torej, prvi kazalnik se nanaša na hitrost sprejemanja ukrepov. S tem sem lahko pri prvem kazalniku prišel do ugotovitev, katere države so se hitreje zoperstavile krizi in katere počasneje. Drugi kazalnik pa se nanaša na količino sprejetih ukrepov, ki jih je posamezna država sprejela za določeno področje. Kot sem že omenil, število sprejetih ukrepov samo po sebi ni najboljši indikator, zato sem izhajal iz predpostavke, da več kot je sprejetih ukrepov, bolj se ti med seboj dopolnjujejo in večji je njihov učinek, saj je na tak način država bolj sistematično in celovito pristopila k problemu.

Prvi ukrepi se nanašajo na področje poklicnega usposabljanja in vajeništva za mlade, kjer sem ugotovil, da sta bili v tem delu najuspešnejši državi s kontinentalnimi značilnostmi na trgu dela, sledili pa sta državi s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela. Na drugi strani smo imeli sredozemski državi, ki sta se na tem področju odrezali najslabše. Ugotavljam, da se je v tem delu kot najuspešnejša izkazala kontinentalna skupina držav, kar pomeni, da v tem delu hipoteze ne moremo potrditi.

Drugi ukrepi na področju pripravništva oz. mentorstva za mlade so tudi pokazali zanimive rezultate. Hitro odzivni na tem področju sta bili obe kontinentalni državi in Finska. Kot najmanj uspešnejše države v tem delu so bile Irska in obe sredozemski državi. Na podlagi navedenega ugotavljam, da se je kot najuspešnejša na tem področju ukrepanja zopet izkazala kontinentalna skupina držav, kar je v nasprotju s postavljeno hipotezo.

Pri ukrepih na področju vključevanja na trg dela za mlade – subvencije za delodajalce – sta se kot najmanj uspešni na tem področju ukrepanja izkazali Finska in Španija, saj sta obe državi delovali kot počasi odzivni. Na drugi strani sta se poleg Irske obe kontinentalni državi izkazali kot najuspešnejši, kar je zopet v nasprotju s postavljeno hipotezo.

Predzadnji proučevan ukrep se je navezoval na ukrepe na področju samozaposlovanja/podjetništva za mlade. Med najuspešnejše države so se uvrstile Danska, Avstrija in Grčija. Sledijo Velika Britanija, Finska in Španija, katere so delovale kot odzivne in so ukrepe za mlade sprejele v času krize na predlog lastne vlade. Kot najmanj uspešna se je na tem področju izkazala Nemčija, ki je delovala kot počasi odzivna in je sprejela en sam ukrep. Ugotavljam, da se je kot najuspešnejša na tem področju ukrepanja izkazala skandinavska skupina držav, kar pomeni, da v tem delu lahko potrdimo postavljeno hipotezo.

Kot zadnji so bili preučevani ukrepi na področju preprečevanja zgodnjega opuščanja izobraževanja za mlade. Kot najuspešnejše države na tem področju sta se uvrstili obe skandinavski državi ter Nemčija in Irska. Kot najmanj uspešnejši sta se izkazali sredozemski državi in Velika Britanija. Iz navedenega je razvidno, da se je na tem področju ukrepanja zopet izkazala skupina držav s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela. Tudi v tem delu ugotavljam, da hipotezo lahko potrdimo.

Po opravljeni analizi vseh petih področij ukrepov ugotavljam, da se je skupina držav s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela na podlagi obeh preučevanih kazalnikov – hitrost sprejemanja ukrepov in število sprejetih ukrepov – na dveh od petih področij izkazala kot uspešnejša v primerjavi z ostalimi skupinami držav, na drugi strani pa je bila kontinentalna skupina držav najuspešnejša na kar treh od petih preučevanih področij, zato veljavnosti tretje hipoteze ne moremo potrditi.

SKLEP

Vključevanje mladih na trg dela je pomemben predmet razprave. Skozi delo sem raziskal socio-ekonomski položaj mladih v Sloveniji in EU pred in po krizi leta 2008, vpliv frikcijskih, strukturnih in cikličnih dejavnikov na brezposelnost mladih v Sloveniji in EU ter ukrepe za zmanjšanje brezposelnosti med mladimi v različnih državah in skupinah držav EU.

Primerjalna analiza v drugem poglavju je pokazala, da je bil socio-ekonomski položaj mladih v Sloveniji v primerjavi z mladimi v državah EU v času pred krizo boljši kot po njej, saj je bila situacija takrat ravno obratna.

Na podlagi analize cikličnih, strukturnih in frikcijskih dejavnikov, ki vplivajo na brezposelnost med mladimi, sem v tretjem delu prišel do ugotovitve, da so se najbolj odrezale države s kontinentalnimi značilnostmi na trgu dela. Na drugi strani so ravno ti dejavniki najbolj prizadeli mlade v državah s sredozemskimi značilnostmi na trgu dela.

V zadnjem poglavju, kjer sem preučeval ukrepe izbranih držav za zmanjšanje brezposelnosti med mladimi, sem s pomočjo primerjalne analize pokazal, da se je skupina držav s skandinavskimi značilnostmi na trgu dela na podlagi obeh preučevanih kazalnikov – hitrost sprejemanja ukrepov in število sprejetih ukrepov – izkazala kot druga najuspešnejša skupina držav. Kot najuspešnejša se je v tem poglavju izkazala kontinentalna skupina držav.

V sklopu raziskave sem si zastavil tri temeljne hipoteze in dve od njih tudi potrdil. Da bi v prihodnje lahko uspešnejše reševali izzive na trgu dela med mladimi – v luči staranja prebivalstva bo to v prihodnje še bolj v ospredju – bi morale države po mojem mnenju veliko več poudarka nameniti mladim, predvsem njihovem lastnemu razvoju in zaposljivosti ter jim tako omogočiti ustrezen položaj v sodobni družbi.

LITERATURA IN VIRI

1. Ahačič, D. (2017). Zakon o vajeništvu – prvi vajenci že septembra? Najdeno 26. aprila 2017 na spletnem naslovu [http://data.si/blog/2017/05/04/zakon – o – vajenistvu/](http://data.si/blog/2017/05/04/zakon-o-vajenistvu/)
2. Amable, B. (2003). *The Diversity of Modern Capitalism*. New York: Oxford University Press.
3. Apohal Vučkovič, L. (2014). Trg dela in socialna država, začasne zaposlitve (Poročilo o razvoju 2014). Najdeno 19. februarja 2017 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2014/POR_2014.pdf
4. Arnkil, R. (2010). *EEO Review: Self-employment Finland*. Finland: Work Research Centre, Tampere University.
5. Austria Government. (2014). *Youth Guarantee Implementation Plan Austria*. Najdeno 26. marca 2017 na spletnem naslovu [https://www.sozialministerium.at/cms/siteEN/attachments/8/0/1/CH3839/CMS1459340234319/youth – guarantee – implementation – plan.pdf](https://www.sozialministerium.at/cms/siteEN/attachments/8/0/1/CH3839/CMS1459340234319/youth-guarantee-implementation-plan.pdf)
6. Bussi, M., & Geyer, L. (2013). Youth Guarantees and recent developments on measures against youth unemployment. Najdeno 25. novembra 2016 na spletnem naslovu <https://www.etui.org/Publications2/Background-analysis/Youth-Guarantees-and-recent-developments-on-measures-against-youth-unemployment-a-mapping-exercise>
7. Choudhry, M., T., Marelli, E., & Signorelli, M. (2010). The Impact of Financial Crises on Youth Unemployment Rate. Najdeno 25. januarja 2017 na spletnem naslovu http://www.academia.edu/5941656/The_Impact_of_Financial_Crises_on_Youth_Unemployment_Rate
8. Cournoyer, M. (2012a, november). Europe had 7.5 million NEETs aged 15 to 24 in 2011, a big burden. *Job Market Monitor*. Najdeno 3. novembra 2016 na spletnem naslovu [http://jobmarketmonitor.com/2012/11/30/europe – had – 7 – 5 – million – neets – aged – 15 – to – 24 – in – 2011 – a – big – burden/](http://jobmarketmonitor.com/2012/11/30/europe-had-7-5-million-neets-aged-15-to-24-in-2011-a-big-burden/)
9. Cournoyer, M. (2012b, december). Europe / NEET / 7.5 million young people aged 15–24 and an additional 6.5 million young people aged 25–29 were excluded from the labour market and education in Europe. *Job Market Monitor*. Najdeno 1. septembra 2016 na spletnem naslovu [http://jobmarketmonitor.com/2012/12/09/europe – neet – 7 – 5 – million – young – people – aged – 15 – 24 – and – an – additional – 6 – 5 – million – young – people – aged – 25 – 29 – were – excluded – from – the – labour – market – and – education – in – europe/](http://jobmarketmonitor.com/2012/12/09/europe-neet-7-5-million-young-people-aged-15-24-and-an-additional-6-5-million-young-people-aged-25-29-were-excluded-from-the-labour-market-and-education-in-europe/)
10. Cournoyer, M. (2014, maj). EU28 in March 2014 Unemployment rate was 10.5%, 11.8% for the euro area. *Job Market Monitor*. Najdeno 1. oktobra 2016 na spletnem naslovu [http://jobmarketmonitor.com/2014/05/02/eu28 – in – march – 2014 – unemployment – rate – was – 10 – 5 – 11 – 8 – for – the – euro – area/](http://jobmarketmonitor.com/2014/05/02/eu28-in-march-2014-unemployment-rate-was-10-5-11-8-for-the-euro-area/)
11. Černoša, S. (2011, november). *Pogled na izobraževanje 2011, kazalniki OECD*. Ljubljana: Urad za razvoj šolstva.

12. Day, L., Mozuraityte, N., Redgrave, K., McCoshan, A., Downes, P., Gordon J., Araújo, H., C., Zahorska, M., Gitschthaler, M., Gosset, M., Lévai, M., Tanase, R., S., Veart, L., Wihlborg, M., Williams, J., & Nairz-Wirth, E. (2013, september). Preventing Early School Leaving in Europe – Lessons Learned from Second Chance Education. Najdeno 25. septembra 2016 na spletnem naslovu <http://www.youthreach.ie/wp-content/uploads/Finalreport.pdf>
13. Danish Government. (Marec, 2015). *The National Reform Programme Denmark 2015*. Najdeno 19. aprila 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/nrp2015_denmark_en.pdf
14. Danish Ministry of Education. (2004). *The Danish Ministry of Education, Guidance in Education – A new guidance system in Denmark*. Najdeno 16. aprila 2017 na spletnem naslovu http://enil.ceris.cnr.it/Basili/EnIL/gateway/denmark/Danish_Ministry_of_Education.htm
15. Danish Ministry of Employment. (2014, april). *Danish Youth Guarantee Implementation Plan*. Najdeno 20. februar 2017 na spletnem naslovu <http://www.garanziagiovani.gov.it/Documentazione/Documents/Piano-di-attuazione-Youth-Guarantee-Danimarca.pdf>
16. Državni zbor Republike Slovenije. (2014). *Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1A), prva obravnava, EPA 260-VII*. Najdeno 17. januarja 2017 na spletnem naslovu https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/izbranZakonAkt?uid=C12565D400354E68C1257DB10031048B&db=kon_zak&mandat=VII
17. Državni zbor Republike Slovenije. (2015). *Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1A), prva obravnava, EPA 575-VII*. Najdeno 10. januarja 2017 na spletnem naslovu: https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/izbranZakonAkt?uid=E55FAD896CEF4334C1257E600043E775&db=pre_zak&mandat=VII&tip=doc
18. Ehrenberg, R., & Smith, R. (2000). Theory and public policy 11th edition. *Modern labor economics*. Najdeno 20. septembra 2016 na spletnem naslovu http://www.dphu.org/uploads/attachements/books/books_5191_0.pdf
19. European Central Bank. (2014, oktober). *The impact of the economic crisis on euro area labour markets*. Najdeno 15. januarja 2017 na spletnem naslovu http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/art1_mb201410_pp49-68.en.pdf
20. European Commission. (2009, november). *Database of labour market practices – Finland*. Najdeno 16. novembra 2016 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1080&langId=en&practiceId=15>

21. European Commission. (2011, september). *Database of labour market practices – United Kingdom*. Najdeno 17. novembra 2016 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1080&langId=en&practiceId=26>
22. European Commission (2012a). *Database of labour market practices – Germany*. Najdeno 15. november 2016 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1080&langId=en&practiceId=8>
23. European Commission. (2012b). *Moving Youth into Employment*. Najdeno 20. maja 2017 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52012SC0406>
24. Eurostat. (2009). *Youth in Europe*. Najdeno 28. februarja 2017 na spletnem naslovu <http://pjp – eu.coe.int/documents/1017981/1668203/YouthinEurope.pdf/40f42295 – 65e4 – 407b – 8673 – 95e97026da4a>
25. Eurostat. (2015). *News release-Euro indicators*. Euro area unemployment rate at 10.4%, EU28 at 9.0%. Najdeno 17. februarja 2017 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7149413/3-02022016-AP-EN.pdf/545157bf-6284-498f-a984-e031a89719c9>
26. Eurostat. (2016a). *Participation rate of young people in education and training by sex, age and labour status*. Najdeno 21. januarja 2017 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_lfse_18&lang=en
27. Eurostat. (2016b). *Population by educational attainment level, sex and age (%)*. Najdeno 21. januarja 2017 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_lfs_9903&lang=en
28. Eurostat. (2016c). *Share of young people living with their parents by sex and age*. Najdeno 22. januarja 2017 na spletnem naslovu http://knoema.com/yth_demo_050/share – of – young – people – living – with – their – parents – by – sex – and – age
29. Eurostat. (2016d). *Estimated average age of young people leaving the parental household by sex*. Najdeno 25. januarja 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/web/products – datasets/ – /yth_demo_030
30. Eurostat. (2016e). *Youth employment rate by sex, age and country of birth – total*. Najdeno 29. januarja 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/web/products – datasets/product?code=yth_empl_100
31. Eurostat. (2016f). *Youth unemployment ratio by sex and age*. Najdeno 19. februarja 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=yth_empl_140
32. Eurostat. (2016g). *Job vacancy statistics*. Najdeno 1. septembra 2016 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/web/labour – market/job – vacancies/database>
33. Eurostat. (2016h). *EUROPOP2013 – Population on 1 January by age and sex*. Najdeno 19. januarja 2017 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_pjan&lang=en

34. Eurostat. (2016i). *Youth unemployment by sex, age and educational attainment level*. Najdeno 7. februarja 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=yth_empl_090
35. Eurostat. (2016j). *Young temporary employees as percentage of the total number of employees, by sex, age and country of birth*. Najdeno 12. februarja 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=yth_empl_050
36. Eurostat. (2016k). *Youth long-term unemployment rate (12 months or longer) by sex and age*. Najdeno 22. februarja 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=yth_empl_120
37. Eurostat. (2016l). *Young people neither in employment nor in education and training by sex and age (NEET rates)*. Najdeno 16. februarja 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=edat_lfse_20
38. Eurostat. (2017). *Statistika minimalnih plač*. Najdeno 19. marca 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Minimum_wage_statistics/sl
39. Evropska komisija. (2009). *Kriza močno prizadela evropske trge dela, ki pa so proti pričakovanjem bolj trdoživi*. Najdeno 15. aprila 2017 na spletnem naslovu http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-1803_sl.htm
40. Evropska komisija. (2012, december). *Spremni dokument k Predlogu za priporočilo Sveta o vzpostavitvi jamstva za mlade*. Bruselj: Evropska komisija.
41. Federal Institute for Vocational Education and Training. (2017). *Graduation and continuation – Education chains up to the vocational training qualification* Najdeno 29. maja 2017 na spletnem naslovu <https://www.bibb.de/de/11355.php>
42. Federal Ministry of Labour and Social Affairs. (2014). *National Implementation Plan to Establish the EU Youth Guarantee in Germany*. Najdeno 10. marca 2017 na spletnem naslovu <http://www.garanziagiovani.gov.it/Documentazione/Documents/piano%20di%20implementazione%20Germania.pdf>
43. Fulton, L. (2015). Trade Unions. Najdeno 10. maja 2017 na spletnem naslovu <https://www.worker-participation.eu/National-Industrial-Relations/Across-Europe/Trade-Unions2>
44. German Government. (1996). *Promotion of Continuing Vocational Training Act. Bundesgesetzblatt No. 23*. Najdeno 20. aprila na spletnem naslovu http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=44269&p_classification=09
45. Giuliani, L., & Pastore, F. (2014). *The European School to Work Transition And The Crisis*. Najdeno 31. septembra 2016 na spletnem naslovu <https://www.socialeurope.eu/2014/09/european-school-work-transition-crisis/>
46. González Gago, E., Calvo, M., & Rodríguez, E. (2010, julij). *EEO Review: Self-employment Spain*. Spain: Centro de Estudios Económicos Tomillo, S.L.

47. Gorec, T. (2013). Brezposelnost: Iz dneva v dan višja. Najdeno 31. septembra 2016 na spletnem naslovu [http://www.preberite.si/brezposelnost – iz – dneva – v – dan – visja/](http://www.preberite.si/brezposelnost-iz-dneva-v-dan-visja/)
48. Government of Ireland. (2012). *New 'Pathways to Work' programme will not reduce unemployment.* Najdeno 9. junija 2017 na spletnem naslovu; <https://www.socialjustice.ie/content/policy-issues/new-%E2%80%99pathways-work%E2%80%99-programme-will-not-reduce-unemployment>
49. Government of Ireland. (2014, september). *The implementation of the EU Council Recommendation for a Youth Guarantee.* Najdeno 5. marca 2017 na spletnem naslovu [http://www.welfare.ie/en/downloads/youth – guarantee – implementation – plan.pdf](http://www.welfare.ie/en/downloads/youth-guarantee-implementation-plan.pdf)
50. The Guardian. (2013). *Youth contract helped just 4,700 young people find work.* Najdeno 2. maja 2017 na spletnem naslovu <https://www.theguardian.com/society/2013/jul/22/youth-contract-wage-incentive-figures>
51. Hall, A. – M., & Murphy, I. (2013, november). *Reducing early school leaving: Key messages and policy support.* Brussels: European Commission.
52. Human Rights Education Associates. (2014). *The Right to Housing.* Najdeno 28. februarja 2017 na spletnem naslovu http://www.hrea.org/index.php?doc_id=411
53. Institute for Productive Learning in Europe. (2012). *Productive Learning in Germany.* Najdeno 9. julija 2017 na spletnem naslovu <http://www.ineps.org/pl-in-germany.html>
54. Kajzer, A. (2013, 10. maj). Trg dela in socialna država, začasne zaposlitve (Poročilo o razvoju 2013). Najdeno 19. marca 2017 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2013/POR_2013s.pdf
55. Kajzer, A., Apohal Vučković, L., Čelebič, T., Ferk, B., Kraigher, T., Lušina, U., Perko, M., & Tršelič Selan, A. (2012). Trg dela in politika trga dela v EU v obdobju 2008–2011. Najdeno 19. decembra 2016 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/izzivi/2012/EI-2012.pdf
56. Karantinos, D. (2010). *EEO Review: Self-employment Greece.* Greece: National Centre of Social Research.
57. Karantinos, D. (2011). *Hiring and training subsidies: promoting recovery through the facilitation of transitions between school and work (peer country comments paper - Greece).* Cyprus: GHK Consulting Ltd and CERGE – EI.
58. Kongshøj, P. (2010). *EEO Review: Self-employment Denmark.* Denmark: Madsen Centre for Labour Market Research (CARMA), University of Aalborg.
59. Korpela, R. (2015). Mentoring in Finland. *Wikipreneurship.* Najdeno 24. marca 2017 na spletnem naslovu http://www.wikipreneurship.eu/index.php/Mentoring_in_Finland
60. Kuckulenz, A. (2007). *Studies on Continuing Vocational Training.* Mannheim: Centre for European Economic Research.
61. Lavrič, M., Flere, S., Tavčar Krajnc, M., Klanjšek, R., Musil, B., Naterer, A., Kirbiš, A., Divjak, M., & Lešek, P. (2011). Družbeni profil mladih v Sloveniji. *MLADINA 2010.* Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino. Maribor: Aristej.

62. Lanning, T., & Rudiger, K. (2012). Youth unemployment in Europe: lessons for the UK. Najdeno 24. aprila 2017 na spletnem naslovu <https://www.researchonline.org.uk/sds/search/download.do%3Bjsessionid=8EB0BC2ACB09A1B9DD9ED6AA24C78047?ref=B27130>
63. Manoudi, A., Rasell, J., & Scott, D. (Februar 2011). *Youth employment measures 2010*. European Commission Directorate – General for Employment, Social Affairs and Inclusion Unit C1. Luxemburg: European Commission Directorate.
64. Mascherini, M. (2012). Skupine NEET – Mladi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo: značilnosti, stroški in odzivi politike v Evropi. Najdeno 13. marca 2017 na spletnem naslovu <https://www.eurofound.europa.eu/sl/publications/executive-summary/2012/labour-market/neets-young-people-not-in-employment-education-or-training-characteristics-costs-and-policy>
65. Mascherini, M., Ludwinek, A., Vacas, C., Meierkord, A., & Gebel, M. (2014). *Mapping youth transitions in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
66. Miliband, D. (2012). Youth unemployment: the crisis we cannot afford. *The ACEVO Commission on Youth Unemployment*. Najdeno 26. aprila 2017 na spletnem naslovu http://www.nuffieldfoundation.org/sites/default/files/files/ACEVO%20Youth%20Unemployment_lo_res.pdf
67. Ministry of Labour, Social Security and Welfare (2014, maj). *Greek youth guarantee implementation plan*. Najdeno 28. oktobra 2016 na spletnem naslovu <http://www.ypakp.gr/uploads/docs/8338.pdf>
68. Murphy, M. (2015). *JobBridge – time to start again?* Dublin: Trade Union.
69. Oomen, A., & Plant, P. (2014). *Early School Leaving and Lifelong Guidance*. Finland: University of Jyväskylä.
70. Organization for economic cooperation and development. (2012). *Equity and Quality in Education*. Paris: Organization for economic cooperation and development.
71. *O ukrepu Education Guarantee*. Najdeno 10. maja 2017 na spletnem naslovu <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm03.pdf>
72. *O ukrepu Step Up programme*. Najdeno 29. aprila 2017 na spletnem naslovu <https://www.leicester.gov.uk/news/news-story-details/?nId=46316>
73. Paolini, G. (2013). *Youth Social Exclusion and Lessons from Youth Work*. Brussels: European Commission.
74. Rapuš-Pavel, J. (2005). Ranljivost mladih pri soočanju z brezposelnostjo. *Socialna pedagogika*, 9(3), 329–360.
75. Refrigeri, L., & Aleandri, G. (2013). Education policies and youth unemployment. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 93(1), 1263–1268.
76. Resolucija o Nacionalnem programu za mladino 2013–2022 (ReNPM13–22). *Uradni list RS* št. 90/2013.
77. Samuelson, P.A., & Nordhaus, W.D. (2002). *Ekonomija*. Ljubljana: GV

78. Sexton, J.J. (2010). *EEO Review: Youth Employment Measures, Ireland*. Ireland: European Employment Observatory.
79. Smyth, E., Haman, D., F., McCoy, S., Raffe, D., Biggart, A., Brannen, K., Rutjes, H., Becker, K., Willems, E., Wobers, M., Mansuy, M., Wequin, P., Couppe, T., Recotillet, I., Muller, W., Gangl, M., Oliveira, L., Cotrim, A., Amor, T., & Duarte, T. (1999). A comparative analysis of transitions from education to work in Europe. *The economic and social research institute*. Najdeno 20. januarja 2017 na spletnem naslovu https://www.researchgate.net/publication/5019817_A_Comparative_Analysis_of_Transitions_from_Education_to_Work_in_Europe_CATEWE_Volume_1_1_A_Conceptual_Framework_2_Demographic_and_Economic_Changes
80. Spanish national youth guarantee implementation plan. (2013). *Spanish national youth guarantee implementation plan*. Najdeno 25. aprila 2017 na spletnem naslovu http://www.empleo.gob.es/ficheros/garantiajuvenil/documentos/plannacionalgarantiajuvenil_en.pdf
81. Spruk, V. (2014, 27. januar). Mladi in trg dela v času gospodarske krize. *Revija IB številka 3 – 4/2013*. Najdeno 24. marca 2017 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/ib/2013/IB3 – 4 – 13splet.pdf
82. Statistični urad Republike Slovenije. (2010). *Projekcije prebivalstva EUROPOP2010 za Slovenijo po spolu in starosti, 2010–2060*. Najdeno 26. marca 2017 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05U3002S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/55_arhiv/20_europop_2004_2008/&lang=2
83. Statistični urad Republike Slovenije. (2014a). *Projekcije prebivalstva EUROPOP2013 za Slovenijo*. Najdeno 20. aprila 2017 na spletnem naslovu https://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=6168
84. Statistični urad Republike Slovenije. (2014b). Število prebivalcev, statistične regije. *Prebivalstvo po velikih in petletnih starostnih skupinah in spolu, statistične regije, Slovenija, letno*. Najdeno 20. aprila 2017 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/10_stevilo_preb/10_05C20_prebivalstvo_stat_regije/10_05C20_prebivalstvo_stat_regije.asp
85. Statistični urad Republike Slovenije. (2015a). *Študentje terciarnega izobraževanja po starosti in spolu, Slovenija, letno*. Najdeno 12. februarja 2017 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/08_terciarno_izobraz/01_09550_vpisani_splosno/01_09550_vpisani_splosno.asp
86. Statistični urad Republike Slovenije. (2015b). *Diplomanti terciarnega izobraževanja po starosti, spolu in vrsti izobraževanja, Slovenija, letno*. Najdeno 13. februarja 2017 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0955403S&ti=&path=../Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/08_terciarno_izobraz/02_09554_diplomanti_splosno/&lang=2

87. Svetlik, I., Glazer, J., Kajzer, A., & Trbanc, M. (2001). *Politika zaposlovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
88. Tassa, E., Corsini, V., Gourdol, A., Juchno, P., Kraszewska, K., Marcu, M., Oblak Flander, A., Vasileva, K., & Marchetti, E. (2010). *Older, more numerous and diverse Europeans*. Luxembourg: European Union.
89. Vogler-Ludwig, K. (2009). *VET situation in Germany*. Spain: GHK in consortium with CERGE-EI.
90. Walsh, K. (2010). *EEO Review: Self-employment United Kingdom*. United Kingdom: Training & Employment Research Network.
91. Walsh, K. (2011). *The encouragement and support for youth self-employment in the United Kingdom: Comparisons with the approach in Spain*. Spain: GHK Consulting Ltd and CERGE – EI.
92. Walther, A., Stauber, B., & Pohl, A. (2009). *Youth – Actor of Social Change*. Brussels: European Commission.
93. About Youthreach. (2017). *About Youthreach*. Najdeno 7. junija 2017 na spletnem naslovu <http://www.youthreach.ie/about-youthreach/>
94. Zobavnik, I., & Zeilhofer, N. (2016). *Minimalna plača*. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije.
95. ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje v sodelovanju z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2013). *Mladi in trg dela*. Najdeno 5. februarja 2017 na spletnem naslovu http://www.ess.gov.si/_files/4809/mladi_in_trg_dela.pdf
96. ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2014, november). *Strokovna izhodišča za leto 2015*. Najdeno 13. decembra 2016 na spletnem naslovu http://www.ess.gov.si/_files/6551/strokovna_izhodisca_za_leto_2015.pdf
97. Zveza paraplegikov Slovenije. (2013). *Socialna izključenost*. Najdeno 14. aprila 2017 na spletnem naslovu http://www.zveza-paraplegikov.si/arhiv_novic/2013111118043292/
98. Žnidaršič, T. (2006). *Mladi v Sloveniji*. Najdeno 20. marca 2017 na spletnem naslovu https://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=373

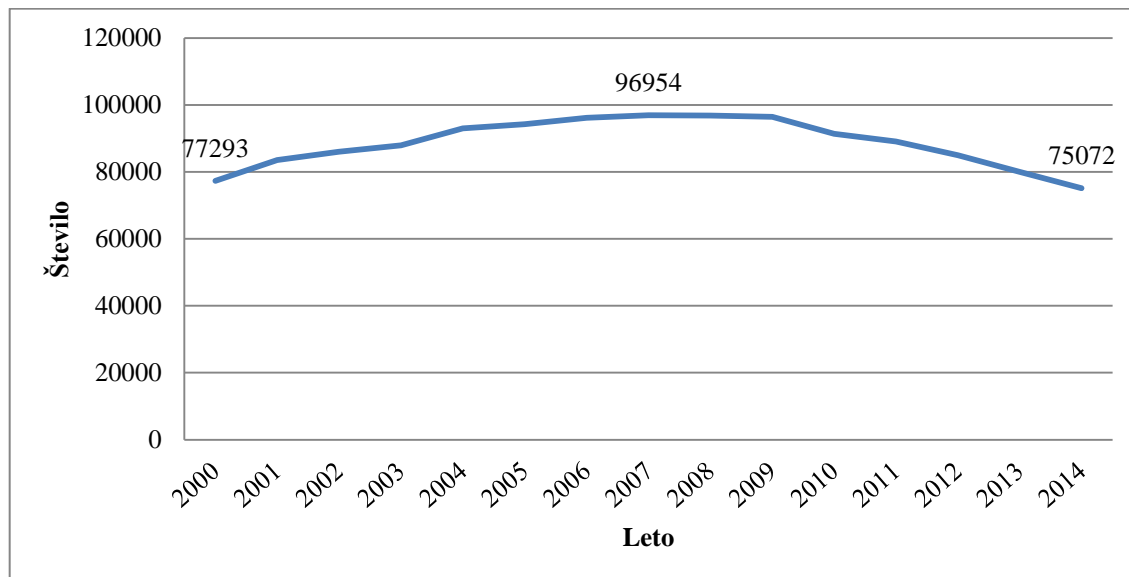
PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Terciarno izobraževanje.....	1
Priloga 2: Gibanje števila brezposelnosti mladih	2
Priloga 3: Delež mladih, ki so del skupine NEET	3
Priloga 4: Stanovanjske razmere mladih v Sloveniji in EU državah.....	4

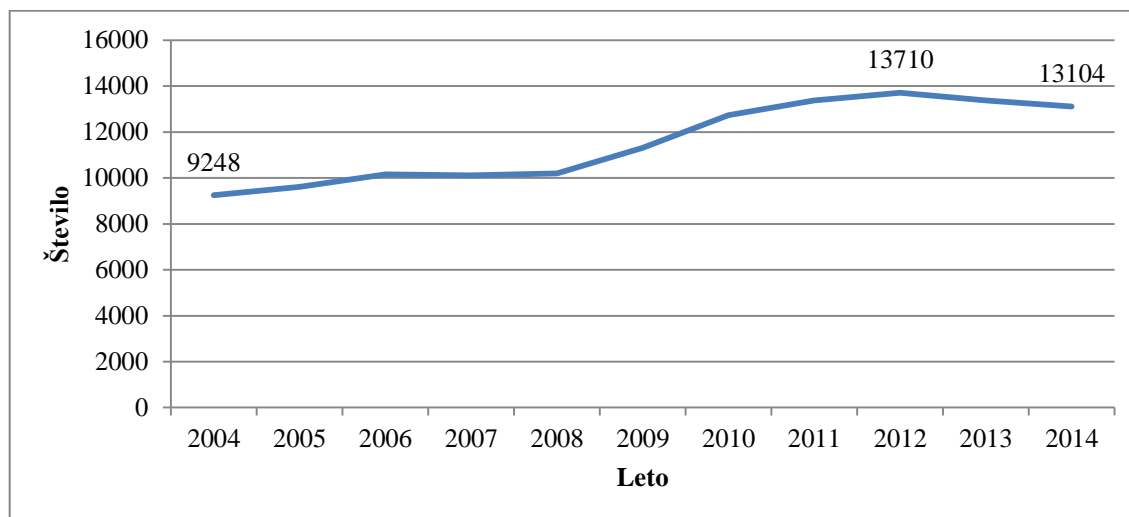
PRILOGA 1: Terciarno izobraževanje

Slika 1: Vključenost mladih (18–29 let) v terciarno izobraževanje v Sloveniji, v obdobju 2000–2014

Vir: SURS, Študentje terciarnega izobraževanja po starosti in spolu, Slovenija, letno, 2015a.

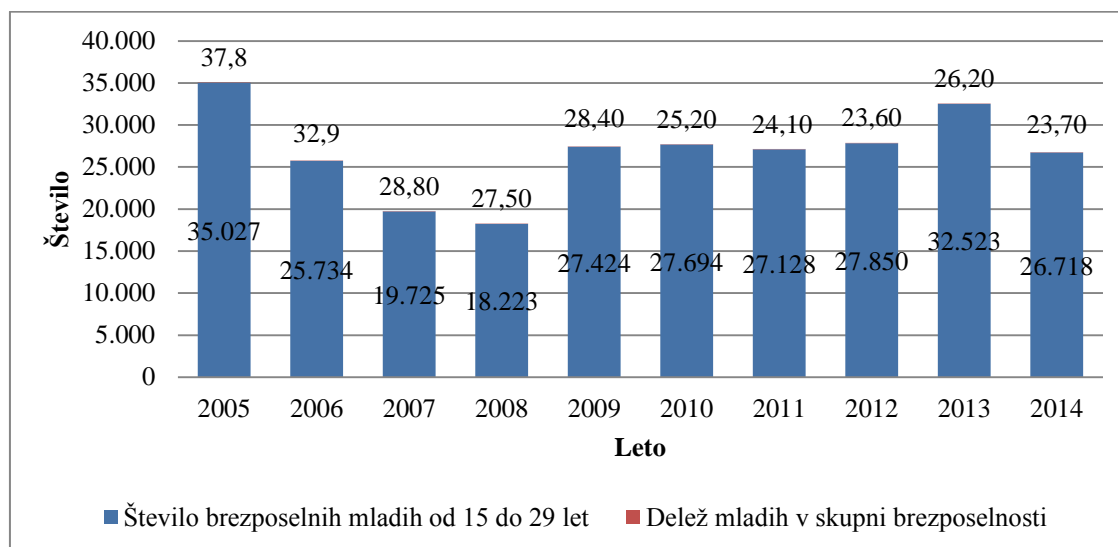
Slika 2: Število mladih (20–29 let) z doseženo terciarno stopnjo izobrazbe, v obdobju 2004–2014

Vir: SURS, Diplomanti terciarnega izobraževanja po starosti, spolu in vrsti izobraževanja, Slovenija, letno, 2015b.

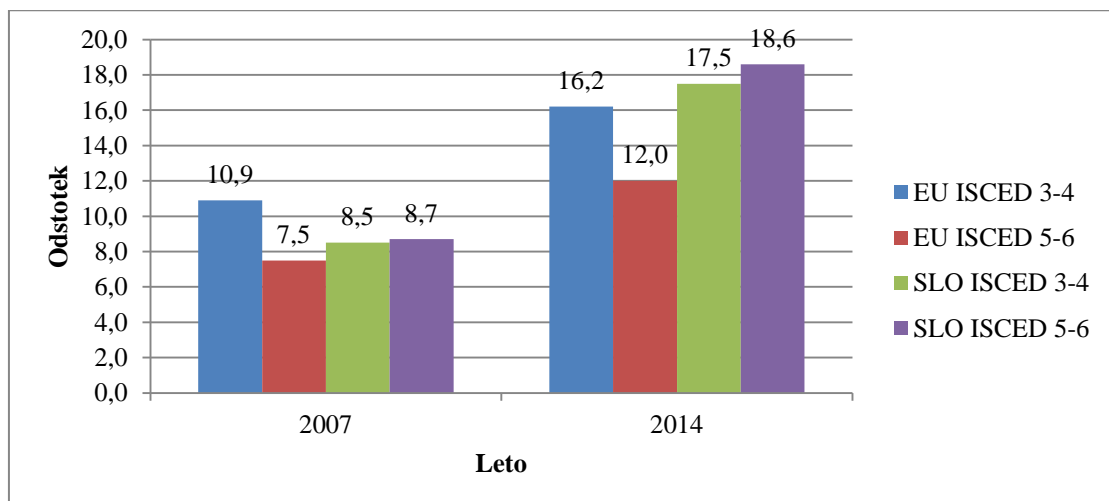
PRILOGA 2: Gibanje števila brezposelnosti mladih

Slika 3: Registrirani mladi brezposelni od 15 do 29 let ter njihov delež v skupni brezposelnosti, Slovenija v obdobju 2005–2014

Vir: ZRSZ, *Mladi in trg dela*, 2013, str. 9; ZRSZ, 2014, *Strokovna izhodišča za leto 2015, 2014*, str. 20⁴.

Slika 4: Delež mladih brezposelnosti od 15 do 29 let po doseženi sekundarni in terciarni izobrazbi v Sloveniji in EU-28, obdobje 2007 in 2013

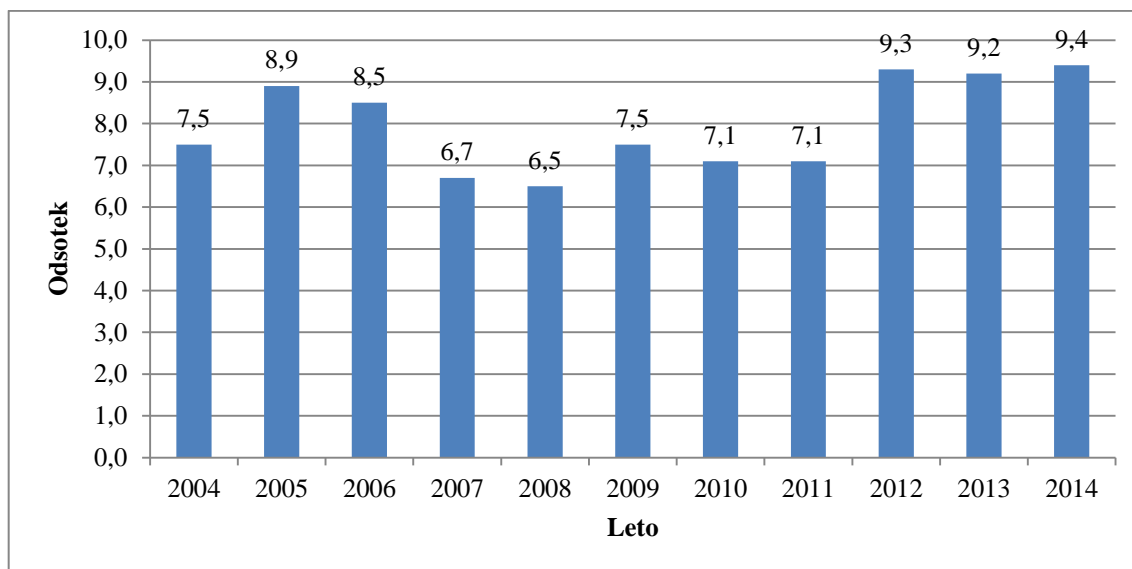

Vir: Eurostat, *Youth unemployment by sex, age and educational attainment level*, 2016i.

⁴ Podatki od leta 2005 do vključno leta 2012 so vzeti iz poročila *Mladi in trg dela* iz leta (ZRSZ) 2013, podatki za leti 2013 in vključno september 2014 pa so vzeti iz poročila *Strokovna izhodišča za leto* (ZRSZ) 2015.

PRILOGA 3: Delež mladih, ki so del skupine NEET

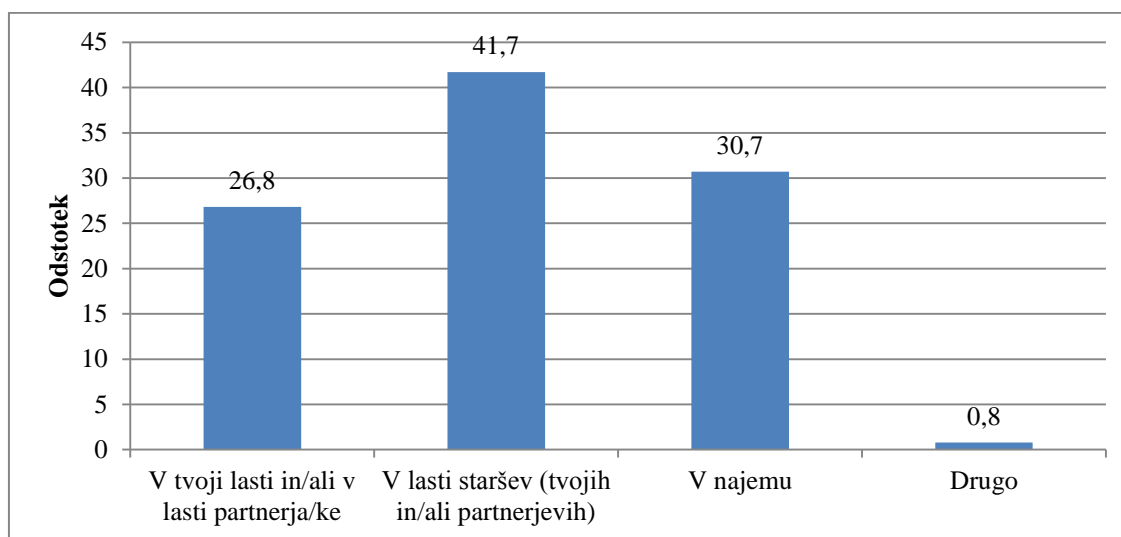
Slika 5: Mladi v starosti od 15 do 24 let, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (odstotek celotnega prebivalstva v isti starostni skupini), Slovenija v obdobju 2004–2014

Vir: Eurostat, *Young people neither in employment nor in education and training by sex and age (NEET rates)*, 2016l.

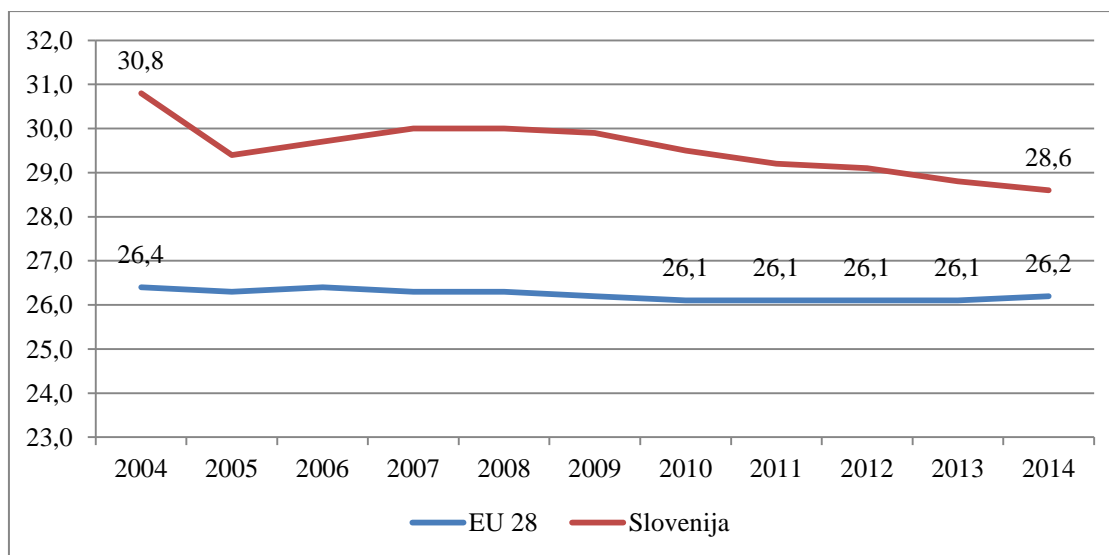
PRILOGA 4: Stanovanjske razmere mladih v Sloveniji in EU državah

Slika 6: Mladi od 15 do 29 let in kraj bivanja glede na lastništvo, Slovenija 2010

Vir: Lavrič et. al, Družbeni profil mladih v Sloveniji, 2011, str. 354.

Slika 7: Povprečna starost mladih, ki ne živijo v skupnem gospodinjstvu s starši v Sloveniji in EU-28, v obdobju 2004–2014

Vir: Eurostat, Estimated average age of young people leaving the parental household by sex, 2016d.

Tabela 1: Povprečna starost mladih, ki ne živijo v skupnem gospodinjstvu s starši v Sloveniji in posameznih državah znotraj EU-28, 2014

Država/	Delež
EU-28	26,2
Belgija	25,1
Bolgarija	29,1
Češka	26,7
Danska	21,2
Nemčija	23,8
Estonija	24,2
Irska	25,8
Grčija	29,3
Španija	29,1
Francija	23,7
Hrvaška	31,0
Italija	30,1
Ciper	28,4
Latvija	28,0
Litva	26,1
Luksemburg	26,7
Madžarska	27,7
Malta	30,6
Nizozemska	23,6
Avstrija	25,4
Poljska	28,3
Portugalska	28,8
Romunija	28,5
Slovenija	28,6
Slovaška	30,8
Finska	21,9
Švedska	20,8
Velika Britanija	24,3

Vir: Eurostat, Estimated average age of young people leaving the parental household by sex, 2016d.